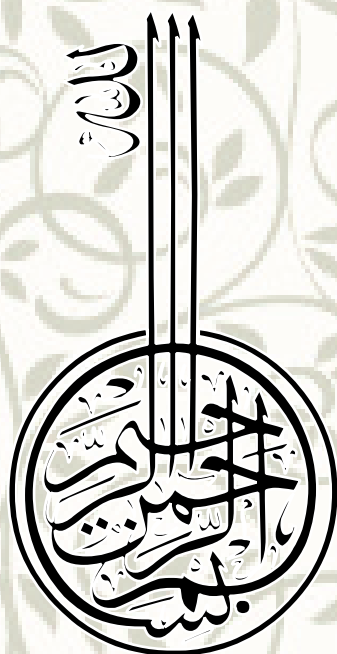

در برگ های این شماره

سرلیک	لیکوال	مخ
• سرمقاله : اهمیت دهلیز و اخان برای افغانستان و منطقه	مدیر مسؤل	
• د رسول الله صلی الله علیه وسلم روحاني تفکر او عبادت	سمونمل مفتی نصیب الله حقیار	
• کورنیو چارو وزارت ته د شرطی قانون متن		
• صلح حدیبیه و پیامد های آن	پوهنیار میاگل فروتن	
• د شرطی اکاډمی د تحصیلی نظام د پرمختګ لپاره مؤثر عوامل	ضیا الحق محرابی	
• عدالت عمری (رض) و شجاعت مرد قبطی	پوهنیار سمونوال قاری عبدالعظیم عظیمی	
• شعر او ادب	بیلا بیل شاعران	
• د ورزش آداب په اسلام کې	پوهنیار مفتی اکرام الله اکمل	
• نقش اقوام سرحدی در تحکیم امنیت مرز های افغانستان	پوهنیار حسام الدین حسام	
• خندا د ژوند مالګه ده	ترتیب کوونکی تابش	
• محیط زیست و اهمیت آن از دیدگاه اسلام	ذکریا ذکی	
• د بشري ځواک دکړنو په ښه والي باندې د څارنې د اغیزې ارزونه	حیات الله شینواری	
• پیشگیری وضعی از جرم در جرم شناسی	پوهیالی سید میر سیغانی	
• نقش آموزه های دینی در کاهش جرایم	پوهنیار څارمن نجیب الله صافی	
• د جنیتیک او رواني ګډوډیو اړیکه او په جرم باندې دهغه اغیزه	پوهنمل محمد واسع لودین	

یادډښت :

پولیس مجلې ته راغلې لیکنې بیرته لیکوالانو ته نه ورکول کیږي، محترم لیکوالان دې دخپلولیکنو اصلي نسخه له ځان سره ولري، دخپرو شوو لیکنو مسوولیت دلیکوال په غاړه دی، ستاسو دسالمو وړاندیزونو په هیله .

یادداشت مدیر مسؤول

اهمیت دهلیز واخان برای افغانستان و منطقه

واخان یا پامیر در شمال شرق افغانستان از جمله ولسوالیهای ولایت بدخشان میباشد که در شمال آن کشور تاجیکستان، در جنوب آن پاکستان و در شرق آن جمهوری مردم چین موقعیت دارد. واخان جمعاً با ۱۴ هزار کیلومتر مربع مساحت بنام بام دنیا معروف است زیرا ارتفاع وسطی آن از سطح بحر ۴ هزار متر بوده و نفوس ولسوالی واخان به ۱۷ هزار تن میرسد.

از نظر تاریخی دهلیز واخان یکی از شاخه های جنوبی راه ابریشم محسوب می گردد که چین را به آریانای باستان و هندوستان وصل مینمود. در قرن سیزدهم میلادی جهانگرد یونانی مارکوپولو از طریق دهلیز واخان به چین مسافرت نمود. همچنان در اواخر قرن نوزدهم لارد کورزون وایسرای هند بریتانوی نیز از این دهلیز عبور کرد.

دهلیز واخان افغانستان را مستقیماً به جمهوری مردم چین متصل میسازد. چین امروز به مثابه دومین قدرت اقتصادی-صنعتی دنیا با سرعت انکشاف موجوده بزودی از امریکا سبقت بسته به اولین قدرت اقتصادی جهان مبدل خواهد شد. برای استفاده در صنایع خود، چین به منابع هنگفت مواد معدنی، نفت و گاز ضرورت دارد و برای تغذیه نفوس ۱.۴ میلیارد نفری خود به محصولات زراعتی نیازمند است که افغانستان میتواند به مثابه عرضه کننده این مواد در همسایگی چین از موقعیت مهم استراتژیک خود استفاده زیاد نماید. این شاهراه از شهر فیض آباد بدخشان تا شاهراه قراقرم در داخل ایالت سینکیانگ چین جمعاً ۵۹۵ کیلومتر طول دارد.

اعمار شاهراه موتري دهليز واخان و خط آهن دهليز واخان و اتصال آن به شاهراه قراقرم که در فاصله یکصد کیلومتری شرق کوتل واخجیر در سرحد چین با افغانستان می‌گذرد، افغانستان را قادر می‌سازد به شهر کاشغر در ایالت سینکیانگ چین بدون عبور از کشورهای ازبکستان، تاجیکستان و قرغزستان متصل گردد. بدین گونه امکانات آن موجود است تا واخان به مثابه نقطه وصل ترانزیتی کشورهای افغانستان، چین، پاکستان، هندوستان، تاجیکستان و قرغزستان مبدل گردد.

کارشناسان بین‌المللی به این باور اند که این شاهراه می‌تواند افغانستان را به جایگاه مرکزی که در گذشته در مسیر جاده ابریشم داشت، بازگرداند و افغانستان را به چهارراه اتصالی منطقه تبدیل کند. معاونیت اقتصادی ریاست الوزراء امارت اسلامی افغانستان از ادامه سریع کار ساخت سرک واخان در ولایت بدخشان خبر داده و اعلام کرده است که این پروژه مهم عمرانی در دو فاز با پیشرفت قابل توجه در حال تطبیق است.

بر اساس معلومات ارائه شده، کار فاز اول این سرک ۶۰ درصد و فاز دوم آن ۷۴ درصد تکمیل شده است. طول فاز اول بیش از ۷۰ کیلومتر و فاز دوم بیش از ۵۰ کیلومتر اعلام شده و گفته می‌شود کار هر دو فاز در جریان سال جاری خورشیدی به پایان خواهد رسید.

به گزارش آژانس باختر، هزینه مجموعی ساخت این پروژه در دو فاز ۳۲۳ میلیون افغانی بوده که از بودجه امارت اسلامی افغانستان، تأمین می‌گردد.

معاونیت اقتصادی ریاست الوزراء تأکید کرده است که ساخت سرک واخان می‌تواند نقش مهمی در توسعه ترانزیت، گسترش تجارت و ایجاد فرصت‌های تازه ی اقتصادی برای افغانستان ایفا کند.

از سوی دیگر، کارشناسان اقتصادی می‌گویند با بهره برداری از این مسیر، ظرفیت های صادراتی کشور افزایش یافته و افغانستان می‌تواند به یک گذرگاه مهم منطقه‌ای در اتصال آسیای مرکزی و چین تبدیل شود.

این مسیر بخشی از تلاش های امارت اسلامی، برای ایجاد یک دهلیز ترانزیتی جدید و تقویت جایگاه اقتصادی کشور در سطح منطقه محسوب می‌گردد.

د رسول ﷺ روحاني تفكر او عبادت

اړخونه تشریح او روښانه کوي.

۱: د ځوانۍ روحاني پړاو

سريزه

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د ځوانۍ په کلونو کې نه یوازې د سوداګرۍ او د خلکو سره د ښه تعامل په برخه کې مهارتونه ترلاسه کړل، بلکې د روحانیت او عبادت له باري تعالی یې ځان هم وروژه، هغه د خپلې ځوانۍ په وخت کې د اخلاقو، صداقت او صبر په عملي کولو سره د خپل زړه د پاکوالي بنسټ کېښود، چې هغه وخت خلک د مال او شخصي ګټو په فکر کې بوخت وو. حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د خپلو اعمالو او فکر له لارې د ژوند لوړې روحاني موخې په نښه کړې او د روحاني مزاج (طبیعت) د باري تعالی سره د مینې دعا، مراقبت، اخلاق، او شخصیت په لاندې اساس جوړ کړل. سیره، ابن هشام، (۱) جلد، (۵۰) صفحه.

صادق او امین: د خلکو باور ساتل او د خپلو ژمنو پابند

حضرت محمد ﷺ د ټول انسانیت لپاره د ښو اخلاقو، لوړو عباداتو او روحاني ودې بې ساری مثال دی، چې د هغه مبارک صلی الله علیه وسلم د ځوانۍ او د نبوت نه مخکې ژوند د انسانانو د روحانیت، اخلاقي بشپړتیا او ټولنیزې اصلاح لپاره د لارښوونې یوه ژوره سرچینه ده. د رسول کریم صلی الله علیه وسلم د ځوانۍ نه تر نبوت پورې د ژوند مطالعه مونږ ته ښایي، چې څنګه یو انسان کولای شي خپل ځان په اخلاقي او روحاني لحاظ لوړ او چمتو کړي. د حضرت محمد ﷺ د ژوند په اړه څېړنې، د سیره ابن هشام، الرحيق المختوم او سیرت النبی ﷺ د الشیخ مصطفى المقياتی رحمه الله او په نورو معتبرو کتابونو کې ثبت شوي دي، چې هر کتاب د رسول کریم صلی الله علیه وسلم روحاني ودې بېلابېل

روحاني مزاج: ذکر او تفکر له لارې د باري
تعالی سره د مینې او اړیکې د
پراختیا دعا.

په داسې وخت کې، چې
ټولنه د مادي گټو او
بت پرستۍ په فکر
کې بوخته وه، حضرت
محمد ﷺ د خپل
ژوند روحاني موخې په
نښه کړې، د حضرت محمد
صلی الله علیه وسلم د ځوانۍ دا دوره

د اخلاقو او عبادت د ودې یوه حیاتي پړاو وو، چې
قرآن کریم د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د لوړو
اخلاقو ارزښت ته داسې اشاره کوي شې، یعنې: او بېشکه
چې، یې ته (ای محمد صلی الله علیه وسلم) په لوړو
اخلاقو. سورة القلم، (۴) آیت.

۲: د حرا غار کې په پیاوړتوب عبادت

د نبوت نه مخکې، آنحضرت ﷺ ډېرې وخت په
حرا غار کې تېرولو، دلته هغه د نړۍ د ناعادلانه حالت،
بت پرستۍ، ظلم، تېرۍ او د انسانانو د اخلاقو کمزورتیا
لیدله، ځکه، چې هغه مبارک ﷺ د عبادتونو په ترڅ
کې خپل ذهن، فکر او زړه د ټول بشریت لارښوونې لپاره
برابراوه.

پاتې کېدل، چې هر کار یې په رښتینولۍ او
امانتدارې ترسره کړ، ځکه خو
آنحضرت ﷺ په عربو کې
په (الصادق الأمين) باندې
مشهور وو.

صبر او زغم: د ژوند
د سختیو او ستونزو پر
مهال د حوصلې ساتل
څنگه، چې قرآن کریم
کې الله تبارک و تعالی فرمایي:
او خامخا قسم دی که صبر وکړ تاسو

(په طاعت، مصیبت او له معصیت او له غچې نه)
خامخا دغه صبر او خیر غوره دی (له غچ څخه) صابرانو
ته. او صبر کوه، نه دی صبر ستا مگر په توفیق د باري
تعالی سره او مه خپه کېږه پر دغو کفارو [چې ولې نه
مسلمانېږي] او مه خپه کېږه په زړه تنگی کې له هغو
څخه چې مکرونه کوي له تاسره. تفسیر کابلی، سورة
النحل، (۱۲۶ / ۱۲۷) آیتونه.

په بل آیت مبارک کې الله تعالی فرمایي: او مدد غواړئ
(په هره سختۍ کې له الله جل جلاله څخه) په صبر
او لمونځونو سره. له دې آیت څخه څرگندېږي، چې
لمونځ او صبر د روحاني چمتووالي او روان ځواک لپاره
اړین دي. سورة البقرة، (۴۵) آیت.

- اوږده لمونځونه: د زړه پاکوالی او د باري تعالی په یاد کې اوږد وخت (طول المدة) پاتې کېدل، او په لاندې آیت یې عمل کاوه: او سم قائموي (په ښه ترتیب سره ادا کوئ) لمونځ، او ورکوئ زکات، او رکوع وکړئ، سره له رکوع کوونکو (لمونځ کوونکو مسلمانانو). سورة البقرة، (۴۳) آیت.

- دعاگانې او ذکرونه: د الله متعال سره مستقیمه اړیکه او د لارښوونې غوښتنه.

- تفکر او مراقبت: د طبیعت په مشاهده کې د نړۍ او انسانانو د اخلاقو تحلیلول.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په دې عبادتونو کې د ځان روحاني پاکوالی، د زړه صفا کولو او د انسانانو د اخلاقو لوړتیا ته هڅه کوله.

۴: د ټولنې د حالاتو څېړنه

حضرت محمد ﷺ د غار حرا د عبادتونو ترڅنګ د مکې مکرمې د ټولنیزو حالاتو څارنه هم کوله، ځکه د نبوت لپاره یو بنسټیز عنصر روحاني پاکوالی د خلکو روزنه وه، حضرت محمد صلی الله علیه وسلم به د یتیمانو، فقیرانو، او د بې وزلو خلکو د حال لیدنې کوله، رسول کریم صلی الله علیه وسلم په دې بهیر کې د ټولنې د اصلاح اړتیا ته ژور فکر کاوه. الرحیق المختوم، (۴۶/۴۵) صفحه.

او د الله تبارک و تعالی په دې حکم باندې یې عمل کاوه: چې یادوئ تاسې ما (په قلبي او بدني طاعت سره) نو زه به هم یاد کړم تاسې (په ثواب سره) او شکر وباسئ، ما لره په طاعت) او مه کافران کېږئ په ما باندې (په معصیت سره). تفسیر کابلی، سورة البقرة، (۱۵۲) آیت. چې موخې او لارښوونې یې په لاندې ډول دي.

• له ټولنیزو فشارونو ځان لرې کول: د مکې معظمې ټولنیز او اقتصادي فشارونو لرې کېدلو، د هغه لپاره د عبادت ځای جوړ کړ، تر څو ځان باري تعالی سره نږدې کړي.

• د نبوت لپاره روحاني چمتوالی: هغه وخت د رسول کریم ﷺ د روحاني ودې او اخلاقو د ټینګښت لپاره پېرمهم وو.

• ژور فکر او مراقبت: حضرت محمد ﷺ د الله تعالی په یاد کې پاتې کېدل، د نړۍ په حالاتو فکر د انسانانو د اخلاقو د ښه والي لارې او د ټولنې د ژغورنې (اصلاح) چارې په پام کې نیولې وې.

۳: د عبادت ډولونه

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د حرا غار په عبادتونو کې د زړه پاکوالي، روحاني پاکوالي او د انسانانو د نرمو او د لوړو اخلاقو لوړښت ته بې ساره هڅه کوله، چې موخې یې په لاندې لارښوونې عملي کړې.

حرا عبادتونه، د حالاتو کتنه او څار، د ځان چمتوالی د هغه د اخلاقو او د ټولنې لپاره ژوندی بېلگه ده، ځکه دا دوره مونږ ته ښوونه کوي، چې عبادت یوازې شخصي اړیکه نه ده، بلکې د ټولنې د اصلاح، اخلاقو د ودې او د ځان د بشپړتیا لپاره هم اړینه ده او دا پړاو د نبوت د پیل لپاره بنسټیزه او د انسانانو لپاره د اخلاقو، صبر او زغم بې ساري بېلگه ده.

ماخذونه

- القرآن الکریم.

۱: الرحیق المختوم، أبو عبدالرحمن - الشیخ، صفی الرحمن بن عبدالرحمن المبارکپوری، مطبعة دار السلام للنشر والتوزیع، (ریاض) چاپ، (۱۹۷۶) م کال.

۲: المعجم الأوسط للطبرانی، أبو الطیب، محمد بن یزید بن منصور الطبرانی، مطبعة، دار الکتب العلمیة، بیروت (لبنان) چاپ، (۱۹۹۰) م کال.

۳: تفسیر کابلی، کابلی - حضرت العلامة مولانا و مولوی أبو نصر عبد السلام بن عبد الرحیم الکابلی الحنفی، چاپ مطبعة، فخریه کتابخانه، چاپ، [۱۳۸۰] هـ ش کال.

۴: سيرة رسول ﷺ، مشهور په سيرة ابن هشام، مطلبی، أبو عبدالله محمد بن إسحاق بن یسار المطلبی بالولاء، مطبعة، دارالفکر (لبنان) چاپ، (۱۹۵۵) م کال.

۵: سیرت النبی ﷺ - الشیخ مصطفى المقياتی المصری، مطبعة، دار المعرفة، چاپ، (۱۹۹۰) م کال.

د حضرت محمد ﷺ موخه یوازې د عبادت شخصي حالت نه وو، بلکې د خلکو د اخلاقو او عدالت د ودې لپاره یې ځان چمتو کاوه. لکه څنګه چې صاحب د معجم الأوسط فرمایي: تر ټولو ډېر غوره او محبوب، خلک هغه څوګ دي، چې نورو خلکو ته ګټه رسوي. المعجم الأوسط للطبراني، (۳) جلد، (۶۵۲/۶۵۰) صفحه.

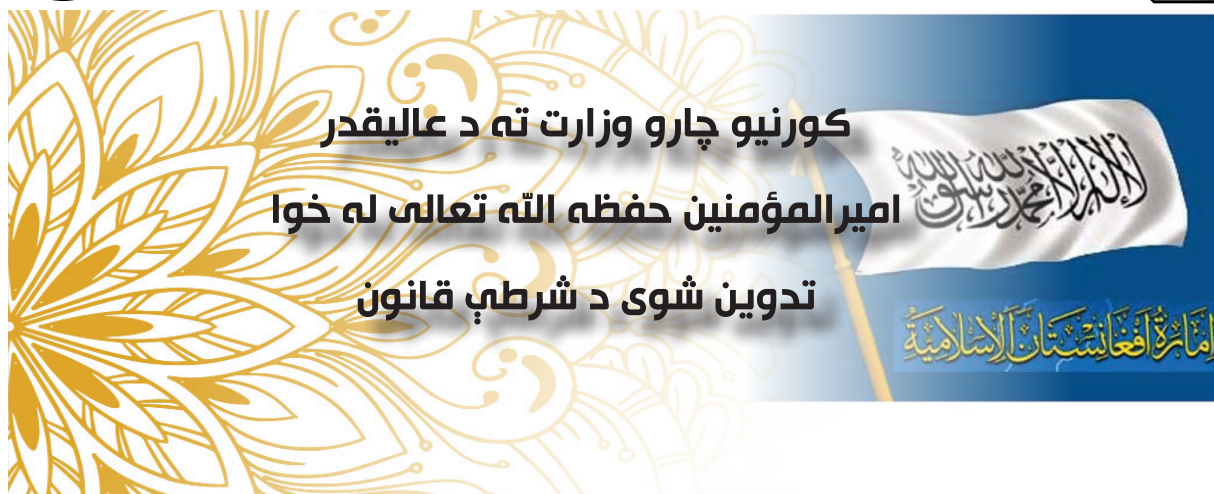
۵: د نبوت لپاره ځان چمتو کول

رسول کریم صلی الله علیه وسلم خپل ځان د نبوت لپاره په یوه ځانګړې روحاني، اخلاقي او فکري چمتووالي پروسه کې وروژه، د نبوت لپاره دا چمتووالی یوازې د عبادت یا دعا محدودیت نه دی، بلکې یوه ټولیز تیاری دی چې اخلاق، روحاني پاکوالی، ټولنیز شعور او د لارښوونې لپاره دوامداره دعا پکې نغښتې وي.

د قرآن پاک دا آیت څرګندوي، چې (ای محمد ﷺ) مونږ نه یې استولی یو پیغمبر، مګر رحمت د ټول عالم لپاره). یعنې: مونږ ته د نړۍ خلکو لپاره رحمت وګرځولې، نو د دې آیت نه څرګنده شوه، چې نبوت د ټول انسانیت د خدمت، عدالت د ټینګښت او د اخلاقو د لوړولو لپاره دی او دا هر څه سرور کائنات خاتم النبیین ﷺ د ځان د روزنې له لارې شوني شول. سورة الأنبياء، (۱۰۷) آیت.

پایله

د پیغمبر ﷺ د روحاني فکر او عبادت دوره د هغه د ځوانۍ نه تر نبوت پورې یو ستر او مهم پړاو دی، د غار

کورنیو چارو وزارت ته د عالیقدر

امیر المؤمنین حفظه الله تعالی له خوا

تدوین شوی د شرطې قانون

په حکم مقرر شوی وي.

۲- **شرطه:** هغه کسان دي چې له صاحب الشرطة (امنيتي مسؤل) سره په امنيتي چارو کې کمک اود هغوی د اوامرو پيروي کوي او د اسلامي امارت د حکمونو چې د امنيت او نظم سره تړاو لري، ترسره کوي.

۳- **امنيت ساتنه:** د اسلامي امارت د نافذه قوانينو سره سم د مفسدينو او مجرمينو مخنيوی او د خلکوځاني او مالي ساتنه ده.

۴- **خطر:** هغه حالت دی چې په هغه کې د امنيت د خرابيدو احتمال وي.

۵- **حفاظتي تدبيرونه:** هغه تدبيرونه دي چې د ناوړه امنيتي پېښو د مخنيوي په هدف، نيول کيږي.

۶- **جرم:** له هر هغه فعل څخه سرغړونه ده چې د امارت مقام له خوا د امنيت او نظم په برخه کې مامور به او يا ممنوع عنه وي.

۷- **جرم کشف:** هغه اجراءات دي چې د امنيت ساتنې په هدف د مظنون د حال د کشفولو لپاره ترسره کيږي.

۸- **تفتيش (تلاشي):** د شخص د بدن، جامو، محمولې يا د حمل او نقل د واسطو او ځايونو لټول دي.

پر يوه مقدمه، دوو بابونو، پنځو فصلونو او درې پنځوسو مادو مشتمل دی.

مقدمه

مقدمه په اصطلاحگانو او د شرطې تشکيل پر مادو مشتمله ده.

مقدمه، له اصولو او قوانينو څخه مراد، اصطلاحگانې، د تطبيق مرجع او تشکيل پر مادو مشتمله ده.

له اصولو او قوانينو څخه مراد

لومړۍ ماده:

په دې اساسنامه کې له اصولو او قوانينو څخه مراد هغه اصول او قوانين دي چې د امارت مقام لخوا تائيد يا منظور شوي وي.

اصطلاحگانې

دوهمه ماده:

په دې قانون کې راتلونکې اصطلاحگانې لاندې معناگانې افاده کوي:

۱- **صاحب الشرطة** (امنيتي مسؤل): هغه شخص دی چې د امنيت او نظم د ساتنې په هدف په مرکزاو ولايتونو کې د کورنیو چارو وزارت په تشکيلاتو کې د امارت مقام

۹- متهم: هغه شخص دی چې په فساد مشهور نه وي، خو یو عادل یا دوه تنه مستور الحاله شاهدان د حاکم په وړاندې د هغه په فساد خبر ورکړي.

۱۰- محکوم علیه: هغه شخص دی چې د محکمې له لوري د هغه په ضرر حکم صادر شوی وي.

۱۱- غفلت: د عارضي امر له وجې خپل مقصودي کار ته التفات او نظر نه کول.

۱۲- مظنون: هغه شخص دی چې د غالب گمان له مخې د جرم د ارتکاب نسبت ورته کیږي او د دې قانون له حکمونو سره سم د شرطې لخوا یې د نیولو یا د څار لپاره کړنې ترسره کیږي.

د تطبیق مرجع

درېیمه ماده:

د کورنیو چارو وزارت، د دې قانون د تطبیق مرجع ده.

د شرطې تشکيلات

څلورمه ماده:

د امنیتي شرطې اړوند ټول تشکيلات د کورنیو چارو وزارت د تشکیل برخې دي.

لومړی باب

وظایف، صلاحیت او اقدامات

دغه باب پر څلورو فصلونو شامل دی:

لومړی فصل: د شرطې وظیفې؛

دوهم فصل: د شرطې اقدامات؛

دریم فصل: د وسیلو د کارونې صلاحیت او موارد؛

څلورم فصل: د امنیتي مسؤولینو او اړوندې محکمې

وظیفې؛

پنځم فصل: ممنوعیتونه؛

لومړی فصل

د شرطې وظیفې

د امنیت ساتنې په برخه کې د شرطې وظیفې

پنځمه ماده:

۱- شرطه د امنیت ساتنې په برخه کې لاندې وظیفې لري:

۱- د امنیت او نظم ساتنه.

۲- د ملکي هوایي میدانونو او په هغو پورې د اړوندو

تأسیساتو د امنیت ساتل.

۳- د ۲۱/۰۸/۱۴۴۴ هـ ق نېټې

د (۵۱۹) گڼې حکم مطابق د

غیر مجاز اسلحو او مهماتو

مخنیوی کول.

۴- د الهي پېښو او غیر مترقبه

حالتونو په رامنځته کیدو سره د

خلکو د ژغورلو په هدف لازم

تدبیرونه نیول.

۵- په افغانستان کې د ټولو خلکو له ملکیتونو او شتمنیو

څخه ساتنه کول.

۲- شرطه د جنایي جرمونو د مخنیوي په برخه کې لاندې

وظیفې لري:

۱- د جرم د بالقوه رامنځته کیدو څخه د مخنیوي په

هدف حفاظتي تدبیرونه نیول.

۲- د امنیت او نظم خرابوونکو اعمالو بالفعل مخنیوی.

۳- د شرعي دوسیې مطابق د جرمي پېښو څېړنه او تحقیق

۱- افغانستان ته د راتلونکو او تلونکو کسانو، نقلیه وسایطو، مالونو او د هغوی له اسنادو څخه څارنه کول.
۲- د اړوندو ادارو په همغږۍ د افغانستان له هوایي میدانونو څخه له نظامي چورلکو او الوتکو پرته د نورو چورلکو او الوتکو د الوتنې د امنیت اړوند د چارو ترسره کول.

پر سړک د نقلیه وسایطو د عبور او مرور په پوځي کي د شرطي وظیفې

اتممه ماده:

(۱) شرطه، پر سړک د نقلیه وسایطو د تګ راتګ (عبور او مرور) په برخه کې لاندې وظیفې لري:
۱- د نقلیه وسایطو د عبور او مرور اړوندو اصولو مطابق د چارو تنظیمول.

۲- د عبور او مرور له اصولو څخه د سرغړونو او پیښو په اړه تحقیق کول او د مخنیوي لپاره یې تدبیرونه نیول.
۳- د نقلیه وسایطو د سیر جواز، د چلولو جواز او پلټونو ویشل.

(۲) د مرور ادارې نور وظایف او مکلفیتونه، په اړوند قانون کې تنظیمیږي.

د اور لګیدنې د پیښو د مخنیوي په برخه کې د شرطي وظیفې

نهمه ماده:

شرطه د اور لګیدنې د پیښو د مخنیوي په برخه کې لاندې وظیفې لري:

۱- د اړوند ادارو په همکارۍ د نفتو او گازو له لېږدولو، د زیرمه کولو له نوعیت او د حفاظتي وسایطو او وسایلو له لارې د هغو له انتقال څخه مراقبت کول.
۲- اور وژنه.

کول.

۴- د جرمونو په برخه کې د اشخاصو او مفسدینو د پیژندنې په اړه له فني وسایلو او معاصرو علمي مهارتونو (تخنیک پوهنې) څخه د شرعي اصولو مطابق ګټه اخیستل.

۵- د جرمي موضوعاتو په تړاو د خلکو د عریضو ترلاسه کول او په اړه یې د قانون له حکمونو سره سم اجراءات ترسره کول.

(-) ۳ شرطه مؤظف ده چې د محکمو د قطعي او وروستنیو حکمونو د تنفیذ په برخه کې اجراءات ترسره کوي.

د مالونو په برخه کې د شرطي وظیفې

شپږمه ماده:

(۱) شرطه د مالونو په برخه کې لاندې وظیفې لري:

۱- د غلا شویو مالونو د پیدا کیدو لپاره لازم اقدامات ترسره کول.

۲- د مړه موندل شوي کس مال چې وارث یې معلوم نه وي، په اسرع وخت کې محکمې ته سپارل.

۳- د بندي شوي کس مال چې مال یې ساتونکی و نه لري له دوسیې سره یوځای اړوندې محکمې ته سپارل.

(۲) اړونده محکمه مکلفه ده چې د (۱) فقرې په ۲ او ۳ جزونو کې ذکر شوی مال د شرعي حکمونو مطابق وساتي.

د سرحدونو د امنیت په برخه کې د شرطي وظیفې

اوومه ماده:

شرطه د سرحدونو د ساتلو په برخه کې لاندې وظیفې لري:

شرطه دې په خپلو لباسونو، وسایطو او نورو اړوند تجهیزاتو باندې د مشرانو د انځورونو له تومبلو او نصبولو څخه په کلکه ډډه وکړي او نور دې هم ترې منع کړي. د نشه یي توکو د مخنیوي په برخه کې د شرطې وظيفې

دوولسمه ماده:

(۱) شرطه د نشه یي توکو د کر، تولید، قاچاق او استعمال د مخنیوي په هدف، لاندې وظيفې لري:
۱- د نشه یي توکو، تاريکو، بنگو او ورته ممنوعه بوټو د کرلو مخنیوی کول.

۲- په نشه یي توکو روردي کسان راجمع کول او د تداوي او اصلاح لپاره یې اړوندو روغتیايي مرکزونو ته ور پیژندل.

۳- د نشه یي توکو د پلور، قاچاق او توزیع کوونکو تعقیب او نیول او اړوندې

محکمې ته یې سپارل.

۴- نشه یي توکي او هغه وسایل، تجهیزات او مواد چې د نشه یي توکو په تولید کې کارول کېږي، د اړوندې محکمې د حکم په اساس ضبط او له منځه وړل.
(۲) شرطه مکلفه ده، د نشو څخه د مخنیوي او معتادانو درملنې په هکله د ۵/۰۲/۱۴۴۳ هـ ق نېټې د ۱۳ ج (۱) گڼې فرمان په جدي توگه عملي کړي.

د معلوماتي دیوان په برخه کې د شرطې وظيفې

لسمه ماده:

شرطه د معلوماتي دیوان په برخه کې لاندې وظيفې لري:
۱- په متهمینو او د محکمو لخوا په محکومینو پورې اړوندو معلوماتو، سندونو او مدرکونو ساتل.
۲- افغانستان ته د راتلونکو او وتونکو کسانو او بهرنیو اتباعو معلومات ثبتول.
۳- د افغانستان د تابعیت لرونکو کسانو د معلوماتو ثبتول.

د خپلې وظيفې اړوند د شرطې مکلفیت

یوولسمه ماده:

(۱) شرطه، د خپلې وظيفې اړوند لاندې مکلفیتونه لري.
۱- د وظيفې پر مهال د ۱۱/۰۸/۱۴۴۳ هـ ق نېټې د ۲۸ گڼې فرمان په بشپړه عملي کول.
۲- د اداري اسرارو ساتنه او د محرمو اسنادو له افشا او نشر څخه ځان ساتل.
۳- د وظيفې په ترسره کولو کې غفلت او بې پروايي نه کول.
(۲) شرطه مکلفه ده، د فرامینو، احکامو او محرمو اسنادو د نه خپرولو او ساتنې په هکله د ۱۰/۰۴/۱۴۴۱ هـ ق نېټې، د (۳۶ ج ۵) گڼې فرمان په جدي توگه عملي کړي.

متهم يې ماشوم يا ښځه وي، د نيونې پر مهال د اسلامي شريعت حکمونه په جدي توگه عملي کول.

۴- د مظنون او متهم د نيولو پر مهال له هر ډول داسې اجراءاتو څخه ځان ساتل چې د هغوی جسم او عرض ته پکې زيان رسيږي.

(۱) د بنديانو د نظام د سمون د طرز العمل مطابق اجراءات کول.

(۲) هيڅوک اجازه نه لري چې د محکمې له شرعي حکم پرته کوم اسير يا متهم په لښته، ډره او کپېل ووهي او يا کوم بل ډول تعذيب ورکړي.

(۳) شرطه حق نه لري چې په بنديخانو کې بنديانو ته، که هغوی سياسي بنديان وي يا جنايي د محکمې له قطعي پريکړې پرته سزا ورکړي.

(۴) هيڅوک اجازه نه لري چې د سزا د تطبيق پر مهال انځورگيري يا وېديو ثبت کړي.

(۵) امنيتي مسئولين ملکف دي، د دې مادې د (۲)، ۳ او (۴) فقرې له حکمونو څخه سرغړونکي، اړوندې محکمې ته معرفي کړي.

(۶) د اسلامي امارت اړوند مسئولين مکلف دي، د محاکمو له فيصلې پرته د سزا ورکولو او بيا يې د انځورگيري د مخنيوي په هکله د ۱۶/۰۳/۱۴۴۲ هـ ق نېټې د (۶۵/ج ۶) گڼې حکم هدايات په جدي توگه عملي کړي.

د مخابرو د استعمال په برخه کې د شرطي وظيفې

پنځلسمه ماده:

شرطه مکلفه ده، د مخابرو د استعمال په برخه کې

د اختطاف او انساني قاچاق د مخنيوي په برخه کې د شرطي وظيفې

ديارلسمه ماده:

(۱) شرطه د اختطاف او انساني قاچاق د جرمونو د مخنيوي په برخه کې لاندې وظيفې لري:

۱- د هغو کسانو څارنه چې خلک، په ځانگړي ډول ځوانان، له افغانستان څخه د قاچاق په ډول وتلو ته هڅوي.

۲- د انسان تښتونکو او د انساني قاچاق کوونکو څارنه، تعقيب، نيول او اړوندې محکمې ته سپارل.

۳- د هغو مرکزونو، شبکو او ځايونو بندول چې د اختطاف او انساني قاچاق په موخه ترې استفاده کيږي.

(۲) شرطه مکلفه ده، د انسان تښتونکو (اختطافچيانو) د تعقيب او نيولو په هکله د ۱۶/۰۷/۱۴۴۵ هـ ق نېټې د (۲۸۶) گڼې فرمان او د انساني قاچاق د مخنيوي په هکله د ۰۹/۰۶/۱۴۴۶ هـ ق نېټې د (۱۳) گڼې فرمان په جدي توگه عملي کړي.

د بنديانو اړوند د شرطي وظيفې

څوارلسمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده، د بنديانو په برخه کې لاندې وظيفې ترسره کړي:

۱- د ۰۷/۰۳/۱۴۴۱ هـ ق نېټې د (۹/ج ۵) گڼې فرمان مطابق له بنديانو سره ښه سلوک کول.

۲- د جنگي اسيرانو په اړه د ۲۰/۰۹/۱۴۳۷ هـ ق نېټې د (۸۵/ج ۱) گڼې حکم په جدي توگه عملي کول.

۳- د هغه جرم د کشف په بهير کې چې مظنون يا

لاندې وظيفې ترسره کړي:

۱- د شريعت او د مخابرو د اصولو مطابق د مخابرو استعمالول.

۲- په مطبوعاتو، مخابرو او ليکنو کې د سپکو سپورو د نه ويلو په هکله د ۱۰/۰۸/۱۴۳۸ نېټې د ۲/۴۶ ج/۲ گڼې فرمان په جدي توگه عملي کول.

د ماشوم د تاديېب اړوند د شرطي وظيفې

شپاړسمه ماده:

(۱) که ماشوم له اووه کلنۍ څخه مخکې په کوم جرم مرتکب شي، د هغه پر وړاندې تعزيري يا تاديبي اقدام نه ترسره کېږي. او که په جرم سره يې مالي خساره اوښتي وي، شرطه مکلفه ده چې موضوع اړوندې محکمې ته وسپاري.

(۲) ماشوم د اووه کلنۍ عمر څخه وروسته چې د بلوغ عمر يې نه وي پوره کړی او د جرم ارتکاب وکړي، شرطه مکلفه ده چې هغه بې له ځنډه خپلو والدينو يا شرعي خپلوانو ته وسپاري دا په هغه صورت کې چې والدينو يا شرعي خپلوانو ته په سپارلو سره د ماشوم اصلاح يقيني وي.

(۳) د دې مادې په (۲) فقره کې د درج شوي حکم په صورت کې که والدينو يا شرعي خپلوانو ته په سپارلو سره د ماشوم اصلاح يقيني نه وي، شرطه دې ياد ماشوم د اصلاح او روزنې مرکز (دارالتأديب) ته وسپاري.

د امنيتي خدمتونو په لړ کې د شرطي وظيفې

اوولسمه ماده:

د امنيتي خدمتونو په لړ کې دې شرطه لاندې وظيفې

ترسره کړي:

۱- د افغانستان اتباعو ته د پاسپورټ د ویش او اړوندو چارو تنظيمول.

۲- هغو بهرنيو اتباعو ته چې افغانستان ته د راتگ اراده ولري، د ويزې صادرو او د اړوندو چارو تنظيمول.

۳- د هغو بهرنيو اتباعو، استازولي او ادارو امنيت تأمينول چې د اسلامي امارت په اجازه راغلي وي.

۴- د علمای کرامو، د ټولنې د بانفوذه کسانو، سوداگرو او پانگوالو د امنيت ساتل.

۵- د امنيتي گواښونو د موجوديت په صورت کې متقاضي کسانو ته د وسلو او زرهې نقلیه وسايطو د جواز صادرو.

۶- د زرهې وسايطو د توريد اجازه ليک صادرو او په توريد يې بنديز لگول.

۷- د نقلیه وسايطو د تورو ښېښو د کارونې جواز صادرو او له تطبيق څخه يې څارنه کول.

د لرغونو آثارو او ځنگلونو اړوند د شرطي وظيفې

اتلسمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده چې د لرغونو آثارو د قاچاق مخنيوی وکړي.

(۲) شرطه مکلفه ده چې د ځنگلونو د ناقانونه پرې کولو، د ژويو ښکار او قاچاق مخنيوی وکړي.

د فعاليت د ساحې بدلول

نولسمه ماده:

(۱) شرطه کولای شي چې په لاندې استثنایي حالتونو کې د فعاليت ساحه بدله کړي:

دې له اړوندې ادارې څخه معلومات ترلاسه او درول شوی شخص دې د هویت له تثبیتیدو او د بدگمانۍ له لرې کیدو څخه وروسته، بې له ځنډه خوشې کړي.

د ځای پرېښودلو امر کول

دوه ویشتمه ماده:

شرطه له لاندې حالتونو څخه په یوه کې شخص د ځای په پرېښودلو مکلفوي:

۱- د احتمالي او قریب الوقوع خطر او پېښو رامنځته کیدو په حالت کې.

۲- د جرم له ارتکاب څخه د مخنیوي یا د هغه د کشفولو په حالت کې.

۳- د اسلامي امارت د اصولو، قوانینو، حکمونو یا اړونده محکمې د حکم د عملي کولو په حالت کې.

جلب او احضار

درویشتمه ماده:

(۱) شرطه کولای شي په لاندې مواردو کې د شخص په جلبولو او احضارولو اقدام وکړي:

۱- له جرم څخه د زیانمن شوي شخص د عرض یا د شاګي د شکایت د پوره تحقیق وروسته، د دې قانون له حکمونو سره سم، د مشکوکه د تهمت د ثابتیدو په صورت کې.

۲- د قاضي په حکم یا د قانون د حکمونو د تعميل په هدف.

(۲) هغه شخص چې د رسمي جلب پر اساس حاضر

۱- د بلې ساحې د شرطې د همکارۍ د غوښتنې په حالت کې.

۲- د بلې ساحې د شرطې د نشتون په حالت کې چې د بېرنيو اجرااتو ضرورت وي او د ساحې شرطې ته لاسرسی ممکن نه وي.

۳- د خپلې ساحې د مظنون، متهم یا محکوم علیه د نیولو یا تعقیبولو په حالت کې.

(۲) د دې مادې د (۱) فقرې د ۲ او ۳ مندرجه حالاتو کې، شرطه مکلفه ده چې د امکان تر حده د اړوندې ساحې شرطه په جریان کې واچوي.

دوهم فصل

د شرطې اقدامات

اقدامات

شلمه ماده:

شرطه مکلفه ده د جرم د مخنیوي په اړه د دې قانون د حکمونو سره سم، اړین او لازم اقدامات ترسره کړي.

د اشخاصو د هویت تثبیت

پوویشتمه ماده:

(۱) شرطه د دې قانون له حکمونو سره سم، د افغانستان له هوايي میدانونو څخه د تیریدونکو او د هغو د سندونو د څارنې او د خطر د دفع او د جرم له ارتکاب څخه د مخنیوي په هدف اشخاص د هویت تثبیتولو لپاره ودروي.

(۲) که شخص خپل هویت ثابت نه کړای شو، شرطه

(۳) شرطه مکلفه ده چې د مظنون تر نظارت لاندې نیولو پر مهال شرعي اصول رعایت کړي.

د جرم له واقع کیدو څخه وروسته اجراءات

شپږویشتمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده چې د جرمي پېښې له رامنځته کیدو وروسته د حقیقت معلومولو او د وضعیت مهارولو لپاره لاندې اجراءات ترسره کړي:

۱- د پېښې د ځای کتنه او د هغو اوضاعو او احوالو تثبیتول چې د پېښې د واقع کیدو څرگندونه کوي.
۲- د جرم د نوعیت، د مرتکب او د زیانمن شوي شخص پېژندنه.

۳- د پېښې په ځای کې د حاضر او اشخاصو څخه معلومات ترلاسه کول.

۴- په جرم او مرتکب پورې د اړوندو آثارو راټولول.

۵- د ترسره شویو اجراءاتو رسمي محضر ترتیبول.

د کشف الحال لپاره د بند (نظارت) موده

اووه ویشتمه ماده:

شرطه کولای شي، د جرم د کشف لپاره مظنون تر نظارت لاندې ونیسي چې د بند موده به یې تر ۱۰ ورځو نه رسوي. که چیرې د جرم د کشف لپاره ډیرې مودې ته اړتیا وي د اړونده محکمې څخه به د نظارت مودې د تمديد اجازه اخلي.

د شخص تلاشي

اته ویشتمه ماده:

(۱) شرطه کولای شي په لاندې صورتونو کې شخص تلاشي کړي:

نشي، شرطه دې د هغه په احضارولو اقدام وکړي.

د مجرم نیول

څلورویشتمه ماده:

(۱) شرطه دې په لاندې حالتونو کې شخص ونیسي:

۱- د ښکاره جرم د ارتکاب په صورت کې.
۲- په هغه صورت کې چې شخص د قوي شواهدو، یا یوه عادل یا دوو مستورینو د خبر پر اساس د جرم د مرتکب په توګه پېژندل شوی یا معرفي شوی وي او د هغه د تینښتي یا غایب کیدو احتمال وي.
(۲) شرطه مکلفه ده د دې مادې د (۱) فقرې په درج شویو حالتونو کې د مظنون دوسیه ترتیب او په ټاکلي وخت دې محکمې ته وسپاري.

مظنون تر نظارت (څارنې) لاندې نیول

پنځویشتمه ماده:

(۱) شرطه دې مظنون په لاندې حالتونو کې تر نظارت لاندې ونیسي، ترڅو چې دا خطر له منځه لاړ شي:
۱- کله چې د مظنون له لوري د بل شخص ژوند له خطر سره مخ وي.

۲- په هغه صورت کې چې د شکمن شخص د هویت تثبیت د امنیتي دلایلو پر اساس اړین وي او شخص د خپل هویت سند وړاندې نه شي کړای.

۳- کله چې د قاطعه قرائینو پر اساس، د مظنون د ځان وژنې احتمال وي.

(۲) شرطه نشي کولای د بې اساسه اطلاعاتو او له کافي شواهدو، مدارکو او معتبره قرائینو پرته، څوک تر نظارت لاندې ونیسي.

د شيانو حفظ او قيدول

يو دیرشمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده، د لاندې مقصدونو د تأمین لپاره په موقته توگه د اړوندې محکمې د حکم تر صادريدو پورې د شيانو پر حفظ او قيدولو اقدام وکړي:
۱- د هغه خطر دفع کول چې امنیت او نظم گواښي.
۲- هغه شيان چې د امنیت او نظم په گډوډولو کې تاثیر لري.

۳- د هغه شخص د شيانو ساتنه چې د دې قانون له حکمونو سره سم، تر څارنې لاندې نیول شوی وي.
(۲) شرطه له قید شویو توکو څخه د گټې اخیستنې حق نه لري.

د شيانو د حفظ او قيدولو پر مهال د رعایت وړ موارد

دوه دیرشمه ماده:

(۱) شرطه دې د شيانو د حفظ او قيدولو پر مهال لاندې موارد رعایت کړي:
۱- مالک یا متصرف ته د شيانو د قيدولو د علت ابلاغ او هغه ته د حضور په صورت کې، د قید شویو شيانو د رسید تسلیمي.

۲- د قید شویو شيانو لیستول، قفل او مهر کول.
۳- د تلف کیدو له خطر څخه د قید شویو شيانو ساتنه.
۴- که قید شوي شيان، هغه شيان وي چې ساتنه یې د اسلامي امارت د قوانینو خلاف نه وي او د وخت په تیریدو سره تلف کیږي یا ساتنه یې د هغو د بېې معادل د لگښت ایجاب وکړي، د اړوندې محکمې د حکم

۱- په هغه صورت کې چې شخص د دې قانون له حکمونو سره سم، نیول شوی یا تر نظارت لاندې وي.
۲- په هغه صورت کې چې شرطه د درول شوي شخص د هویت په اړه، شکمن وي.

۳- په هغه صورت کې چې شخص د خپل هویت د تثبیت سندونه وړاندې نه شي کړای یا و نه غواړي اړوند سندونه وړاندې کړي.

۴- د جرمي وسایلو، غیر قانوني شيانو او اجناسو د ساتنې په اړه د دلایلو یا قوي احتمال د شتون په صورت کې.

د توکو تلاشي

نهه ویستمه ماده:

شرطه کولای شي، په لاندې صورتونو کې اجناس او توکي تلاشي کړي:

۱- په هغه صورت کې چې اجناس یا توکي د مظنون یا متهم سره تړاو ولري.

۲- په هغه صورت کې چې د تلاشي موخه، د متهم شخص یا په جرم کې د کارول شوې وسیلې موندل وي.

د استوگنځي تلاشي

دیرشمه ماده:

(۱) شرطه کولای شي په لاندې حالتونو کې د شخص استوگنځي ته ننوځي او هغه تلاشي کړي:

۱- د اوسیدونکي د مرستې د غوښتنې په صورت کې.
۲- د اوسیدونکي په اجازه.
۳- د ښکاره جرم د اړنکاب په صورت کې.
۴- له بېړنیو خطرونو څخه د اشخاصو د ژغورلو په صورت کې.

۱- د مختلفو وسایلو او طریقو له لارې د خلکو د شکایت او عرض کولو په موخه د لازمو آسانتیاوو برابرول.

۲- په مستقیم ډول د مراجعینو سره د کتنې او د هغوی د ستونزو د حلولو زمینه برابرول.

۳- د چارو د تراکم او زیاتوالي په صورت کې د امنیتي مسئولینو لخوا خپل یو استازی د مراجعینو سره د لیدلو لپاره توظیفول.

د موندل شویو (لقطې) په اړه اجراءات

شپږ دیرشمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده، د موندل شویو شیانو په اړه، لاندې اجراءات ترسره کړي:

۱- د موندونکي شخص په نوم او پته د موندل شویو شیانو د لیست ترتیب، ثبت او په اسرې وخت کې اړوند محکمې ته سپارل.

۲- په رسنیو کې د موندل شویو شیانو (لقطې) د نوعیت اعلانول.

(۲) که چیرې د لقطې مالک له اعلان وروسته شرطې ته مراجعه وکړي، شرطه مکلفه ده چې د مالک هویت او ملکیت تثبیت کړي او د موندل شوي مال د ترلاسه کولو لپاره یې محکمې ته ولیري.

(۳) که موندل شوي شیان سریع الفساد وي، اړونده محکمه دې د مزایدې له لارې وپلوري او ترلاسه شوې پیسې دې د مالک تر پیدا کیدو پورې له ځان سره وساتي.

مطابق د مزایدې له لارې د هغو پلورل.

(۲) د دې مادې د (۱) فقرې په ۴ جزء کې ترلاسه شوې وجوه، د امانت په ډول په بانک کې ایښودل کیږي. مالک کولای شي د دعوي د پای له نېټې څخه وروسته د هغې غوښتنه وکړي.

د تصویرونو د مخنیوي اړوند همکاري

درې دیرشمه ماده:

شرطه مکلفه ده، په څلور لارو او واټونو د تصویرونو د مخنیوي په هکله د ۰۵/۰۲/۱۴۴۳ نېټې د ۱۵/ج ۱) گڼې حکم په تطبیق کې د امر بالمعروف، نهی عن المنکر او د شکایتونو د اوریدلو وزارت سره همکاري وکړي.

له اشخاصو سره د شرطې همکاري

څلور دیرشمه ماده:

کله چې یو شخص د شرطې څخه د همکارۍ غوښتنه وکړي، او یا داسې حالت موجود وي چې که شرطه مداخله و نه کړي د هغه د ځان، مال، حیثیت او یا نورو حقوقو د تلف کیدو احتمال وي، شرطه مکلفه ده چې د دې قانون د حکمونو سره سم له یاد شخص سره لازمه همکاري وکړي، پرته له دې چې د دریېم شخص حقوقو ته زیان ورسیري.

د مراجعینو مشکلاتو او عرایضو ته رسیدنه

پنځه دیرشمه ماده:

کورنیو چارو وزارت دې د مراجعینو لپاره د آسانتیا د برابرولو په هکله د ۰۷/۱۱/۱۴۴۴ هـ ق نیټې د ۴۱) گڼې فرمان مطابق لاندې کړنې په جدي توګه عملي کړي:

۲- د مسلحي جگړې پر مهال

څلورم فصل

د امنيتي مسؤولينو او اړوندې محكمې وظيفې
د جرمونو د مخنيوي په برخه كې د امنيتي

مسؤولينو وظيفې

څلويښتمه ماده:

(۱) امنيتي مسؤولين د امنيت، نظم راوستلو او د جرمونو د مخنيوي په برخه كې، په لاندې وظيفو مكلف دي:
۱- د هغو متهمينو نيول چې په جامعه كې په فساد مشهور وي او اړوندې محكمې ته يې سپارل.
۲- د اتهام د ثبوت لپاره په جامعه كې د هغو اشخاصو شاهدي اوريدل چې د قاضي په وړاندې يې شاهدي نه قبليري، خو چې د شاهدانو شمېر زيات وي.

۳- د اتهام دلايلو او شواهدو ته په كتو، د تهمت حالت (ضعف او قوت) لپاره تحقيق كول.

(۲) امنيتي مسؤول كولاى شي چې پر يو بل د حمله كوونكو په اړه كه څه هم غرامت او حد پكې نه وي تحقيق وكړي.

(۳) كه د دوى څخه په هر يوه باندې اثر نه ښكاريدى نو كوم څوك چې د مخكيني حملې دعوه كوي د هغه خبره دې د مدعي په حيث واوريدل شي.

د امنيتي مسؤول په واسطه تاديبيات

يو څلويښتمه ماده:

(۱) امنيتي مسؤول دې، متهم د لاندې مواردو په رعايتولو سره اصلاح كړي:

۱- په حق الله او حق العبد كې له الله تعالى څخه

د رېيم فصل

د وسيلو د كارونې صلاحيت او موارد

د وسيلو د كارونې صلاحيت

اووه ديرشمه ماده:

(۱) شرطه كولاى شي، د نظم او امنيت د ساتنې په هدف، له احوالو سره سم، په دې قانون كې لاندې

وسيلې وكاروي.

- اوبه شيندونكى.

- رنگ شيندونكى.

- ولچك

- ربړي او بريښنايي ډنډه.

- ډال.

- لوړې اغزي لرونكې تختې.

- اوسپنيز ديوالونه.

- اسلحه.

- منفلقه او چاوديدونكي توکي.

د ولچك د كارولو موارد

اته ديرشمه ماده:

شرطه كولاى شي د ضرورت په وخت كې له ولچك څخه كار واخلي.

د اسلحي د كارولو موارد

نهه ديرشمه ماده:

(۱) شرطه دې په لاندې مواردو كې د مرستندويه وسيلو او اسلحي په كارولو لاس پورې كړي:

۱- د بغاوت او د امنيت ضد مسلحانه جرمونو د ارتكاب پر مهال.

ویرول.

۲- په قهرجنو الفاظو تنبیه او توصیه کول.

۳- متهمین توبی و یستلو ته مجبورول، که څه هم اخطار ورکولو ته ضرورت پېښ شي.

۴- د هغو متهمینو چې په لویو جنایي جرمونو کې لاس لري، سیاسته د مرگ په گواښ گواښل.

۵- په مکرر ډول د لویو جنایي جرمونو مرتکبین چې اصلاح یې نه کیږي او خلک هم د هغو له شر څخه په اذیت او تکلیف کې مبتلا وي، اړوندې محکمې ته سپارل او د جزایي اصولنامې مطابق ورته سزا ورکول.

د اصلاحاتو اړوند حکمونه

دوه څلویښتمه ماده:

(۱) په حق العبد کې که د صاحب الحق له لوري په خپله خوښه او رضا صلحه، عفو او ابراء وشي، امنیتي مسئولین دې موضوع ته خاتمه ورکړي او په حق الله کې دې موضوع اړوندې محکمې ته وسپاري.

د اصلاح اړوند مشوره ورکول

درې څلویښتمه ماده:

(۱) په مرکز او ولایتونو کې د حوزو آمرین او د ولسوالیو امنیتي مسئولین به، د اصلاحاتو مادې د (۱) فقرې مندرجه موادو سره سم، د اړوند ساحې د متهم شخص د اصلاح لپاره د مربوطه ولایت امنیتي مسئول ته مشوره

ورکوي.

(۲) د مرکزي قوماندانیو، قطعاتو، ادارو مدیران او رئیسان د (اصلاحاتو) مادې په (۱) فقره کې مندرجه موادو سره سم د متهم شخص په اصلاح کولو کې خپل مافوق امنیتي مسئول ته مشوره او وړندیز کوي.

(۳) امنیتي مسئولین دې، د (اصلاحاتو) مادې د (۱) فقرې سره سم مندرجه اصلاحات، اتهام او متهم ته په کتو سره ورکړي.

د بندیانو په هکله د امنیتي مسئول مکلفیت

څلور څلویښتمه ماده:

(۱) امنیتي مسئول مکلف دی، هغه بندیان چې د بند موده یې پای ته رسیدلي وي، د محکمې د حکم مطابق دې له ځنډ پرته خوشې کړي.

(۲) امنیتي مسئول مکلف دی چې د محبوسینو لپاره د عبادت د اداء کولو، اصلاحي مجالسو ضروري اړتیاوې پوره او لازمي آسانتیاوې ورته برابرې کړي او د محابسو د طرز العمل له مخې دې له بندیانو سره چلند وکړي.

د بې اطاعتۍ اړوند تادیب

پنځه څلویښتمه ماده:

(۱) که په امنیتي چارو کې شرطه بې اطاعتي وکړي، د موجه عذر د نه شتون په صورت کې د آمر لخوا دې په

(۵) که د دوو یا زیاتو اشخاصو ترمنځ د وهلو او ټکولو په پېښه کې پر یوه د زخم یا وهلو اثر وو، نو د هغه چا دعوه د اوریدو وړ ده چې اثر پرې وي، د اولیت دعوه به په نظر کې نه نیول کیږي، د فقهاوو په آند چا چې په دعوه کې لومړیتوب کړی دی، د هغه دعوه د اوریدو وړ ده او چا چې په برید کې لومړیتوب کړی، د هغه جرم ستر او تأدیب یې سخت دی، د دوی تأدیب به د دوو وجهینو له مخې وي:

- په جرم او سرغړونه کې د اختلاف له مخې.

- د وقار او ځان ساتنې د اختلاف له مخې.

پنځم فصل

ممنوعیتونه

د رازونو نه افشاء کول

اووه څلویښتمه ماده:

(۱) شرطه مکلفه ده، هغه معلومات چې افشاء کول یې اشخاصو یا عامه گټو ته زیان رسوي، افشاء نه کړي.
(۲) شرطه مکلفه ده، د فرامینو، احکامو او محرمو اسنادو د نه خپرولو او ساتنې په هکله د ۱۰/۰۴/۱۴۴۱ نېټې، د (۳۶ج ۵) گڼې فرمان په جدي توگه عملي کړي.
(۳) شرطه له وظیفې څخه د گوښه کېدو وروسته هم نه شي کولای، د دې ماده (۱) او (۲) فقره مندرجه موارد

لومړي ځل ورته توصیه او نصیحت وشي.

(۲) د مخالفت د تکرار په صورت کې دې اړونده محکمه د جزایي اصولنامې د نهمې مادې د (۱) فقرې د ۳ جزء موافق تعزیر ورکړي.

(۳) د درېیم وار تخلف په صورت کې دې اړونده محکمه د جزایي اصولنامې د نهمې مادې د (۱) فقرې د ۴ جزء موافق تعزیر ورکړي.

د اړوندې محکمې وظیفې

شپږ څلویښتمه ماده:

(۱) که متهم شخص د شرطې لخوا نیول شوی وي او د اتهام دلایل یې ضعیف وي، اړونده محکمه دې د متهم په پریښودلو کې بیرته وکړي.

(۲) که د اتهام دلایل قوي وي، نو اړونده محکمه دې د کشف الحال لپاره د متهمینو د بندي کولو د صلاحیت او بند د مودې په هکله د ۱۲/۰۸/۱۴۴۳ هـ ق نېټې د (۲۹) گڼې فرمان مطابق اجراءات ترسره کړي.

(۳) که تهمت ضعیف وو، نو اړونده محکمه دې د متهم په پریښودلو کې بیرته وکړي.

(۴) که د تهمت دلایل قوي وو، نو د کشف الحال او تحقیق لپاره دې د کشف الحال لپاره د متهمینو د بندي کولو د صلاحیت او بند د مودې په هکله د ۱۲/۰۸/۱۴۴۳ هـ ق نېټې د (۲۹) گڼې فرمان مطابق اجراءات ترسره کړي.

افشاء کړي.

و نه لري.

(۴) که څوک د دې مادې د (۱) او (۲) فقرې مندرجه موارد افشاء کړي د اړوند مسؤلینو لخوا دې اړوندې محکمې ته معرفي شي.

د مظاهرو منع

پنځوسمه ماده:

د افغانستان په قلمرو کې هر نوع مظاهري منع دي.

دوهم باب

متفرقه حکمونه

د شرطي حمايوي منتظره قطعات

يو پنځوسمه ماده:

د کورنيو چارو وزارت حمايوي او کومکي منتظره قطعات مکلف دي د دې قانون سره سم اجراءات ترسره کړي.

د طرزالعملونو تدوين

دوه پنځوسمه ماده:

د کورنيو چارو وزارت کولای شي، د دې قانون د حکمونو د ښه تطبيق په منظور طرزالعملونه تدوين او د منظوري لپاره دې عاليقدر اميرالمؤمنين حفظه الله تعالى ته وړاندیز کړي.

واجب الاجراء

درې پنځوسمه ماده:

دغه قانون واجب الاجراء دی او په رسمي جريده کې دې نشر شي. او په دې اړوند نور هغه قوانين چې زموږ لخوا تدوين يا تائيد شوي نه وي او يا له دې قانون سره مغاير وي، ملغي دي.

د شرطي په وظيفو او صلاحيتونو کې مداخله نه کول

اته څلويښتمه ماده:

هيڅوک نشي کولای د شرطي په وظيفو او صلاحيتونو کې مداخله وکړي.

همنوعيتونه

نهه څلويښتمه ماده:

(۱) شرطه نه شي کولای چې لاندې کړنې ترسره کړي:

- ۱- په رسمي وخت کې د شخصي کارونو ترسره کول.
- ۲- له وظيفوي صلاحيتونو څخه شخصي گټه اخيستل لکه د هديو او تحفو قبلول، په غير عادي ميلمستياوو کې شرکت کول او داسې نور غير شرعي سپارښتونه او شفاعتونه کول.

۳- په مخابرو، مطبوعاتو او محاوراتو کې سپکې سپورې ويل.

۴- د ۱۴۴۰/۱۰/۱۸ هـ ق نېټې د (۴۸/ج ۴) گڼې فرمان کې د ذکر شويو د سنتو خلاف د اوږدو ځينو ساتل.

(۲) شرطه نشي کولای د هغې اطلاع پر بناء پلټنه وکړي چې هيڅ ډول شواهد، مدرکونه او قرائن يې په اړه شتون

پوهنیار میاگل "فروتن"

صلح حدیبیه و پیامد های آن

چکیده

صلح حدیبیه، یک توافق تاریخی میان مسلمانان و قریش در سال ششم هجری است که علی رغم شرایط دشوار و به ظاهر ناعادلانه، این معاهده به عنوان یک پیروزی استراتژیک برای مسلمانان تلقی می‌شود. این معاهده نه تنها به مسلمانان اجازه داد تا در امنیت بیشتری به تبلیغ دین خود بپردازند، بلکه زمینه‌ساز تحولات مهمی در تاریخ اسلام و گسترش دعوت اسلامی گردید.

مقدمه

در سال ششم هجری، پیامبر اسلام، حضرت محمد صلی الله علیه وسلم، با هدف انجام عمره و زیارت خانه خدا، به همراه ۱۴۰۰ نفر از یاران خود عازم مکه شد. این حرکت با واکنش تند قریش مواجه شد که برای جلوگیری از ورود مسلمانان به مکه، سپاهی را

به میدان فرستادند. در این شرایط، پیامبر با حکمت و تدبیر خود، مذاکراتی را با قریش آغاز کرد که منجر به امضای صلح حدیبیه شد. این معاهده شامل شرایطی بود که به نظر برخی از صحابه ناعادلانه می‌آمد، اما در واقع به عنوان یک پیروزی بزرگ در تاریخ اسلام شناخته شد.

الف مفاهیم

صلح: در معنی واقعی (آشتی و امنیت) و در اصطلاح اصلی اولی و پایه اصلی تمام هم زیستی مسالمت آمیز، و برقراری مناسبات بدون خشونت در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی است که هدف آن تأمین امنیت، عدالت و حفظ ارزش هاست. (کندهاری، محمد زکریا، احکام صلح در اسلام، ۱۳۸۵ ص ۱۹)

صلح شرافتمندانه: اسلام صلح را به معنای تسلیم شدن در برابر ظلم نمی‌داند؛ بلکه آن را راهکاری استراتژیک

مستمندان همراه داشتند. (محمد، غلام نبی، سیره نبوی، سال ۱۳۹۵ ص ۲۴۸)

قریش از این حرکت پیامبر برآشت. و دخول مسلمانان به مکه را ضربه‌ای کاری به هیبت و غرور خود تلقی کرد، از اینرو اعلام آماده باش صادر کرده، برای جلوگیری از دخول مسلمانان به مکه سپاهی بسیج کرده، به سوی مسلمانان لشکرکشی کرد.

چون خبر به پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم رسید نماز "خوف" بجای آورده از پروردگار یکتا خواست مؤمنان را از گزند مشرکان حفاظت کند. و به مکه نزدیک شد. در میان راه شتر پیامبر به زمین نشسته از ادامه راه سر باز زد. برخی از

مسلمانان گفتند: شتر وحشت کرده است! رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: خیر، شتر نترسیده! آنکه "فیل" ابرهه را از حرکت باز داشته بود، شتر مرا نیز از حرکت باز داشته. سوگند به خدا قریشیان هر چیزی که در آن حفظ هیبت و کرامت اماکن مقدسه و عبادت الهی است، از من بخواهند به

برای جلوگیری از خونریزی و پیشبرد اهداف الهی می‌داند. (عابد عبدالسلام، فقه و حقوق اسلامی ۱۳۸۵ ص ۳۶)

حدیبیه: مکان در حدود ۲۰ کیلومتری مکه (بخش داخلی و بخشی خارجی حرم است).

در سال ششم هجری پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم یارانش را برای مشارکت در عبادت عمره و زیارت خانه

امن و امان الهی دعوت کرد. (عبدالرحیم، محمود، تاریخ پیامبر اسلام، ۱۳۹۸) فوراً هزار و چهار صد نفر برای بجای آوردن این عبادت در رکاب پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم همراه ایشان عازم سفر شدند، آنها چون برای عبادت می‌رفتند،

و در عرف عربها حتی قبل از اسلام، خانه خدا از احترام ویژه‌ای برخوردار بود، و کسی به زائر خانه حق کوچکترین آزاری نمی‌رسانید، هیچ سلاحی - جز آنچه مسافر در سفر همراه خود می‌گیرد - با خود برنداشتند. مسلمانان با خود حیواناتی را نیز برای قربانی کردن و تقسیم گوشت آن در بین فقیران و

صلح پیامبر در حدیبیه

حضرت آمدند. یاران پیامبر در این اثنا نهایت محبت و ذوب بودن خود در عشق به رسول خدا صلی الله علیه وسلم و فنا بودن در او را جلوی دیدگان سفیران قریش به نمایش در می‌آوردند.

آنها در این سفارتها دریافتند؛ مسلمانان هرگز و تحت هیچ شرایطی پیامبرشان را تنها نخواهند گذاشت، و تا آخرین قطره خون از آرمانهایشان دفاع خواهند کرد. این سیمای محبت و همبستگی و عشق ورزیدن به آرمانها و هدفهای سرشار از ایمان و اخلاص و صداقت چون تیرهای زهراگینی بر قوت نفس دشمن وارد می‌شد.

قریشیان دریافتند در صورت درگیری با مسلمانان بهای سنگینی پرداخت خواهند کرد، و این پا برهنه‌های کفن پوش با چنگ و دندان بر لشکر زره پوش آنها غالب خواهند گشت. (مبارک پوری، سیره النبی سال ۱۳۸۱ ص ۳۸۴)

در نهایت مجبور شدند ”سهیل بن عمرو“ که مردی سیاسی و زیرک بود را برای مذاکره نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم بفرستند. پیامبر نیز با دیدن سهیل هدف قریش را دریافته، به همراهان خود فرمودند: گشایش در کارتان رخ داده است! (عبدالرحیم، محمود، تاریخ پیامبر اسلام، ۱۳۹۸ ص ۲۹۰)

بدون شک در آن فضای روحانی و قوت قلب بی‌مانند

آنها می‌دهم، و با آنها موافقت می‌کنم.

سپس رسول الله صلی الله علیه وسلم شترش را به حرکت درآورد، به کنار یکی از چاههای حدیبیه که آب کمی داشت بازگشتند. تیری از کجاوه خود کشیده در آب فرو بردند. به برکت دست پیامبر آب چاه فواره زده بالا آمد، و چاه پر از آب شد، طوری که مسلمانان با دستشان از چاه آب می‌گرفتند. (مبارک پوری، سیره النبی سال ۱۳۸۱ ص ۳۸۳)

پیامبر و یارانش در فضائی بسیار روحانی و عبادی در آرامش کامل و ایمان و توکل بی‌مانندی به پروردگارشان، در حدیبیه مشغول ذکر و نیایش بودند. و در مقابل آنها لشکر قریش حیران و پریشان صف آرائی می‌کرد. قریشیان رسولانی نزد پیامبر برای مذاکره می‌فرستادند. برخی از این رسولان با دیدن فضای ایمانی مسلمانان تحت تأثیر قرار گرفته، نزد قریش بازمی‌گشتند و از آنها می‌خواستند راه را بر رسول خدا صلی الله علیه وسلم و یارانش بگشایند.

ولی این درخواست پس از آن لشکرکشی، نزد قریش امکان پذیر نبود. چونکه قریش آنها را یک آبروریزی بزرگ و شکست سختی برای خود تلقی می‌کرد.

سفیرانی چون ”بدیل“، ”عروه بن مسعود“، ”حلیس بن علقمه“ از بنی کنانه، ”مکر بن حفص“ برای مذاکره با پیامبر یکی بعد از دیگری نزد مسلمانان شیفته آن

بگذارند، و مزاحم عبادت آنها نشوند. (محمد، غلام نبی، سیره نبوی، سال ۱۳۹۵ ص ۲۵۰)

۴. اگر مردی از قریشیان اسلام آورده به مسلمانان پناه آورد باید او را تسلیم کنند، و اگر چنانچه مردی از مسلمانان از دینش بازگشت و به قریش پیوست، قریشیان او را تسلیم مسلمانان نمی‌کنند.

۵. هر کس از غیر قریشیان خواست با محمد هم پیمان شود آزاد است، و هر کس خواست با قریشیان هم‌پیمان شود آزاد است.

ج- نتایج صلح حدیبیه
صلح حدیبیه با وجود اعتراضات اولیه برخی صحابه، به عنوان یک

پیروزی بزرگ برای مسلمانان شناخته شد. این معاهده به چندین دلیل اهمیت داشت:

۱. اعتراف به حکومت اسلامی: این معاهده به عنوان اعترافی ضمنی از سوی قریش به حکومت اسلامی مدینه تلقی شد و تأثیر زیادی بر قبائل عرب داشت. (محمد، غلام نبی، سیره نبوی، سال ۱۳۹۵ ص ۲۵۰)

و اعتماد به نفس مسلمانان، و ترس و واهمه و عدم اعتمادی که در سپاه قریش بود، اگر مسلمانان بر رسیدن به هدفی که برایش آمده بودند اصرار می‌کردند، و با سپاه کفر به جنگ و ستیز برمی‌خواستند، پیروزی از آن آنها بود. ولی مسلمانان هرگز نمی‌خواستند قطره‌ای خون به ناحق بر زمین ریخته شود. و همیشه اسلام

در پی حفظ ارواح بشر است. و مسلمانان به خود اجازه نمی‌دادند از هیبت و کرامت کعبه تار مویی کاسته شود. و با توجه به این معانی والا به صلح با قریشیان موافقت کردند. (مبارک پوری، سیره النبی سال ۱۳۸۱ ص ۳۸۳)

ب- نکات کیلیدی میثاق صلح

۱. آتش جنگ بین دو گروه به مدت ده سال بکلی خاموش گردد.
۲. هر دو گروه از دست همدیگر در امان باشند.
۳. پیامبر و یارانش امسال به مدینه بازگردند، و در مقابل سال آینده قریشیان مکه را برای آنها خالی

نتیجه گیری

صلح حدیبیه با وجود شرایط دشوار خود، به مسلمانان فرصتی برای گسترش دعوت اسلامی و تقویت هویت جامعه اسلامی داد. این معاهده نه تنها به مسلمانان این امکان را داد تا در امنیت بیشتری فعالیت کنند، بلکه همچنین باعث شد بسیاری از قبایل عرب به اسلام روی آورند و در نهایت زمینه‌ساز فتح مکه و گسترش بیشتر اسلام در جزیره العرب و فراتر از آن شود. در نتیجه، صلح حدیبیه به عنوان یک نقطه عطف در تاریخ اسلام به شمار می‌آید که تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر آینده مسلمانان داشت.

منابع و مأخذ:

- ۱- مبارک پوری، مولانا صفی الرحمن، سیره النبی ترجمه فارسی الرحیق المختوم سال ۱۳۸۱
- ۲- محمد، عزیز الله، تایخ اسلام از آغاز تاکنون، سال ۱۳۹۰
- ۳- محمد، غلام نبی، سیره نبوی، سال ۱۳۹۵
- ۴- عبدالرحیم، محمود، تاریخ پیامبر اسلام، ۱۳۹۸

۲. تقویت هویت اسلامی: این توافق هویت و شخصیت جامعه اسلامی را تقویت کرد و رعب و وحشتی در دل مشرکان ایجاد نمود. (مبارک پوری، سیره النبی سال ۱۳۸۱ ص ۳۹۲)
۳. فرصت برای نشر اسلام: آتش بس ایجاد شده، فرصتی طلایی برای دعوتگران مسلمان بود تا پیام اسلام را به قبائل مختلف برسانند و بسیاری از قبائل عرب به اسلام گرویدند.
۴. احساس امنیت: مسلمانان از تهدید قریش احساس امنیت کردند و توان خود را برای مقابله با دیگر دشمنان معطوف کردند.
۵. آمادگی برای غزوات: این صلح به پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم اجازه داد تا برای غزوه مؤته آماده شود و همچنین سفیرانی به پادشاهان دیگر کشورها ارسال کند.
۶. مقدمه‌ای برای فتح مکه: صلح حدیبیه به عنوان مقدمه‌ای برای فتح مکه محسوب می‌شود. (مبارک پوری، سیره النبی سال ۱۳۸۱ ص ۳۸۳)
- در کل، صلح حدیبیه به مسلمانان این امکان را داد که به فعالیت‌های تبلیغی و نظامی خود ادامه دهند و به تقویت موقعیت خود در منطقه بپردازند.

ضیاء الحق "محرابی"

د شرطی اکاډمۍ د تحصیلي نظام د پرمختګ موثر عوامل

مقدمه

تعلیم د انساني ټولنې د پرمختګ او ودې اساسي وسیله ده. د هر هېواد د امنیتي او دفاعي بنسټونو بریالیتوب تر ډېره د هغو کسانو په علمي او مسلکي وړتیا پورې تړلی وي چې په دغو ادارو کې دندې ترسره کوي. د شرطی اکاډمۍ د شرطی او امنیتي ځواکونو د روزنې مهم بنسټ دی چې د قانون د حاکمیت، د جرمونو د مخنیوي او د عامه نظم د ټینګښت لپاره مسلکي کدرونه روزي.

د معاصرې نړۍ پرمختګونو د امنیت په ډګر کې نوې ننگونې رامنځته کړې دي. سایبري جرمونه، سازمان یافته جنایتونه، د مخدره توکو قاچاق او نور امنیتي ګواښونه داسې مسایل دي چې د هغوی پر وړاندې مبارزه لوړ علمي او مسلکي ظرفیت ته اړتیا لري. له همدې امله د شرطی اکاډمۍ د تحصیلي نظام پرمختګ د وخت یوه مهمه اړتیا ګڼل کېږي. د دې مقالې موخه د هغو مهمو عواملو څېړل دي چې د شرطی اکاډمۍ د تحصیلي نظام په پرمختګ او اغېزمنتیا کې اساسي رول لري.

سریزه

تحصیلي نظام د هرې علمي او مسلکي ادارې د بریالیتوب بنسټ جوړوي. د شرطی اکاډمۍ د امنیتي او قانون پلي کوونکو ځواکونو د روزنې مهم مرکز دی، چې د هغې د تحصیلي نظام کیفیت د هېواد د امنیتي بنسټونو په اغېزمنتیا مستقیم اغېز لري. د معاصرې نړۍ امنیتي بدلونونه او نوې ننگونې ایجابوي چې د شرطی اکاډمۍ تعلیمي نظام په دوامداره توګه وده او پرمختګ وکړي. په دې مقاله کې د شرطی اکاډمۍ د تحصیلي نظام د پرمختګ لپاره مهم عوامل لکه د نصاب عصري کول، د استادانو علمي وړتیا، د ټکنالوژۍ کارونه، د علمي څېړنو پیاوړتیا، اغېزمنه رهبري، د ارزونې معیاري سیستم او د زده کړې مناسب چاپیریال څېړل شوي دي. څېړنه ښيي چې د دغو عواملو پیاوړتیا د تحصیلي کیفیت د لوړوالي او د مسلکي کدرونو د روزنې سبب ګرځي.

کلیدي اصطلاحات

د شرطی اکاډمۍ، تحصیلي نظام، نصاب، مسلکي روزنه، علمي څېړنه، تعلیمي کیفیت

د شرطی اکاډمۍ د تحصیلي نظام د پرمختګ مؤثر عوامل

۱- د نصاب عصري کول

تعلیمي نصاب د هر تحصیلي نظام د ملا تیر ګڼل کېږي. که نصاب د وخت له غوښتنو او امنیتي اړتیاوو سره سمون ونه لري، د زده کوونکو علمي او مسلکي وړتیاوې به هم محدودې پاتې شي. له همدې امله اړینه ده چې د شرطی اکاډمۍ نصاب په دوامداره توګه و ارزول شي او د عصري اړتیاوو سره سم نوي شي.

په نصاب کې د جرم پېژندنې، جنایي تحقیقاتو، بشري حقونو،

سایبري امنیت، معلوماتي ټکنالوژۍ او بحران مدیریت اړوند موضوعات باید په پراخه کچه شامل شي. عصري نصاب د دې لامل ګرځي چې فارغان د عملي دندو لپاره ښه چمتو شي (احمدی، د تعلیمي ادارو مدیریت، ص ۷۲).

۲- د استادانو علمي او مسلکي وړتیا

استاد د تعلیمي بهیر مهم عنصر دی. که استادان لوړ علمي او مسلکي ظرفیت او ژمنتیا ولري، نو زده کوونکي به هم په اغېزمنه توګه وروزل شي. د شرطی اکاډمۍ استادان باید د خپلو تخصصي برخو ترڅنګ له نوو تدریسي میتودونو سره هم بلد وي.

د استادانو لپاره د روزنیزو ورکشاپونو، سیمینارونو او علمي کنفرانسونو جوړول د هغوی د ظرفیت لوړولو مهمه وسیله ده. همدارنګه د استادانو د علمي څېړنو ملاتړ د تدریس

کیفیت لوړوي (حقمیل، د لوړو زده کړو بنسټونه او اصول، ص ۱۲۴).

۳- د معلوماتي ټکنالوژۍ او عصري تدریسي وسایلو کارول په اوسني عصر کې د معلوماتي ټکنالوژۍ کارول د زده کړې کیفیت لوړولو لپاره ضروري دي. کمپیوټرونه، انټرنیټ، برېښنايي کتابتونونه، پروجکټرونه او آنلاین زده کړه د تدریس او زده کړې بهیر اغېزمن کوي.

د شرطی اکاډمۍ محصلین د امنیتي چارو په برخه کې له پرمختللو ټکنالوژیکي وسایلو سره د آشنایۍ اړتیا لري. د ټکنالوژۍ کارول د عملي مهارتونو د ودې او د زده کړې د کیفیت د لوړوالي سبب کېږي.

۴- د علمي څېړنې فرهنگ پیاوړتیا

علمي څېړنه د لوړو زده کړو د پرمختګ بنسټ ګڼل کېږي. هغه ادارې چې څېړنیز فعالیتونه پکې پیاوړي وي، د علمي نوښت او پرمختګ په

برخه کې بریالۍ وي.

د شرطی په اکاډمۍ کې باید استادان او محصلین وهڅول شي چې د جرمونو، امنیتي ننگونو او ټولنیزو ستونزو په اړه علمي څېړنې ترسره کړي. د څېړنیزو مجلو، علمي سیمینارونو او څېړنیزو پروژو ملاتړ د علمي پرمختګ لپاره مهم دی (شریفي، د ښوونې او روزنې اصول، ص ۱۸۹).

۵- اغېزمنه اداري رهبري

اغېزمنه رهبري د هرې ادارې د بریا مهم عامل دی. د شرطی

د کیفیت تضمین هغه پروسه ده چې د تعلیمي فعالیتونو د ارزونې او ښه والي لپاره کارول کېږي. د شرطې پهاکډمۍ کې باید د کیفیت د تضمین ځانګړی سیستم موجود وي ترڅو د تدریس، څېړنې او اداري فعالیتونو کیفیت په دوامداره توګه و ارزول شي.

دا سیستم د کمزوریو د پېژندلو او د اصلاح لپاره مناسبې لارې چارې وړاندې کوي.

پایله

د شرطې اکاډمۍ د تحصیلي نظام پرمختګ د هېواد د امنیتي بنسټونو د پیاوړتیا لپاره حیاتي ارزښت لري. د نصاب عصري کول، د استادانو مسلکي وړتیا، د ټکنالوژۍ کارول، د علمي څېړنو پراختیا، اغېزمنه رهبري، د عملي او نظري زده کړو توازن، معیاري ارزونه او مناسب تعلیمي چاپیریال هغه مهم عوامل دي چې د تحصیلي نظام د کیفیت په لوړولو کې اساسي رول لري. د دغو عواملو پیاوړتیا کولای شي د مسلکي او وړ امنیتي کدرونو د روزنې زمینه برابره کړي.

د شرطې اکاډمۍ د تحصیلي نظام د پرمختګ لپاره مؤثر او جامع وړاندیزونه

د شرطې اکاډمۍ د تحصیلي نظام پرمختګ د هېواد د امنیتي بنسټونو د پیاوړتیا لپاره اساسي ارزښت لري. د دې موخې لپاره لاندې وړاندیزونه ګټور تمهېدای شي:

۱. د نصاب عصري کول

د شرطې د معاصرو اړتیاوو مطابق د نصاب بیاکتنه. د اسلام ضروري احکامو، جرم پېژندنې، سایبري جرمونو، استخباراتومضامینو زیاتول.

د نظري او عملي زده کړو ترمنځ توازن رامنځته کول.

۲. د استادانو د ظرفیت لوړول

د استادانو د عملي او مسلکي زده کړو د پراختیا لپاره عملي نهادونو ته ورپېژندل.

اکاډمۍ مشرتابه باید د علمي کیفیت د لوړولو لپاره واضح پلانونه ولري او د استادانو او محصلینو د اړتیاوو پوره کولو ته جدي پاملرنه وکړي.

د ادارې شفاف مدیریت، د منابعو عادلانه وېش او د کیفیت د تضمین پروګرامونو پلي کول د تحصیلي نظام په پرمختګ کې مهم رول لري.

۶- د عملي او نظري زده کړو توازن

د شرطې اکاډمۍ موخه یوازې د نظري معلوماتو انتقال نه دی، بلکې د عملي مهارتونو روزنه هم ده. د جرم صحنې تحلیل، ساحوي تمرینونه، نظامي او امنیتي روزنې او د قضیو عملي ارزونه د زده کوونکو مسلکي وړتیا پیاوړې کوي.

کله چې نظري زده کړې له عملي تمرینونو سره یوځای شي، زده کوونکي کولای شي خپلې دندې په ښه توګه ترسره کړي.

۷- د ارزونې معیاري سیستم

د ارزونې مناسب سیستم د زده کړې د کیفیت د معلومولو لپاره مهم دی. ازموینې، عملي ارزونې، کورنۍ دندې او دوامداره څارنه د زده کوونکو د پرمختګ د اندازه کولو مهمې وسیلې دي.

معیاري ارزونه د عدالت د تأمین او د علمي کیفیت د لوړولو سبب ګرځي. همدارنګه د ارزونې پایلې د نصاب او تدریسي میتودونو د اصلاح لپاره ګټور معلومات برابروي.

۸- د زده کړې مناسب چاپیریال

مناسب تعلیمي چاپیریال د زده کړې په بهیر مثبت اغېز لري. مجهز درسي خونې، کتابتونونه، کمپیوټري لابراتوارونه او روزنیز مرکزونه د محصلینو علمي لاسته راوړنې زیاتوي.

د زده کړې آرامه فضا د دې سبب کېږي چې محصلین په ښه توګه خپل علمي فعالیتونه ترسره کړي او لوړې لاسته راوړنې ولري.

۹- د کیفیت د تضمین سیستم

- د استادانو لپاره دوامدار مسلکي روزنيز پروگرامونه.
- د کورنيو او نړيوالو اکاډميو سره د تجربو تبادله.
- د تدريس عصري ميتودونو کارول.
۳. د عملي روزنې پياوړتيا
- د فرضي قضيو (Case Studies) او سناريوگانو تطبيق.
- د جرم د پلټنې او مديريت عملي تمرينونه.
۴. د معلوماتي ټکنالوژۍ کارول
- د برېښنايي زده کړو سيستم رامنځته کول.
- د ډيجيټل کتابتون او آنلاين منابعو پراختيا.
- د کمپيوټر او امنيتي ټکنالوژۍ مهارتونو تدريس.
۵. د محصلينو د ارزونې اصلاح
- د ازموينو ترڅنگ د عملي مهارتونو ارزونه.
- د دوامداره ارزونې سيستم رامنځته کول.
- د فعاليت او انضباط پر بنسټ تشويقي ميکانيزم.
۶. د څېړنې او علمي فعاليتونو ملاتړ
- د څېړنيزو مقالو ليکلو ته هڅونه.
- علمي سيمينارونه او کنفرانسونه جوړول.
- د امنيتي ستونزو په اړه عملي څېړنې ترسره کول.
۷. د فزيکي او رواني چمتووالي پياوړتيا
- منظم سپورتي پروگرامونه.
- د فشار مديريت او رواني مقاومت روزنه.
- د رهبرۍ او تصميم نيونې مهارتونو وده.
۸. د اخلاقي او مسلکي ارزښتونو ترويج
- د امانتدارۍ، صداقت او حساب ورکونې فرهنگ پياوړی
- کول.
- د فساد ضد پوهاوی.
- د قانون حاکميت او د خلکو خدمت ته ژمنتيا.
۹. د کيفيت د تضمين سيستم جوړول
- د تحصيلي پروگرامونو منظم ارزونه.
- د استادانو او محصلينو د رضایت سروې.
- د کيفيت د ښه والي لپاره اصلاحي پلانونه.
۱۰. د داخلي او نړيوالو همکاريو پراختيا
- له نورو شرطي اکاډميو او پوهنتونونو سره علمي اړيکې.
- د گډو روزنيزو پروگرامونو او ورکشاپونو تنظيم.
- د نړيوالو معيارونو څخه گټه اخيستل.
۱۱. د رشتې مطابق هر پوهنځي ته مسلکي، تخصصي او رشتې سره سم د استادانو وړ پيژندل.
۱۲. د استادانو گمارنه د آزمويڼې سره سم.
- سرچينې
۱. احمدي، محمد صادق. د تعليمي ادارو مديريت. کابل: سعيد خپرندويه ټولنه، ۱۴۰۰ هـ ش.
۲. حقل، عبدالرؤف. د لوړو زده کړو بنسټونه او اصول. کابل: دانش خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۹ هـ ش.
۳. شريفي، محمد نبي. د ښوونې او روزنې اصول. کابل: اريانا خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۸ هـ ش.
۴. يونيسکو. د تعليم او روزنې د کيفيت معيارونه. پاریس، ۲۰۲۱ م.
۵. خاوري، عبدالحميد. د تعليمي کيفيت مديريت. کابل: ميوند خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۷ هـ ش.

پوهنیار سمونوال قاری عبدالعظیم عظیمی

عدالت عمری (رض)

و شجاعت مرد قبطی

مقدمه

عدالت یکی از بزرگ‌ترین ارزش‌هایی است که اسلام برای برپایی آن آمده است. قرآن کریم و سنت نبوی، مسلمانان را به اقامه عدل و مبارزه با ظلم فراخوانده‌اند. در تاریخ اسلام نیز نمونه‌های درخشانی از عدالت به ثبت رسیده است که در میان آنها، داستان مرد قبطی مصر و خلیفه دوم اسلام، حضرت عمر بن خطاب رضی الله عنه، جایگاه ویژه‌ای دارد.

بیشتر مردم هنگامی که این داستان را می‌شنوند، از عدالت عمر رضی الله عنه سخن می‌گویند؛ اما اگر با دقت بیشتری به این حادثه بنگریم، خواهیم دید که در کنار عدالت خلیفه، شجاعت یک مرد مظلوم نیز نقش اساسی در آشکار شدن این عدالت داشته است. اگر آن مرد سکوت می‌کرد و ظلم را می‌پذیرفت، شاید این جلوه درخشان عدالت هرگز در تاریخ ثبت نمی‌شد.

داستان مرد قبطی و عدالت عمری

در منابع تاریخی آمده است که در زمان خلافت حضرت

عمر بن خطاب رضی الله عنه، میان فرزند والی مصر و مردی قبطی مسابقه اسب‌سواری برگزار شد. مرد قبطی در مسابقه برتری یافت. فرزند والی که تحمل این موضوع را نداشت، از روی غرور و تکبر او را مورد ضرب و شتم قرار داد و گفت: «من فرزند بزرگان هستم». مرد قبطی نه به قدرت والی نگاه کرد و نه از نفوذ خانواده او هراسید. او تصمیم گرفت حق خود را مطالبه کند. از مصر تا مدینه، راهی طولانی را پیمود تا شکایت خود را به امیرالمؤمنین برساند.

حضرت عمر رضی الله عنه پس از شنیدن شکایت، والی مصر و فرزندش را به مدینه فراخواند. هنگامی که آنان حاضر شدند، عمر رضی الله عنه تازیانه را به دست مرد قبطی سپرد و به او اجازه داد تا حق خود را از فرزند والی بگیرد. مرد قبطی نیز قصاص نمود.

سپس حضرت عمر رضی الله عنه با سخنی که در تاریخ جاودانه شد، خطاب به والی مصر فرمود:

«متی استعبدتم الناس وقد ولدتهم أمهاتهم أحراراً؟»

«از چه زمانی مردم را برده ساخته‌اید، در حالی که مادرانشان آنان را آزاد به دنیا آورده‌اند؟»
این حادثه به عنوان یکی از درخشان‌ترین نمونه‌های عدالت در تاریخ اسلام ثبت شد.

گوهر عدالت و استخراج‌کننده آن

معمولاً در نقل این داستان، همه نگاه‌ها به عدالت عمر رضی الله عنه معطوف می‌شود و این کاملاً بجاست؛ اما کمتر کسی به نقش مرد قبطی توجه می‌کند.
عدالت عمر مانند گوهری ارزشمند بود که در دل معدن نهفته

بود، اما این گوهر برای آشکار شدن به استخراج‌کننده نیاز داشت. آن استخراج‌کننده کسی نبود جز همان مرد قبطی مظلوم. او ظلم را تحمل نکرد، خاموش نماند، تسلیم قدرت نشد و برای احقاق حق خویش قیام کرد. اگر او

سکوت می‌کرد، اگر از ترس والی مصر شکایت نمی‌کرد، اگر ظلم را به عنوان یک واقعیت تغییرناپذیر می‌پذیرفت، آن جلوه باشکوه عدالت برای تاریخ آشکار نمی‌شد.

از این رو، همان‌گونه که عمر رضی الله عنه به سبب عدالتش شایسته ستایش است، مرد قبطی نیز به سبب شجاعت، حق‌طلبی و شکستن سکوت در برابر ظلم، سزاوار تقدیر و احترام است.

درس‌های این حادثه تاریخی

این داستان چند درس مهم برای همه عصرها و نسل‌ها دارد:

۱. عدالت تنها با ادعا ثابت نمی‌شود

هر حاکمی می‌تواند ادعای عدالت کند؛ اما ارزش واقعی عدالت زمانی آشکار می‌شود که در برابر شکایت مردم و در هنگام رسیدگی به مظالم به نمایش گذاشته شود.

۲. مظلوم نباید ظلم را بپذیرد

اسلام مسلمانان را به صبر دعوت کرده است، اما هرگز به پذیرش ظلم دعوت نکرده است. مطالبه حق از راه مشروع و قانونی، حق هر انسان است.

۳. سکوت در برابر ظلم، زمینه‌ساز گسترش آن است

بسیاری از ظلم‌ها زمانی ادامه پیدا می‌کنند که مظلومان از ترس، ناامیدی یا بی‌اعتمادی سکوت اختیار می‌کنند

۴. مسئولان باید پاسخگو باشند

در نظام اسلامی هیچ شخصی فراتر از قانون و

عدالت قرار ندارد. قدرت و مقام نباید مانع رسیدگی به شکایت مردم گردد.

۵. عدالت و مطالبه عدالت مکمل یکدیگرند

جامعه‌ای که حاکمان عادل داشته باشد اما مردم جرأت دادخواهی نداشته باشند، به عدالت کامل دست نمی‌یابد؛ همان‌گونه که دادخواهی مردم بدون وجود مسئولان پاسخگو نیز به نتیجه مطلوب نمی‌رسد.

پیوند این درس با وضعیت امروز

این حادثه تاریخی تنها مربوط به گذشته نیست، بلکه

پیامی برای همه زمان‌ها دارد.

امروز نیز در بسیاری از جوامع اسلامی، مسئولان و حاکمان از عدالت اسلامی و سیره حضرت عمر رضی الله عنه سخن می‌گویند. اما عدالت زمانی معنا پیدا می‌کند که مردم بتوانند مشکلات، شکایت‌ها و مظالم خویش را بدون ترس مطرح نمایند و مسئولان نیز با صداقت و بی‌طرفی به آنها رسیدگی کنند.

اگر مردمی احساس ظلم کنند و برای دادخواهی مراجعه نمایند، برخورد مسئولان با آن شکایت‌ها میزان واقعی پابندی آنان به عدالت را نشان خواهد داد. عدالت نه در شعارها، بلکه در نحوه برخورد با مظلومان، ضعیفان و صاحبان حق آشکار می‌شود.

همچنان مردم نیز باید از مرد قبطی بیاموزند که در برابر ظلم سکوت نکنند و از راه‌های مشروع، قانونی و مسالمت‌آمیز برای احقاق حقوق خویش تلاش نمایند. شکستن سکوت در برابر ظلم، نخستین گام در مسیر اصلاح و عدالت است.

نتیجه

داستان مرد قبطی و حضرت عمر رضی الله عنه تنها یک روایت تاریخی نیست، بلکه منشوری جاودانه برای عدالت‌خواهان و حاکمان است. این داستان به ما می‌آموزد که عدالت، هرچند ارزشمند و گران‌بها باشد، تا زمانی که مظلومان زبان به شکایت نگشایند و حاکمان دروازه‌های دادخواهی را باز نگذارند، در جامعه آشکار نخواهد شد. همان‌گونه که مرد قبطی با شجاعت، رنج سفر را بر خود هموار ساخت و برای دفاع از حق خویش سکوت را شکست، امروز نیز ملت‌ها زمانی به عدالت دست می‌یابند

که ظلم را سرنوشت محتوم خود ندانند و از راه‌های مشروع و قانونی برای احقاق حقوق خویش اقدام نمایند.

از سوی دیگر، هر نظامی که خود را پیرو عدالت اسلامی و سیره فاروق اعظم حضرت عمر بن خطاب رضی الله عنه می‌داند، باید در عمل ثابت کند که میان ضعیف و قوی، فقیر و ثروتمند، حاکم و محکوم تفاوتی قائل نیست و معیار تصمیم‌گیری آن تنها حق و عدالت است. تاریخ نشان داده است که عدالت، بزرگ‌ترین عامل استحکام حکومت‌ها و اعتماد ملت‌ها است؛ همان‌گونه که ظلم، هرچند مدتی دوام یابد، سرانجام پایه‌های هر قدرتی را متزلزل می‌سازد. از همین رو، بقای هر نظام و عزت هر ملت در گرو آن است که صدای مظلوم شنیده شود، حق به صاحب حق برسد و قانون بر همه یکسان تطبیق گردد. امروز نیز بهترین راه برای سنجش میزان عدالت در هر جامعه، بررسی نحوه برخورد آن با شکایت‌های مردم، رسیدگی به مظالم و پاسخگویی مسئولان است. اگر دروازه‌های دادخواهی باز باشد، مظلوم بدون ترس سخن بگوید و مسئولان بدون تبعیض به شکایت‌ها رسیدگی کنند، آن جامعه به آرمان عدالت اسلامی نزدیک شده است. امید است که حاکمان و مردم، هر دو، از این درس بزرگ تاریخی الهام گرفته و در جهت تحقق عدالت، مبارزه با ظلم، پاسداری از کرامت انسانی و احقاق حقوق مردم گام‌های عملی بردارند؛ زیرا عزت ملت‌ها در سایه عدالت، و سقوط جوامع در سایه ظلم و بی‌عدالتی رقم می‌خورد. عدالت، نه تنها زینت حکومت‌ها، بلکه ضامن بقای آنها و مایه آرامش و اعتماد ملت‌ها است.

پوهنوال سید عبدالقیوم تابش
میهن

سال ها شد روز و شب ورد زبانم میهن است
در همه عالم فقط نام و نشانم میهن است
سر سپردن در رهی میهن بود صد افتخار
عاشق دل داده ام روح و روانم میهن است
جان سپارم در رخت ای مأمن زیبای من
پاسدار این دیارم جسم و جانم میهن است
همچو شاهین رهگشایم در فضای بیکران
هر طرف پر میزنم چون آشیانم میهن است
در رهی حفظ وطن با نوکران اجنبی
خار چشم دشمنم تاب و توانم میهن است
سوختم ، خاکستم در آتش غم های او
از همه بیگانه ام سود و زیانم میهن است
شاد و آبادت همی خواهم ز ذات کـردگار
سر بلند و پر غرور اندر جهانم میهن است
دوست میدارم ترا ای میهن آزادگان
در سکوت نیمه شب راز نهانم میهن است
« تابش » از عشق وطن دارد هزاران داغها
گر بمیرم در رهش آه و فغانم میهن است

الحاج الهام الدین قیام

پنجابه!

ستا د انگرېزه دستور جوړېدی سترفساد ، پنجابه
په شیطانت کې خدای درکړی استعداد ، پنجابه
ستا په وجود کې هرگاوندته ، سترجنجال جوړشوی
غواړې د بل چا په وړانې کې ، خپل مراد ، پنجابه
ته یې چې مونږته دې د اور بلې لمبې ، راوړې
ستا په بل کړي اور مو سوځي ټول هېواد ، پنجابه
ته مو دا درې لسیزې یو ورور په بل ورورقتلوې
ته ېې زمونږ د هر شهید قاتل جلا ، پنجابه
ته په هر کار لکه یهود ، اسلام ته زیان رسوې
برېښي چې اخلي هدایت ته له موساد ، پنجابه
هسې په خوله نارې وهې ، اسلام اسلام یادوې
خوپه اسلام باندې دې نه شته اعتقاد ، پنجابه
دمنافق په نوم دې ، ټول مسلمانان پیژني
هیڅ مسلمان در باندې نکړي اعتماد ، پنجابه
یامسلمان شه ، د اسلام په لاره سم روان شه
یا په جرئت وکړه اعلان د ارتداد ، پنجابه
ته چې افغان غیور ملت ته ، تل ذلت لټوې
قیام دې غواړي دواړه (دین ، دنیا) برباد ، پنجابه

فروغ

خونبهای جنگ

سینه را در سنگر میهن سپر داریم ما
 رستمیم هر یک جوشن را به بر داریم ما
 دست خالی بارها با اهریمن جنگیده ایم
 در شکست دشمنان صد ها هنر داریم ما
 عاشق دین خدا ایم هر یکی از جان و دل
 در دفاع دین شمشیر دوسر داریم ما
 در فضای کشور خود چون عقاب تیز بین
 خصم را در هر کجا زیر نظر داریم ما
 ما چنان آزادگان ، آزاد خواهیم زیستن
 رسم آزاد زیستن را از پدر داریم ما
 کی گذارم تا فروشند بر اجانب خاک ما
 گنج تاریخ بوده صد ها گنج زر داریم ما
 بارها شد ما فریب این ارازیل خورده ایم
 عرض حال خود به ذات دادگر داریم ما
 این همان خاک نیاکان من و ما و شماست
 صاحب عقلیم هر یک هم بصر داریم ما
 در «فروغ» صلح هر یک زیستن آسان بود
 خونبهای جنگ هر روز بیشتر داریم ما

محمد محسن مختار

وطن مینه

مینه لرو ډیره ستا دکانو او میرو سره
 جاردې شم وطنه ستا د هسکو هسکو غرو سره
 ته زمونږه مور یې تا په خپل غبرکې روزلي یو
 ستا پاکه لمن کې لوی شوي نازولي یو
 تا چې پری خندلی 'مونږه هم پرې خندیدلي یو
 نن په خدمت کې 'کوو لوبې خپل سرو سره
 جاردې شم وطنه ستا د هسکو هسکو غرو سره
 ته بله ډیوه یې 'مونږه واړه پتنگان یو
 ته مو معشوقه یې مونږه ټول ستا عاشقان یو
 ستا خدمت لپاره مونږ سرتیري سربازان یو
 ورک به دې دښمن کړو که وي توپ او طیارو سره
 جاردې شم وطنه ستا د هسکو هسکو غرو سره
 دا شاپې میرې به دې نن مونږ واړه گلونه کړو
 دا تپې تیاري به دې په هر لور برقونه کړو
 پوره به دې دنیا کې که ژوندي وو ارمانونه کړو
 لوړ چې دې بیرق دی سه ښه ښکاری رپیدو سره
 جاردې شم وطنه ستا د هسکو هسکو غرو سره
 نورو ته که لعل او جواهر طلا عزت لري
 مونږ ته دي ستا کاني بوتې ډیر قدر و قیمت لري
 خیر دی که پردې لري لعلونه څه اهمیت لري
 زه مختار یې کله بدلوم ستا له ایرو سره
 جاردې شم وطنه ستا د هسکو هسکو غرو سره

بوهنيار مفتي اكرام الله اُكمل

د ورزش آداب په اسلام كې

نچور:

گرځي. كله چې يو مسلمان د فزيكي قوت د ساتلو، د روغتيا د پياوړتيا، د نفس د كنترول او د ځان د دفاع لپاره ورزش كوي، نو دا كار يې د ثواب وړ عمل گرځي. په نبوي سيرت كې ورزش ته ځانگړې توجه شوې ده، په دې مقاله كې به د اسلام او ورزش ترمنځ اړيکه او د ورزش شرائط وڅيړل شي.

د ورزش پيژندنه:

ورزش د هغو كړنو (حركتونو او تمريناتو) مجموعه ده، چې انسانان يې يواځې او يا په ټوليزه توگه د بدن د پياوړتيا، ودې او سلوك د تهذيب په موخه تر سره كوي، پرته له دې چې ضرر ولري يا د ديني مسؤليتونو ضايع كېدو سبب شي.

د ورزش د جواز دليل: اسلام يو كامل دين دى، د هرې زمانې لپاره، د انسانانو د ژوند تيروولو ټولو برخو لره شامل دى، اسلام خلك ټولو هغو گټورو ورزشونو ته هڅوي چې بدنونه ورباندې تقويه كيږي او بدني او اروايي روغتيا ته گټه لري، د شريعت عامه قاعده ده، د لوبو او ټولو غير منصوبي مسائلو په اړه الله تعالى جل جلاله فرمايي: [ژباړه: اى مومنانو تاسې مه حراموئ پاك

د ورزش او اسلام ترمنځ اړيکه مثبتې او هڅونكې ده. اسلام د صحتمند ژوند او قوي بدن درلودو ته ډير اهميت ورکوي، ځکه چې قوي مومن د کمزوري مومن په پرتله د الله تعالى په نزد غوره او ډير محبوب دى. ورزش د بدن قوت، تندرستي او د ناروغيو مخنيوي سبب كيږي، خو په دې شرط چې په ورزش كې د شريعت له حدودو سرغړونه ونه شي، لكه د عورتو پټول، اختلاط، د فرضونو لكه لمونځ پريښودل، او داسې كارونو څخه ډډه وشي چې بدن ته زيان رسوي. همدارنگه هغه ورزشونه چې د قمار، شرابو يا باطلو كارونو سره تړاو ولري، په اسلام كې ناروا دي. په ټوله كې، كه داسې ورزش وشي، چې د الله د رضا لپاره، د فرضونو په ادائې سره، او د اسلامي اخلاقو مراعاتولو سره وي، نو نه يوازې جائز دى، بلكې ثواب هم لري.

كليدي اصطلاحگانې: ورزش، اسلام، آداب، قوت. فرائض.

سريزه:

اسلام كې ورزش يوازې د تفريح يا وخت تيروولو وسيله نه ده، بلكې د صحيح نيت په درلودلو سره عبادت

د اسلام پیغمبر صلی الله علیه وسلم لامبوزنی ته ډیر اهمیت ورکاوه او دا یې یو له غوره ورزشونو څخه گڼلی دی، یو روایت کې راغلي دي: "هر هغه څه چې د الله د ذکر څخه پرته وي، باطل او بې گټې دي، پرته له څلورو شیانو: د خپلې مېرمنې سره لوبې کول، د خپل آس روزنه، د دوو هدفونو ترمنځ تگ (د تیراندازی پرمهال)، او لامبوزني زده کول. (السنن الکبریٰ للنسائي ۸ / ۱۷۷). دا

روایت ښيي چې لامبوزني یو له هغو

فعالیتونو څخه ده، چې پیغمبر علیه السلام یې په هکله خلک تشویق کړي دي.

۲. تیراندازی:

تیراندازی د نبوي دور یو له مهمو ورزشونو څخه وو. پیغمبر صلی الله علیه وسلم تیراندازی د قوت او ځواک ښه گڼله. یو روایت کې راغلي دي: رسول الله

صلی الله علیه وسلم د بنواسماعيل له

قبیلې څخه تېر شو چې تیراندازی یې کوله، هغه صلی الله علیه وسلم ورته وویل: تیراندازی وکړئ، بنواسماعيلو! ستاسو پلار یو ماهر تیرانداز وو. تیراندازی وکړي او زه د فلان سره یم، صحیح البخاري رقم ۲۸۹۹ (۴ / ۳۸): بل روایت کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (إِنَّ الْقُوَّةَ فِي الرَّمْيِ) بېشکه قوت په تیراندازی کې دی، قوت یوازې فزیکي زور نه، بلکې علمي، تخنیکي، دفاعي

هغه شیان چې الله تعالی حلال کړي دي ستاسې لپاره، او تیری مه کوئ له حد نه، بېشکه الله تعالی تیری کوونکي نه خوشوي. [المائدة: ۸۷] دغه آیت کریمه په خپله عامه معنا له ټولو خوندورو شیانو څخه انتفاع او گټه اخستنه روا گرځولي ده، او په هر کار کې یې له معقول حد تیری او تجاوز حرام گرځولی دی.

د اصول فقه قاعده ده، چې اصل

په شیانو کې اباحت او روا والی دی، تر څو یې چې په اړه د حرمت دلیل نه وي راغلی، که مونږ شرعي دلائل وڅیړو یو دلیل هم د سپورت او ورزش د ناروا والي په باب نه دی راغلی، چې دا یې د روا کیدو دلیل دی.

د نبي کریم صلی الله علیه وسلم

په زمانه کې د ورزش بیلگې: د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په زمانه کې ځانگړي ورزشونه ترسره کېدل، د نبوي دور ورزش هغه فعالیتونه وو چې پیغمبر اسلام صلی الله علیه وسلم په خپل ژوند کې خپله ترسره کړي دي او یا یې نور په کولو سره هڅولي دي. اوس په لنډ ډول د نبوي دور ورزشونو ته اشاره کوو. ۱. لامبوزني:

دا یو عادي او روغتیايي فعالیت وو، چې د کورنۍ ترمنځ به هم ترسره کېده.

۵. غړۍ وهل، (کشتي، مصارع)

د نبوي دور په ورزشونو کې غړۍ وهل هم شامل وو. یو روایت کې راغلي دي: "رکانه له پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره غړۍ ووهله او پیغمبر صلی الله علیه وسلم هغه مات کړ. سنن الترمذي ت شاکر (۴ / ۲۴۷): علماوو ویلي چې رگانه ډېر قوي کشتي گر پهلوان وو او په دې فن کې مشهور وو، خلک به یې ماتول، محمد صلی الله علیه وسلم د دعوت په لړ کې ورسره مخ شو. هغه د ازموینې په ډول د کشتي غوښتنه وکړه. نبي ﷺ ورسره کشتي وکړه او درې ځله یې مات کړ. دا عادي کار نه وو، ځکه هغه ډېر قوي وو، نو دا د نبوت یوه معجزه وگرځېده. د همدې له امله رکانه بن عبد یزید قانع شو او اسلام یې قبول کړ. دا ښيي چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم په فزیکي توګه قوي وو او د غړۍ وهل په څیر سختو ورزشونو کې د نورو د تشویق لپاره یې ونډه اخیسته. تر څو خپل ځانونه قوي کړي.

د ورزش آداب او ضوابط:

۱: عورت پټ ساتل: د ورزش پر مهال باید عورت مستور او پټ وي د ورزش په پلمه د عورت لوڅول جواز نه لري، نن سبا خلک په ورزشي سیالیو کې داسې لباس اغوندې چې عورت ترې ښکارېږي، د مسلمان د عورت ښکاریدل حرام دي او مسلمان لوبغاړي باید له دغه کارڅخه ډډه وکړي.

او ستراتیژیک وړتیا ده. په ننني عصر کې تیراندازي یوازې د تیر او کمان ښه نه، بلکې پرمختللي وسلې، دقیق هدف نیونه، بریښنايي جنگي سیستمونه، دفاعي ټیکنالوژي، او حتی سایبري دفاع هم په کې شامله ده. مسلمانان مکلف دي چې په علمي څېړنو، تخنیکي پرمختګ، نظامي چمتووالي، او د دفاعي صنعت په برخه کې پیاوړي شي، ترڅو دښمن په خپله قوت احساس کولو سره د برید جرئت ونه کړي. دا حدیث موږ ته درس راکوي چې په هر وخت کې د ځان دفاع لپاره د وخت له اړتیاوو سره سم قوت ترلاسه کول د ایمان برخه ده. ۳. آس سواري:

آس سواري هم د نبوي دور له مهمو ورزشونو څخه وه. پیغمبر صلی الله علیه وسلم د آسونو ترمنځ سیالۍ ترسره کولې او ګټونکو ته به یې جایزې ورکولې، آس سواري د جنگي روزنې او فزیکي چمتووالي لپاره یو اړین تکتیک ګڼل کېده. صحیح البخاري (۴ / ۳۱): ۴. منډې وهل:

پیغمبر صلی الله علیه وسلم د منډو سیالۍ ترسره کولې. یو مشهور روایت د حضرت عائشې رضی الله عنها څخه نقل شوي: "ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره سیالي وکړه او ما هغه مات کړ. وروسته کله چې ما وزن ترلاسه کړ، ما بیا له هغه سره سیالي وکړه او دا ځل هغه ماته ماتې راکړه او وې ویل: 'دا د هغې (مخکینۍ سیالۍ) بدله ده. دا روایت ښيي چې نه یوازې پیغمبر صلی الله علیه وسلم په سیالیو کې برخه اخیسته، بلکې

اذیت او ازار ونه رسیږي د نښه ویشتلو په وخت ژوندي مرغان او یا نور حیوانات په نښه نکړل شي او نه د هغوی توهین وشي، زموږ په ملي لوبه چې وزلوبه نومیږي خوسکي د اسونو تر پښو لاندې ټوټه ټوټه کیږي. دغه کار حرام دی ځکه چې د الله د مخلوق توهین او د هغه د نعمت کفران دی.

۶: ورزش باید مشروع وي او د انسان ژوند ته پکې خطر نه وي. لکه اوسني وخت کې بکسینګ او ریسلنګ، چې د مخ او نورو اندامونو د تلف کیدو زیان لري، دغه جواز نه لري.

۷: د تفریح او ساعتیږي په موخه حیوانات په جنگ وانه چول شي لکه زموږ په هیواد کې چې سپي، چرګان، مېرزان، زرکې، او داسې نور حیوانات په جنگ اچول کیږي.

۸: د ورزش پرمهال باید نورو خلکو ته اذیت او ضرر ونه رسیږي لکه ځینې خلک چې په لارو او استراحت ځایونو کې لوبې کوي د لارې بندول او یا خلکو ته مزاحمت جواز نه لري.

۹: په لوبه کې له تعصب او تحزب څخه کار وانه خيستل شي، چې د دښمنۍ لامل وگرځي او دوستي او محبت ختم کړي د سیالیو پر مهال دې د یو بل په مقابل کې بد او ناوړه الفاظ استعمال نه شي او له شاذ او ناروا کارونو څخه دې ډډه وشي.

۱۰: د سیالیو د گټلو او بایللو پر مهال باید له اعتدال څخه کار واخیستل شي، د گټلو پر مهال ډیره خوشحالي او د بایللو پر مهال ډیره خواشیني ونه شي لکه ځینې

۲: ورزش باید د دې لامل ونه گرځي چې لوبغاړي له خپل اصلي دندو او مسئولیتونو څخه بې خبر او لرې پاتې شي. باید لمنځونه په ټاکلي وخت اداء کړي او لوبې د لمنځه د فوت کیدو سبب ونه گرځي اکثره ورزشي سیالی د لمنځه په مهال کې وي چې لوبغاړي او لیدونکي دواړه په دغه وخت کې مصروفیږي او په پای کې لمنځونه تري فوت شي. د روژې په میاشت کې باید ورزشي سیالی را منځ ته نه شي په ځانګړي ډول په دوبي کې ځکه چې اکثراً د سیالی پرمهال تري کیږي او روژې خوري.

۳: په ورزشي لوبو کې د سړیو او ښځو ترمنځ اختلاط جواز نه لري:

د سړیو او ښځو ترمنځ ګډې لوبې د اسلام له نظره حرامې دي او مسلمانان باید ترې ډډه وکړي ښځې باید په خپلو کورونو کې سپورت وکړي او که له کور څخه بهر سپورت کوي نو باید داسې لوبځایونو ته ولاړې شي چې هلته نارینه حضور ونه لري ټولې ښځې وي. نن سبا ښځینه ورزشي ټیمونه جوړ شوي دي او د هغوی ترمنځ سیالی هم کیږي چې د تلویزونونو له لارې خپریږي او خلک د هغوی نندارې ته هم ناست وي، مسلمانې ښځې جواز نه لري چې په دغسې سیالیو کې برخه واخلي ځکه چې نامحرم خلک د هغوی ننداره کوي.

۴: په لوبو کې قمار او شرط حرام دی او هره لوبه چې د قمار وسیله گرځي حرامه ده. همدا لامل دی چې اکثره خلکو مباح لوبې د قمار په واسطه حرامې کړې دي.

۵: په ورزشي سیالیو کې باید نورو ژونديو مخلوقاتو ته

گتیه پورته کړي او خپل ژوند په صحي او متوازن ډول تیر کړي. د دې ټولو دلایلو او حوالو سره، موږ لیدلی شو چې د نبوي دور ورزشونه څومره مهم او ارزښتناک وو، او څنگه یې د مسلمانانو د ژوند په بیلابیلو اړخونو اغیزه کړې ده.

وړاندیزونه:

• په ښوونځیو او پوهنتونونو کې د ورزش مضمون ته په

نظري او عملي بڼه اهمیت ورکول.

• ټولنیزې رسنۍ د ورزش په

ترویج کې فعالول.

• په ښارونو او کلیو کې د

وړیا یا ارزانه ورزش ځایونو

برابرو، تر څو د نشه یي

توکو او عبث وخت تیرولو

پر ځای تندرست ووسي.

مأخذونه:

قرآن مجید

الترمذي، محمد بن عيسى بن سورة، سنن الترمذي. ناشر:

مصطفى البابي الحلبي، ط: الثانية، ۱۳۹۵ هـ

البخاري، محمد بن إسماعيل، صحيح البخاري ناشر، دار

طوق النجاة، ط: الأولى، ۱۴۲۲ هـ

النسائي، أحمد بن شعيب، السنن الكبرى، ناشر، بيروت،

ط، الأولى، ۱۴۲۱ هـ.

القَرَاب، إسحاق بن إبراهيم، فضائل الرمي في سبيل الله،

مكتبة المنار، ط: الأولى، ۱۴۰۹ هـ

خلکو چې د سیالیو د بایلو نه وروسته په خودکشی لاس پورې کړی، او یا یې قلبي یا مغزي سکتې کړې ده. او یا په مالي زیان لاس پورې کړي. له انس (رض) څخه روایت دي: ژباړه د نبی کریم صلی الله علیه وسلم یوه اوښه وه عضباء نومیده له دې نه سبقت نشو کیدلای، یعنې هیڅ اوښه ترې مخکې نه شوه تللای، یو کوچنی پر یو اوښ سپور راغی او هغه اوښه (العضباء) یې مخکې

کړه. دغه مخکې کیدنه

پر مسلمانانو باندې

سخته تمامه شوه او وې

ویل: پر عضباء باندې

مخکې والی وشو. رسول

الله صلی الله علیه

وسلم وفرمایل: د الله په

نزد دغه خبره ثابته ده

چې یو شی د دې دنیا نه

وچتوي، مگر چې هغه

بیرته ټیټوي.

پایله:

د نبوي دور ورزشونه یوازې د تفریح یا فزیکي فعالیت

لپاره نه وو، بلکې دا زموږ د ژوند یو بشپړ فلسفه ده چې

فزیکي، ذهني، ټولنیز او روحاني اړخونه پکې شامل وو.

پیغمبر صلی الله علیه وسلم ورزشونه د یو عبادت په

توگه نه دي وړاندې کړي، خو دا یې د یو مسلمان د

ژوند یو مهم اړخ گڼلی دی. نن ورځ مسلمانان کولای

شي د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د دې لارښوونو څخه

پوهنیار حسام الدین "حسام"

نقش اقوام سرحدی در تحکیم امنیت مرزهای افغانستان

چکیده:

ازنفوذگروه های مسلح با توجه به اهمیت روزافزون امنیت سرحدات، درساختار دولت نقش محوری خویش را ادا نموده اند.

مطالعه علمی این موضوع میتواند زمینه ساز درک بهتر از ظرفیت های قومی وبومی در مدیریت امنیت مرزی وتقویت سیاست های کلی در این بخش گردد.

مفاهیم

الف: سرحد به خطی اطلاق می گردد که حدود سیاسی میان دو کشور را از یکدیگر تفکیک می نماید این خط معمولاً براساس توافق نامه ها وقرارداد های دوجانبه؛ مطابق با اصول وقواعد معتبر حقوق بین الملل، تعیین وتثبیت می گردد. (زکی وبیدار، ۱۳۹۲ ص، ۳)

ب: اقوام سرحدی اقوام سرحدی گروه های اجتماعی و فرهنگی اند که در نواحی مرزی کشور زندگی کرده و هویت آنان با ویژگی های جغرافیایی، تاریخی واجتماعی سرحدات پیوند مستقیم دارد.

ج: امنیت مرزها عبارت از حفاظت وکنترول سرحدات یک کشور به منظور جلوگیری از تهدیدات خارجی، قاچاق، ورود، و نفوذ غیر قانونی ونیز تأمین وتقویت ثبات سیاسی واجتماعی در قلمرو کشور می باشد.

امنیت سرحدات از مهم ترین عناصر تأمین ثبات وحفظ تمامیت ارضی افغانستان محسوب می شود. اقوام سرحدات بابر خور داری از شناخت محیطی، پیوندهای قومی حضور دائمی در مناطق مرزی ظرفیت های مهمی در جلوگیری از تهدیدات و تحکیم امنیت دارند. همکاری میان مردم محلی و دولت می تواند میزان کنترول مرزها را افزایش و فعالیت های گروه های غیر قانونی را محدود سازد و موجب ارتقای اعتماد متقابل گردد. در این مقاله تلاش شده نقش همکاری های مردمی اقوام سرحدی را در تأمین امنیت مرزهای افغانستان، بررسی نموده و راهکار های مناسب برای تقویت مشارکت مردمی پیشنهاد نماید.

مقدمه:

مرزهای افغانستان از آغاز شکل گیری دولت مدرن در این سرزمین همواره یکی از عناصر اساسی در تأمین امنیت ملی محسوب شده است. جوامع محلی مرزنشین به دلیل نزدیکی جغرافیایی بامرزاها وشناخت عمیق از وضعیت اجتماعی ومحیطی این نواحی در طول تاریخ نقش قابل توجهی در حفاظت از مرزها ایفا کرده اند. این اقوام با حضور فعال ومسئولانه خود در جلوگیری

جلد اول ص ۸۹ سال ۱۳۸۶)

نقش اقوام سرحدی در تأمین امنیت و تحکیم مرزها

اقوام سرحدی افغانستان به عنوان ساکنان مناطق حساس و استراتژیک مرزی همواره نقش مهمی در تأمین و تحکیم امنیت این نواحی ایفا نموده اند. آشنایی عمیق این اقوام با جغرافیای مسیرهای عبور و مرور و شناخت از تحرکات محلی آنان رابه نیروی مؤثری در جلوگیری از نفوذ عناصر مخل امنیت تبدیل کرده است.

همچنان پایبندی دینی و روحیه دفاع از سرزمین اسلامی در میان این اقوام؛ زمینه ساز ایستادگی آنان در برابر تهدیدات خارجی و داخلی گردیده است. تجارب تاریخی نیز نشان داده است که حضور و همکاری فعال اقوام سرحدی با دولت نقش تعیین کننده ای در برقراری نظم و ثبات مرزی داشته

است.

امارت اسلامی افغانستان بادرک اهمیت راهبردی اقوام سرحدنشین همواره تلاش نموده تا از ظرفیت های این اقوام در جهت تحکیم امنیت سرحدات استفاده نماید. سیاست های جاری براساس اعتماد، همکاری متقابل حفظ ارزش های اسلامی و منافع ملی استوار است به همین اساس اقوام سرحدی به عنوان همکاران بومی دولت اسلامی در تحکیم امنیت و دفاع از استقلال کشور

د: تحکیم امنیت تدابیر و اقدامات برای افزایش ثبات و حفاظت از جان؛ مال و منابع کشور یا جامعه می باشد.

پیشینه تاریخی حضور اقوام سرحدی در مناطق مرزی

اقوام سرحدی افغانستان از گذشته های دور در نقاط مرزی کشور زندگی کرده و همواره به عنوان مدافعان غیر رسمی حدود ارضی نقش ایفا نموده اند. این اقوام که شامل گروه های مختلف قومی و قبیله ای می باشند با توجه به شناخت عمیق از جغرافیای محل پیوند های اجتماعی قوی و باورهای دینی و ملی؛ در حفاظت از مرزهای کشور

نقش بارز داشته اند. موقعیت جغرافیای این اقوام احساس مسئولیت آنان در قبال سرزمین اسلامی شان باعث گردیده تا همواره در برابر تهدیدات خارجی ایستادگی نمایند.

در طول تاریخ نظام های مختلف در افغانستان از

ظرفیت های اقوام سرحدی در راستای حفظ ثبات و امنیت سرحدات استفاده نموده اند. این اقوام نه تنها از تمامیت ارضی کشور دفاع کرده اند بلکه به عنوان بازوان همکار دولت اسلامی در تأمین نظم و جلوگیری از نفوذ عوامل بی ثبات کننده عمل کرده اند. نقش تاریخی آنان بیانگر آن است که مشارکت اقوام سرحدی می تواند در چهارچوب ارزش های اسلامی و منافع ملی به تحکیم هرچه بیشتر امنیت مرزها کمک نماید. (غبار، محمد غلام

با شناخت محلی و پابندی به ارزش های اسلامی؛ عامل مهمی در تحکیم امنیت مرزها بوده می باشد. همکاری متداوم آنان با دولت؛ تقویت خدمات اجتماعی و استفاده از ظرفیت های بومی، می تواند ثبات پایدار در مناطق مرزی را تضمین نماید.

پیشنهادهات

با توجه به نقش مؤثر اقوام سرحدی در تحکیم امنیت مرزهای کشور؛ لازم است زمینه های مشارکت هدفمند و دوام دار این اقوام در چهارچوب نظام اسلامی فراهم گردد. استفاده از ظرفیت های بومی، ایجاد شوراهای مشورتی محلی، جلب اعتماد از طریق ارائه خدمات اساسی، تقویت آگاهی دینی و ملی، می تواند همکاری میان دولت اسلامی و جوامع سرحدی را تحکیم بخشیده و به تأمین ثبات پایدار در مناطق سرحدی منجر گردد.

منابع و مأخذ:

- ۱- غبار، میرمحمد. افغانستان در مسیر تاریخ: جلد اول کابل: انتشارات خاور، سال ۱۳۸۶
- ۲- زکی، پوهنمل گل آقا و عبیدالله بیدار: کتاب درسی تعلیمات سرحدی. چاپ اول کابل: مطبعه وزارت امور داخله، سال ۱۳۹۲
- ۳- هوتک احسان الله. دایرکتیف سرحدی در محلات عبور و کنترل. کابل بی ناشر بی تا
- ۴- وب سایت Series News. دسترسی در تاریخ ۱۰ / ۹ / ۱۴۰۴ از: <https://sarie.news/q۲۰۳۱w>
- ۵- امین، پوهاند حمید الله. جغرافیای سیاسی. جلد دوم کابل: انتشارات سال ۱۳۹۵.

شناخته می شوند. استمرار این همکاری می تواند ثبات پایدار در مناطق مرزی را تضمین نموده و از هرگونه تهدید احتمالی جلوگیری به عمل آورد. (امین، ۱۳۹۵: جلد ۲، ص ۴۵)

راهکار های تقویت مشارکت اقوام سرحدی در مدیریت مرزی

تقویت نقش اقوام سرحدی در مدیریت مرزی نیازمند ایجاد چهارچوب های منظم همکاری میان دولت اسلامی و جوامع محلی می باشد. ایجاد شوراهای محلی با حضور بزرگان اقوام ریش سفیدان و شخصیت های متنفذ می تواند بستر مناسبی برای هماهنگی و تبادل اطلاعات فراهم سازد. همچنان گماشتن افراد معتمد در ساختار های امنیتی و اداری مناطق مرزی، اعتماد متقابل را افزایش داده و مشارکت مؤثرتر را تضمین می نماید.

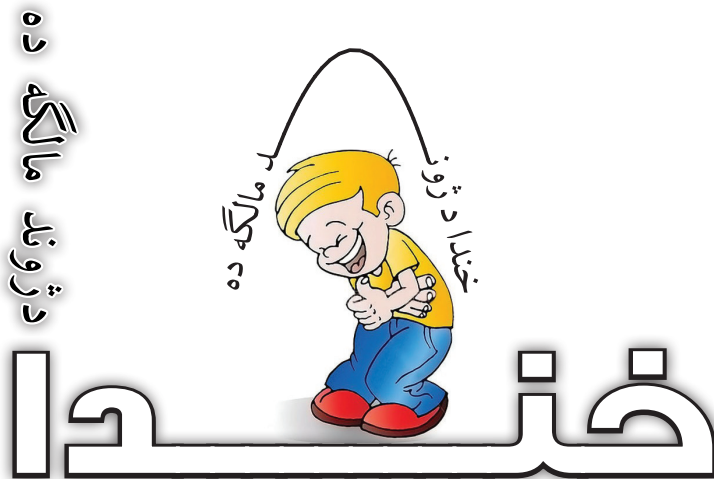
ازسوی دیگر تأمین خدمات اساسی مانند صحت؛ سرک سازی و پروژه های انکشافی در مناطق مرزی، انگیزه ی اقوام سرحدی را برای حفظ امنیت و حمایت از نظام اسلامی افزایش می دهد. حضور فعال دولت اسلامی در مناطق دور افتاده، باعث تقویت رابطه میان مردم و نظام گردیده و مشارکت آنان در مدیریت مرزی را به یک مسؤولیت مشترک و دایمی مبدل می سازد. و همچنان؛ تقویت آگاهی دینی و ملی از طریق علما؛ مساجد و سایر افراد محلی می تواند حس مسؤولیت پذیری اقوام را در قبال سرحدات بیشتر نماید.

نتیجه گیری

اقوام سرحدی در تأمین امنیت مرزهای افغانستان نقش تاریخی و اساسی داشته اند. مشارکت فعال آنان، همواره

تألیف

جواب معلم

معلم به شاگردان گفت که امروز هر رقم سوال که دارید من حاضر هستم جواب بدهم. یکی از شاگردان پرسید که معلم صاحب شما جراب های تانرا کی شسته اید؟ معلم گفت بچیم سوال های تاریخی نکنید.

لاس زما او ږیره ستا

یو ملنگ یوه پاچا ته وویل ، خیرات راکړه . پاچا ورته وویل چې زه به پر ږیره لاس تیر کړم ، هر څومره ویشتان چې مې لاس ته راغلل هغومره پیسې به درکړم. کله چې پاچا پر ږیره لاس تیر کړ یو ویښته هم ونه خته ، نویې ملنگ ته وویل : هیڅ بخت نه لرې. ملنگ وخنډل او پاچا ته یې وویل : چې لاس زما وای او ږیره ستا ، نویا به دې زما بخت لیدلی وای.

ټوکه

یو هلک سگرت څکول ، پلاریې پرې راغی او هلک سمدستي سگرت پټ کړ خو د هلک له خولې نه لاهم دود روان وو . پلار یې ترې پوښتنه وکړه چې له خولې نه دې دود ولې راوځي ؟ هلک په ډیرې وارخطایۍ کې ورته وویل : واده راته نه کوي ، زړه مې اور اخیستی.

سرک کچا میروږ

از یک نفر پرسان کردند که این سرک به کجا میرود، گفت والله من چهل سال هست اینجا زندگی میکنم ندیدم که این سرک جای برود..

پرواز

یک آدم به رفیق خود گفت : تا حالا دیدی که خر پرواز کند؟ رفیقش جواب داد که نخیر. دوستش گفت پس فکر پرواز کردن را از سرت بیرون کن..

د شاتو خوراک

یو سړی د بل سړي کره د میلمه په توگه ورغی . د کور خاوند شات ورته راوړه . میلمه چې شات یې ډیر خوښ وو چابک چابک یې په گوتو څټل . د کور خاوند وارخطا شو چې شات یې ټول وځوړل . نو میلمه ته یې وویل چې ډیر شات د زړه درد پیدا کوي . میلمه ورته وویل : خدای پوهیږي چې شات څوک خوري او زړه د چا درد کوي ؟

محیط زیست و اهمیت آن از دیدگاه اسلام

مقدمه

مسئولیت دینی و وظیفه انسانی در پیشگاه خالق و نسل‌های آینده به شمار می‌رود.

مفهوم محیط زیست

از دیدگاه اسلام، محیط زیست تنها یک فضای فیزیکی شامل زمین، آب، هوا و موجودات زنده نیست، بلکه مجموعه‌ای از نعمت‌ها و نشانه‌های قدرت الهی است که برای زندگی انسان آفریده شده است. انسان به عنوان «خليفة الله فی الارض» وظیفه دارد از زمین حفاظت کند، آن را آباد سازد و از هرگونه فساد و تخریب در آن دوری نماید.

از دیدگاه علمی، محیط زیست شامل مجموعه عوامل زنده (انسان، حیوانات، گیاهان) و غیرزنده (آب، هوا، خاک) است که در تعامل با یکدیگر شرایط زندگی را فراهم می‌سازند.

دیدگاه اسلام درباره حفاظت از محیط زیست

اسلام دینی جامع است که به تمامی ابعاد زندگی انسان

محیط زیست یکی از ارزشمندترین سرمایه‌های بشریت است که تمامی موجودات زنده برای ادامه حیات خود به آن وابسته‌اند. از آغاز آفرینش، انسان از منابع طبیعی مانند آب، هوا، خاک، جنگل‌ها و حیوانات برای تأمین نیازهای خود استفاده کرده است. با افزایش جمعیت، توسعه شهرنشینی، گسترش صنایع و استفاده بی‌رویه از منابع طبیعی، محیط زیست با تهدیدهای جدی روبه‌رو شده است. آلودگی هوا، کمبود آب، تخریب جنگل‌ها، نابودی زیستگاه‌های طبیعی و تغییرات اقلیمی از مهم‌ترین مشکلات محیط زیستی جهان معاصر محسوب می‌شوند. از همین رو، حفاظت از محیط زیست و ایجاد ساحات حفاظت شده به یکی از مهم‌ترین برنامه‌های دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تبدیل شده است. از دیدگاه اسلام، محیط زیست امانتی الهی در دست انسان است و حفاظت از آن بخشی از

محسوب می‌شود). صحیح مسلم، حدیث ۱۵۵۳. این حدیث اهمیت حفظ پوشش گیاهی و آبادانی زمین را به خوبی نشان می‌دهد.

در احادیث نبوی نیز آمده است: «إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَفِي يَدِ أَحَدِكُمْ فَسِيلَةٌ، فَإِنْ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ حَتَّى يَغْرِسَهَا فَلْيَغْرِسْهَا». ترجمه: (اگر قیامت برپا شود و در دست یکی از شما نهالی باشد، اگر توانست آن را بکارد، باید بکارد). مسند أحمد، حدیث ۱۲۹۰۲.

اسلام همچنین از اسراف و مصرف بی‌رویه منابع طبیعی نهی کرده است. صرفه جویی در مصرف آب، حتی هنگام وضو گرفتن، از آموزه‌های مهم اسلامی است. این موضوع بیانگر آن است که اسلام حفاظت از محیط زیست را بخشی از مسئولیت دینی و اخلاقی مسلمانان می‌داند.

محیط زیست و اهمیت آن در زندگی انسان

محیط زیست به مجموعه‌ای از عوامل طبیعی و انسانی گفته می‌شود که زندگی موجودات زنده را احاطه کرده و بر آن تأثیر می‌گذارند. این عوامل شامل هوا، آب، خاک، گیاهان، حیوانات و سایر منابع طبیعی هستند.

توجه کرده و حفاظت از محیط زیست را نیز مورد تأکید قرار داده است. در آموزه‌های اسلامی، انسان به عنوان خلیفه خداوند در زمین معرفی شده و مسئولیت حفظ و آبادانی آن را بر عهده دارد. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: ترجمه) و در زمین، پس از آن که اصلاح شد، فساد و تباهی نکنید). اعراف: ۵۶.

خداوند انسان را از هرگونه عملی که موجب تخریب زمین، نابودی منابع طبیعی، آلودگی محیط زیست و برهم خوردن نظم طبیعت شود، نهی می‌کند.

همچنان درجایی دیگر می‌فرماید:

ترجمه (او شما را از زمین پدید آورد و آبادانی آن را به شما واگذار کرد (و از شما خواست که آن را آباد سازید). هود: ۶۱.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز مسلمانان را به کاشت درختان و حفاظت از منابع طبیعی تشویق کرده‌اند. در حدیثی آمده است: (مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا، فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ، إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ). ترجمه: (هرگاه مسلمانی درختی بکارد و انسانی یا حیوانی یا پرنده‌ای از آن بهره ببرد، برای او صدقه

می‌تواند زندگی انسان و سایر موجودات زنده را با مشکلات جدی مواجه سازد.

ساحات حفاظت شده و نقش آن‌ها در حفظ تنوع زیستی

ساحات حفاظت شده مناطقی هستند که به منظور حفاظت از منابع طبیعی، گونه‌های گیاهی و جانوری، اکوسیستم‌ها و میراث طبیعی تحت مدیریت و حفاظت قرار می‌گیرند. این مناطق یکی از مؤثرترین روش‌های حفاظت از طبیعت در جهان محسوب می‌شوند. تنوع زیستی به گوناگونی موجودات زنده در یک منطقه گفته می‌شود. هر گیاه و حیوان در طبیعت وظیفه خاصی دارد و حذف یک گونه می‌تواند تعادل اکوسیستم را برهم زند. متأسفانه فعالیت‌های انسانی مانند شکار غیرقانونی، تخریب جنگل‌ها، گسترش شهرها و آلودگی محیط زیست باعث کاهش تنوع زیستی شده است. ساحات حفاظت شده با ایجاد محیطی امن برای گیاهان و حیوانات، از انقراض گونه‌های نادر جلوگیری می‌کنند. این مناطق همچنین به حفظ منابع آب، جلوگیری از فرسایش خاک و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی کمک می‌کنند. جنگل‌ها و مراتع موجود در مناطق حفاظت شده مقدار زیادی دی‌اکسید کربن جذب کرده و در کاهش گرمایش جهانی نقش مهمی دارند. از دیگر مزایای ساحات حفاظت شده می‌توان به توسعه

انسان برای ادامه زندگی خود به محیط زیست سالم نیاز دارد؛ زیرا تمامی نیازهای اساسی او از طبیعت تأمین می‌شود.

هوا یکی از مهم‌ترین عناصر محیط زیست است. انسان بدون غذا ممکن است چندین هفته و بدون آب چند روز زنده بماند، اما بدون هوا تنها چند دقیقه قادر به ادامه زندگی است. آلودگی هوا باعث افزایش بیماری‌های تنفسی، قلبی و کاهش کیفیت زندگی می‌شود. امروزه دود وسایط نقلیه، کارخانه‌ها و سوخت‌های فسیلی از مهم‌ترین عوامل آلودگی هوا به شمار می‌روند. آب نیز از اساسی‌ترین منابع طبیعی است. تمام موجودات زنده برای ادامه حیات به آب نیاز دارند. آلودگی رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و منابع آب زیرزمینی می‌تواند سلامت انسان و اکوسیستم‌ها را به خطر اندازد. کمبود آب آشامیدنی در بسیاری از مناطق جهان به یکی از چالش‌های بزرگ قرن بیست و یکم تبدیل شده است. خاک نیز نقش مهمی در تولید محصولات زراعتی و تأمین امنیت غذایی دارد. فرسایش خاک، استفاده بیش از حد از مواد شیمیایی و نابودی پوشش گیاهی سبب کاهش حاصل خیزی زمین می‌شود. از این رو حفاظت از خاک برای توسعه پایدار اهمیت فراوان دارد.

علاوه بر این، محیط زیست نقش مهمی در تنظیم آب‌وهوا، تولید اکسیژن، جذب دی‌اکسید کربن و حفظ تعادل طبیعی دارد. هرگونه آسیب زدن به محیط زیست

حفاظت از طبیعت، جلوگیری از فساد در زمین و استفاده مسئولانه از منابع طبیعی تأکید فراوان دارند. بنابراین همکاری مردم، دولت‌ها، نهادهای علمی و سازمان‌های محیط زیستی می‌تواند زمینه حفظ بهتر محیط زیست و توسعه پایدار را فراهم سازد.

منابع و مآخذ

قرآن کریم.

۱. مسند أحمد: أحمد بن حنبل، مسند الإمام أحمد بن حنبل، مسند المکثرین من الصحابة، مسند أنس بن مالك، رقم الحديث: ۱۲۹۰۲.

۲. صحیح مسلم: مسلم بن الحجاج، المسند الصحیح المختصر بنقل العدل عن العدل

(صحیح مسلم)، کتاب: المساقاة، باب: فضل الغرس والزرع، رقم الحديث: ۱۵۵۳.

۳. محمدی، احمد. (محیط زیست و توسعه پایدار. کابل: انتشارات دانشگاه کابل ۱۳۹۸).

۴. اداره ملی حفاظت محیط زیست افغانستان. گزارش سالانه وضعیت محیط زیست افغانستان (۱۴۰۲).

تحقیقات علمی اشاره کرد. دانشمندان با مطالعه این مناطق می‌توانند اطلاعات ارزشمندی درباره گونه‌های گیاهی و جانوری، تغییرات اقلیمی و نحوه عملکرد اکوسیستم‌ها به دست آورند. همچنین این مناطق زمینه مناسبی برای آموزش محیط زیست و توسعه گردشگری طبیعی فراهم می‌کنند.

افغانستان نیز دارای مناطق ارزشمند طبیعی است. بند امیر در ولایت بامیان، واخان در ولایت بدخشان و کول

حشمت‌خان در کابل از جمله مناطق مهم حفاظت‌شده کشور به شمار می‌روند. این مناطق علاوه بر ارزش طبیعی، دارای اهمیت فرهنگی، اقتصادی و گردشگری نیز هستند.

نتیجه‌گیری

محیط زیست پایه و اساس زندگی انسان و سایر موجودات زنده است و حفاظت از آن برای بقای نسل حاضر و آینده ضروری می‌باشد. ساحات حفاظت‌شده نقش مهمی در حفظ تنوع زیستی، منابع آب، خاک و اکوسیستم‌های طبیعی دارند و از مؤثرترین ابزارهای حفاظت از طبیعت محسوب می‌شوند. از سوی دیگر، آموزه‌های اسلام و دیدگاه علمای اهل سنت نیز بر

حيات الله شينواری

د بشري ځواک د کړنو په ښه والي باندې د څارنې د اغېزې ارزونه

لنډيز

تړاو شتون لري. د څارنې د يوه روڼ او پرله پسې سيستم پلي کېدل د دې لامل کېږي چې د بشري ځواک په منځ کې مسؤليت منل وده وکړي، وظيفوي غفلت راټيټ شي او د خدماتو د وړاندې کولو کيفيت لوړ شي. څېړنه د دوديزو کنټرولي مېتودونو پر ځای، د عصري څارنيزو سيستمونو پر پلي کولو او د څارونکو

پر مسلکي روزنې ټينگار کوي.

کلیدي کلمې: اداري موثريت، بشري ځواک، څارنه، د کړنو ښه والی.

سريزه

په معاصر مديريت کې سياقي پانگه ده. په ادارو کې د

تسيوريکي پلانونو او عملي کړنو ترمنځ د پراخ واټن اصلي لامل د څارنې او کنټرول کمزورتيا او تشریفايي بڼه ده. څارنه هغه مديريتې وسيله ده چې د ادارې ليدلوری له عيني واقعيت سره نښلوي. کله چې کارکوونکي د خپلو

دا څېړنه د بشري ځواک د کړنو په سمون او ښه والي باندې د څارنې د ميکانيزمونو د اغېزو د ارزونې په موخه ترسره شوې ده. په معاصرو سازمانونو، په ځانگړي ډول امنيتي بنسټونو کې، بشري ځواک د ستراتيژيکو موخو د ترلاسه

کولو اصلي محرک گڼل

کېږي. د څيړنې بنسټيزه مسأله دا ده چې د يوې ادارې په دننه کې منظمه او سيستماتيکه څارنه په کومه کچه د کارکوونکو د مسلکي موثريت د لوړېدو لامل گرځي. د دې فرضيې د ازموينې لپاره له

اخيستل شوې او اړين معلومات د معياري پوښتنليکونو له لارې له ټاکل شوې احصايوي ټولنې راټول شوي دي. د ارقامو لومړنۍ ارزونې دا څرگندوي چې د حمايتي څارنې او د کارکوونکو د کړنو د اصلاح ترمنځ يو روښانه او مثبت

د څارنې د رول او اغېزمنتيا ارزونه.

د څېړنې پوښتنه

څارنه د يوه مديريتې متغير په توگه، په کومه کچه د بشري ځواک د کاري کړنو په اصلاح کې رول لوبوي؟

ادبياتو ته کتنه او نظري چوکاټ

د اکاډميک مديريت په قاموس کې د "څارنې" او "کنټرول" ترمنځ دقيق ماناپوهنيز توپير شتون لري. ليونارد او هيلگرت (۲۰۱۰) څارنه يو خوځنده او متحرک بهير بولي چې د کاري پروسې په جريان کې د کارکوونکو په لارښوونه او ملاتړ تمرکز کوي. برعکس، گوتش (۲۰۱۹) کنټرول د ټاکل شويو معيارونو او حقيقي پايلو د پرتله کولو او ارزونې پروسه گڼي. په منطقي لحاظ، څارنه د کنټرول لپاره د معلوماتو راټولولو سترگې دي.

په تاريخي بهير کې، د څارنې فلسفې د پام وړ بدلونونه کړي دي. د علمي مديريت په مکتب (ټيلر) کې څارنې يوه ميخانيکي او سخته بڼه لرله، خو وروسته د بشري اړيکو مکتب (پارکر) د څارنې حمايتي او روزنيز اړخ ته لومړيتوب ورکړ. د کشنوي او لينچ (۱۹۹۴) په باور، د کړنو اصلاح يوازې د کار چټکتيا نه ده، بلکې هله رامنځته کېږي چې څارنه د کارکوونکو د مهارتونو له لوړولو سره وتړل شي.

په معاصرو څېړنو کې د څارنې او سازمانې روغتيا ترمنځ مستقيمه اړيکه ثابته شوې ده. د ډيني سينگ (۲۰۱۹) موندنې ښيي چې په افغان امنيتي بنسټونو کې د څارنې

کړنو په اړه مسلکي فيډبک ترلاسه نه کړي، د مسؤليت منلو کلتور له منځه ځي. د معاصر مديريت فلسفه څارنه د ملامتيا او سزا د وسيلې پر ځای، يوه حمايتي او لارښووده پروسه بولي چې د کارکوونکو د مسلکي ظرفيت جوړونې او د کړنو د اصلاح سبب گرځي.

د مسألې بيان

د امنيتي بنسټونو، لکه د قوتونو د ادارې د تنظيم عمومي رياست، تر ټولو لويه ننگونه د څارنې د دقيق او عادلانه سيستم نشتوالی دی. موجوده څارنه تر ډېره د سازماني مراتبو د پوره کولو لپاره يوه تشریفايي بڼه لري او د اصلاح پر ځای پر عيب لټونې ولاړه ده. د سيستماتيکې څارنې دا خلا نه يوازې د بشري ځواک بالفعل وړتياوې ضايع کوي، بلکې د وظيفوي غفلت، د مالي سرچينو د ضايع کېدو او د سازماني بې نظمۍ لپاره پراخه زمينه برابروي.

د څېړنې ارزښت

له تيوريکي پلوه، دا څېړنه په پښتو ژبه کې د بشري سرچينو د مديريت اړوند اکاډميکو مراجعو شته خلا ډکوي. له عملي اړخه، دا مقاله د سازمانونو مشرانو او پاليسي جوړونکو ته علمي تگلارې وړاندې کوي، ترڅو د مجازاتي چلند پر ځای د حمايتي څارنې له لارې خپل کارکوونکي متحرک، مسلکي او د موخو پر لور رهبري کړي.

د څېړنې موخه

د بشري ځواک په مسلکي سمون او د کړنو په ښهوالي کې

کومې فکري او مسلکي زاويې څخه د څارنې ماهيت ته گوري. په دې برخه کې د ۷۰ تنو گډونوالو جنسيت، عمر، کاري تجربه او د زده کړو کچه ارزول شوې ده.

جدول ۱: د گډونوالو جنسيت، عمر، د خدمت سابقه او زده کړې کچه.

د جنسيتي او عمري جوړښت شننه د ارقامو وېش څرگندوي چې د قوتونو د ادارې د تنظيم په عمومي رياست کې ټول (۱۰۰ سلنه) گډونوال نارينه دي. دا مطلق

جنسيتي ترکيب د نظامي او امنيتي بنسټونو کاري طبيعيت او جوړښتي ځانگړنې منعکسوي، چيرته چې فزيکي او عملياتي دندې تر ډېره د نارينه ځواک لخوا پر مخ وړل کېږي.

د جنسيت توزيع د ۱۰۰

سلنه نارينه گډونوالو شتون دا ثابتوي چې د څارنې پلي کېدونکي ميکانيزمونه په يوې داسې کاري فضا کې ارزول کېږي چې سخت ډسپلين او نظامي اوامر پکې حاکم دي. د عمر له اړخه، د گډونوالو تر ټولو لويه کتله (۵۴.۲۹ سلنه) د ۲۵ او ۳۵ کلونو ترمنځ ده. مديريتې منطق حکم کوي چې ځوان بشري ځواک د انرژۍ او تحرک له پلوه بډايه وي، خو د همدې تحرک د سم مديريت لپاره يو دقيق او

کمزورتيا د بې نظمۍ او اداري فساد اساسي لامل دی. همدارنگه، رفيع زاده (۱۳۹۲) استدلال کوي چې د عادلانه څارنې شتون سازماني ژمنتيا پياوړې کوي. د دې څېړنې نظري چوکاټ پر دې اصل ولاړ دی چې د بشري ظرفيت اصلاح يوازې هله ممکنه ده، چې څارنه له دوديزې مجازاتي بڼې څخه يوې مسلکي، سيستماتيکې او روزنيزې پروسې ته تکامل وکړي.

موندنې او د ارقامو احصايوي تحليل

د څېړنې دا برخه د راټولو شويو معلوماتو (ډېټا) په علمي او احصايوي شننې تمرکز کوي. له پوښتنليکونو څخه ترلاسه شوي ارقام په دوو بنسټيزو کټگوريو وېشل شوي دي: لومړۍ برخه د گډونوالو ډيموگرافيکو

ځانگړتياوو ته ځانگړې شوې او دويمه برخه د څارنې د ميکانيزمونو او د کاري وضعيت تحليلي ارزونې ته. د هر متغير احصايوي توزيع د معاصر مديريت د اصولو په رڼا کې تفسير شوې ده.

د ځواب ويونکو د ډيموگرافيکو ځانگړتياوو تحليل د احصايوي ټولنې د جوړښت پېژندل د دې مسألې په روښانه کولو کې مرسته کوي چې د څېړنې گډونوال له

ځانگړنې	وجه	شمېر	سلنه
جنسيت	نارينه	۷۰	٪۱۰۰
	ښځينه	۰	٪۰
عمر	۱۸-۲۵	۹	٪۱۲.۸۶
	۲۵-۳۵	۳۸	٪۵۴.۲۹
	۳۵-۴۵	۱۷	٪۲۴.۲۹
	۴۵-۶۵	۶	٪۸.۵۷
کاري تجربه	۵-۱۰ کاله	۲۶	٪۳۷.۱۴
	۱۰-۱۵ کاله	۱۶	٪۲۲.۸۶
	۱۵-۲۰ کاله	۲۸	٪۴۰.۰۰
زده کړې	بکلوريا	۲۱	٪۳۰.۰۰
	لېسانس	۴۹	٪۷۰.۰۰
	ماستر او لوړ	۰	٪۰

د څارنې د اوسني وضعیت تحليلي ارزونه د بشري ځواک پر کړنو د څارنې د اغېزو د دقيقې ارزونې لپاره، د سازمان د ننه د څارنې موجوده بڼې او د هغوی دوام تر پوښتنې لاندې راغلی.

د څارنې دوام او د فيډبېک کیفیت د راټولو شویو ارقامو شنه بڼې چې ۵۵ سلنه کارکوونکي پدې باور دي چې څارنه په منظمه بڼه ترسره کېږي، خو ۳۰ سلنه يې بيا دا بهير وقفه يي او تصادفي بولي. د تصادفي څارنې پايله دا ده چې کارکوونکي د خونديتوب په يوه کاذبه فضا کې قرار نيسي. کله چې کارکوونکي درک کړي چې ارزونه يوازې په مياشت کې يو ځل ترسره کېږي، هغه د خپل کاري چلند اصلاح يوازې هماغې يوې ورځې ته محدودوي. دا حالت د بنسټيزې اصلاح پر ځای سطحي بدلون رامنځته کوي. د څارونکو د چلند په برخه کې، يوازې ۴۰ سلنه کارکوونکي له ترلاسه شوي فيډبېک څخه رضایت لري او هغه اصلاحي بولي. پاتې برخه شکایت کوي چې څارنه ډېره د ملامتيا او عيب لټونې بڼه لري. د هنگلي او ساهوتا (Hang Le & Sahota, ۲۰۱۴) د تيوريو پر بنسټ، کله چې څارنه سختگيرانه وي، کارکوونکي هڅه کوي خپلې تېروتنې پټې کړي او د اصلاح پروسه ټکنۍ کېږي. د څارنې کیفیت تر کميت ډېر مهم دی؛ د يو مدير لس ځله فزيکي څارنه پرته له رڼنده لارښوونې، د بشري ځواک په ظرفيت جوړونه کې هېڅ راز ارزښت نه لري.

د مستقيمې او ټيکنالوژيکې (غير مستقيمې) څارنې

لارښود څارنيز سيستم ته اړتيا لري. ځوان کارکوونکي د نويو مېتودونو او اصلاحاتو پر وړاندې لږ مقاومت ښيي او د مسلکي ودې لپاره ډېر لېواله وي؛ خو د يوې معياري څارنې په نشتوالي کې، د دوی کاري چټکتيا د بېنظمۍ سبب گرځېدای شي.

د عمر توزيع د ۱۸ څخه تر ۴۵ کلونو پورې د کارکوونکو تراکم (نږدې ۹۱ سلنه) دا په ډاگه کوي چې سازمان د ځوانۍ په مرحله کې دی او د بشري سرچينو روزنيزې څارنې ته تر بل هر وخت ډېره اړتيا لري.

د زده کړو د کچې ارزونه د کارکوونکو تعليمي کچه د څارنې د فلسفې په منلو او درک کولو کې بنسټيز رول لوبوي. ارقام ښيي چې ۷۰ سلنه گډوډوال د لېسانس تر کچې لوړې زده کړې لري او پاتې ۳۰ سلنه يې د بکلوريا سند لري. د لوړو زده کړو دا سلنه د څېړنې د موضوع په گټه ده؛ ځکه تعليم يافته ځواک څارنه يوازې د يو پوليسي او مجازاتي عمل په سترگه نه گوري، بلکې هغه د سازماني موخو د تحقق او مسلکي اصلاح د يوې وسيلې په توگه پېژني. د زده کړو لوړه کچه د څارونکو کار آسانه کوي ترڅو د فيډبېک (بازخورد) ورکولو پر مهال له علمي او مسلکي استدلال څخه کار واخلي.

د زده کړو کچه د لېسانس کچې ۷۰ سلنه حاکميت د دې ښکارندوی دی چې بشري ځواک د عصري او ټيکنالوژيکي څارنيزو سيستمونو د منلو لپاره فکري او تخنيکي چمتووالی لري.

مهارت‌ونو د لوړېدو سبب گرځي. همدا راز، نږدې ۹۰ سلنه ځواب ویونکو تایید کړې چې د دقیقې څارنې له امله یې د وخت مدیریت او لومړیتوب پېژندنه زده کړې ده، کوم چې په نظامي ادارو کې حیاتي ارزښت لري.

د څارنې پر وړاندې شته ننگونې د ارقامو تحلیل ځینې جدي کلتوري او جوړښتي خنډونه هم په ګوته کوي. د ځواب ویونکو ۴۵ سلنه په دې باور دي چې څارنه تر ډېره پر شخصي ذوق او سلیقو ولاړه ده، نه پر مشخصو سازمانی معیارونو. کله چې د ارزونې څرګند معیارونه شتون ونه لري، څارنه خپل عادلانه ماهیت له لاسه ورکوي. د دې ترڅنګ، کله چې څارنیز میکانیزمونه د غیر مسلکي روابطو او واسطو تر اغېز لاندې راشي، د اصلاح پروسه فلج کېږي. بل ستر خنډ له کارکوونکو سره د موندنو نه شریکول دي؛ که یو کارمند د خپلو کاري خلاوو له نوعیت څخه خبر نه شي، مسلکي سمون یې ناشونی دی.

د څېړنې د فرضیې ازموینه:

د څېړنې بنسټیزه فرضیه دا وه چې د څارنې د کیفیت او د بشري ځواک د کړنو د اصلاح ترمنځ مستقیم او مثبت تړاو شتون لري. د SPSS سافټویر له لارې د پییرسن د همغږۍ ازموینې پایله ښيي چې د اړیکې ضریب ($r = 0.82$) دی. دا ارقام یو خورا قوي او مثبت احصایوي تړاو څرګندوي. د دې ضریب علمي تفسیر دا دی چې په هره اندازه چې د څارنې پروسه مسلکي، سیستماتیکه او عادلانه کېږي،

مقایسه مستقیمه فزیکي څارنه په اجرائیوي چارو کې دقت تر ۷۰ سلنې پورې لوړوي. په نظامي بنسټونو کې چېرته چې لارښوونې باید صریحې وي، مستقیمه څارنه د کارکوونکي لپاره د انګېزې عامل گرځي، ځکه هغه درک کوي چې د ده هڅو ته پاملرنه کېږي. خو ارقام دا اندېښنه هم راپورته کوي چې د دغه ډول څارنې افراط د مایکرومنیجمنټ لامل گرځي، چې د کارکوونکي شخصي خلاقیت او خپلواکي محدودوي.

له بلې خوا، غیر مستقیمه او ټیکنالوژیکي څارنه (لکه ډیجیټل حاضري او آنلاین راپور ورکول) د کارکوونکو په نظم کې ۸۵ سلنه ښه والی راوړی دی. ټیکنالوژي د یو بې طرفه قاضي په توګه عمل کوي. کله چې بشري ځواک درک کړي چې سیستم د هغوی کړنې ثبتوي نه یو مشخص شخص، نو د څارنې پر وړاندې شخصي حساسیتونه راکمېږي او اصلاحي بهیر چټکېږي.

د کاري تېروتنو کمښت او د وخت مدیریت د حمایتي څارنې په پیاوړتیا سره، د اداري تېروتنو میاشتني تکرار ۳۰ سلنه راټیټ شوی دی. هغه کارکوونکي چې له خپلو آمرینو څخه یې اصلاحي او روزنیز بازخورد ترلاسه کړی، د هغوی د کار کیفیت د هغو کسانو په پرتله ۴۰ سلنه لوړ دی چې یوازې د مجازاتي څارنې لاندې وو. دا د کارل ډي (Carl D., ۱۹۹۰) هغه نظریه ثابتوي چې مجازاتي چلند د کارکوونکي مسلکي روحیه وژني او حمایتي لارښوونه د

په رياست کې د څارنې د کلتور بدلون، د مچيو له نيولو (عيب لټونې) څخه د وړتياوو لوړولو ته، يو حتمي ضرورت دی.

د ټيکنالوژيکي کنټرول بريا (۸۵ سلنه ښه والی) دا استدلال پياوړی کوي چې د ماشين بې طرفي د بشري سليقو پر ځای ډاډمنه ده. دا موندنه د ډيني سينگ (Singh, ۲۰۱۹) د هغې څېړنې بشپړوونکې ده چې د څارنې نشتوالی د افغان شرطې په ليکو کې د فساد عامل بولي. زموږ څېړنه دا بحث پراخوي چې يوازې د څارنې فزيکي شتون کافي نه دی، بلکې د هغې عادلانه او سيستماتيک تطبيق (چې د ټيکنالوژۍ له لارې ممکن دی) د کلتوري مقاومت او بې باورۍ مخه نيسي.

پاييله:

دا څېړنه د بشري ځواک د کړنو په سمون کې د څارنې د رول د علمي ارزونې په موخه ترسره شوه. د ارقامو او تيوريو استنتاج دا ثابتوي چې څارنه د بشري سرچينو د مدیریت هغه محرک ځواک دی، چې په نشتوالي کې يې اداره له بشپړ رکود سره مخ کېږي. په سازمان کې د منظمې څارنې تر چتر لاندې د مسؤليت منلو احساس لوړېږي او د کاري تېروتنو کچه راټيټېږي. د بشري ځواک مسلکي اصلاح يو تصادفي بهير نه دی، بلکې د يوې داسې هوشيارې څارنې محصول دی چې د ملامتيا پر ځای د

په هماغې لوړې کچې د بشري ځواک په کړنو کې اصلاح او موثريت رامنځته کېږي. دا موندنه ثابتوي چې د اداري موثريت کيلي يوازې د وسايلو په عصري کولو کې نه، بلکې د بشري سرچينو په رغنده مدیریت او څارنې کې نغښتې ده.

مناقشه:

د ترلاسه شويو موندنو تحليل موږ ته لار پرانيزي چې دا ارقام د مدیریت د علم له پراخو تيوريو سره مقايسه کړو. د څارنې د دوام او د کړنو د اصلاح ترمنځ موندل شوی قوي تړاو ($r = 0.82$)، د گوټش (Goetsch, ۲۰۱۹) له هغه ليدلوري سره په بشپړ ډول اړخ لگوي چې څارنه د مدیریت د سترگو په توگه تعريفوي. د هغه په باور، د سترگو پټېدل د کاري تېروتنو د ضرب زوال لامل گرځي. په نظامي ادارو کې د څارنې دا اصلاحي ځانگړنه ثابتوي چې څارنه د کارکوونکو په لاسو کې د ځان ارزونې روحیه ژوندۍ کوي، کوم چې د کشنوي او لينچ (Cushway & Lynch, ۱۹۹۴) له تيورۍ سره همغږې ده.

د مجازاتي او حمايتي څارنې ترمنځ مقايسوي تحليل څرگندوي چې رغنده فيډبېک په اوږدمهال کې د کړنو کيفيت لوړوي. دا په ډاگه د کينگيانو او همکارانو (Cangiano et al, ۲۰۱۹) د هغې څېړنې ملاتړ کوي چې مجازاتي څارنه يوازې د لنډمهالې وېرې زېږنده بولي او د کارکوونکي خلاقيت له منځه وړي. د ځواکونو د تنظيم

Supervision of Instruction: Carl D. Glickman (۱۹۹۰).
A Developmental Approach. Boston, MA: Allyn and
Bacon.

Does (۲۰۱۹). Cangiano, F., Parker, S. K., & Yeo, G. B. A
daily proactivity affect well-being? The moderating
role of punitive supervision. Journal of Organizational
Behavior, ۷۲۰-۷۴۰.

Effective supervision: A Goetsch, D.L. (۲۰۱۹).
guidebook for supervisors, team leaders, and work
coaches (1st ed.). New York: Pearson.

۱۰. Hang Le, Amandeep S., Sahota Ali Ataullah. (۲۰۱۴).
Employee Productivity, Employment Growth, and
the Cross Border Acquisitions by Emerging Market
Firms. Wiley Periodicals, Inc.; printed in Hoboken,
NJ.

۱۱. Singh, D. (۲۰۱۹ August ۰۹). Understanding
corruption in the lower levels of the Afghan police
force. The Police Journal: Theory, Practice and
Principles, ۹۳(۴), ۳۵۳-۳۸۳.

لارښوونې پر بنسټ ولاړه وي. د څارنې په پروسه کې د
ټیکنالوژۍ ادغام د سلیقوي چلند مخه نیسي او دا ډاډ
ورکوي چې عدالت تامین دی. په ټوله کې، د یو معیاري
او حمایتي څارنیز سیستم پرته، د سازمان هر ډول فزیکي
او مالي پانگونه بې پایلې پاتې کېږي.

ماخذونه:

۱. رابینز، سټیفن پی. او ډي سنزو، دیوید ای. (۱۳۸۲) مېانی
مدیریت تهران (سید محمد اعرابي، محمدعلي حمیدرفیعی
او بهروز اسراري ارشاد ژباړه): تحقیق های فرهنگی.

۲. رفیع زاده، علاءالدین (۱۳۹۲) مدیریت و ارزیابی عملکرد،
تهران: فرمنش.

۳. زارعی، وجیهه (۱۳۹۵) اصول و مبانی ارزیابی عملکرد
فصلنامه مدیریت دولتي، تهران: دانشگاه تهران.

۴. فیضي، طاهره (۱۳۹۱) مېانی سازمان و مدیریت، تهران:
دانشگاه پیام نور.

۵. Barry Cushway & Richard Lynch (۱۹۹۷). Human
Resource Management. London, United Kingdom:
Kogan Page in association with AMED.

۶. Cushway, B., & Lynch, R. (۱۹۹۴). Human Resource
Management. London, United Kingdom: Kogan Page
in association with AMED.

پوهیالی لمړی څارن سپیدمیر "میځانی"

پیشگیری وضعی از جرم در جرم شناسی

مقدمه:

ارزیابی خطر وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم برای

از بین بردن یا کاهش آن، پیشگیری نامیده می شود. از

منظر تاریخی پیشگیری وضعی از جرم برای اولین بار

در سال ۱۹۸۰ م، در انگلستان مطرح شد

که با در نظر داشت شرایط مجرم،

نوع جرم، اهداف و موضوع

جرم، خصوصیات متضرر

در جهت از بین بردن

فرصت های جرمی

اقدام شده میتواند.

با توجه به جمعیت

مخاطب اقدامات

پیشگیرانه، سه نوع پیشگیری

مورد توجه قرار می گیرد که تحت

عنوان پیشگیری نخستین، دومین و سومین از

یکی از دستاوردهای جرم شناسی، مخصوصاً جرم شناسی نظری

از رهگذر مطالعه چرایی وقوع جرم، بحث قابل توجه

پیشگیری از جرم است. پیشگیری در لغت

به معنای مانع شدن و جلوگیری

کردن آمده است، اما مراد از

پیشگیری در مباحث جرم

شناسی هرگونه فعالیت

سیاست جنایی است که

هدف انحصاری یا جزئی

آن محدود ساختن امکان

پیشامد مجموعه اعمال

جنایی از راه ناممکن ساختن یا

دشوار نمودن یا کاهش وقوع آن می

باشد. به عبارت دیگر پیشبینی، شناسایی و

و متضرر است، جایی که اقدامات صورت گرفته در دو گونه قبل، موفق نبوده و نتوانسته مانع از وقوع جرم شود. هدف این اقدامات پیشگیرانه، مجرمان و متضررین بالفعل است. در اینگونه، تلاش میشود تا با اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم، از تکرار جرم و ضرر آن جلوگیری شود. در واقع با پیش گرفتن اقدامات متناسب، در صدد هستیم از مزمن شدن وضعیت پیش آمده جلوگیری کنیم.

اما فارغ از مخاطب اقدامات پیشگیرانه، با توجه به طیف اقدامات اتخاذ شده، میتوان از دو گونه پیشگیری جزایی و پیشگیری غیر جزایی سخن گفت. در گونه نخست، نظام عدالت جزایی به دنبال پیشگیری از طریق پاسخ های جزایی و اقدامات قهرآمیز و مجازات مرتکب میباشد. از آنجا که در این فرآیند، شرطه (پولیس)، نهاد های تحقیقاتی، مراکز زندانها و کانون های اصلاح و تربیت، نقش اساسی را برعهده دارند و در واقع دستگاه قضایی متولی اصلی آن محسوب می شود، میتوان این گونه پیشگیری را تحت عنوان پیشگیری قضایی نیز توصیف نمود. هرچند برخی از حقوقدانان معتقدند که این نوع پیشگیری اساساً، پیشگیری به مفهوم جرم شناختی آن نبوده و صحبت از پیشگیری جزایی اشاره به همان کارکرد بازدارنده قوانین جزایی است. در نوع دوم یا همان پیشگیری غیر جزایی که مورد توجه جرم شناسان می باشد، هدف آنست تا از طریق سازوکارهای غیرقهر آمیز و سرکوبگر وقوع جرم ناممکن یا دشوار گردیده و یا نرخ ارتکاب جرایم کاهش

آن یاد می شود. در پیشگیری نخستین یا اولیه، هدف تدابیر و اقدامات اتخاذ شده، کل جامعه است و در واقع متولی آن سعی دارد تا با به کار بستن ظرفیت های موجود، مانع جرم یا ضرر کل جامعه گردد و نگاه خاص یا ویژه ای به گروه یا قشر خاصی ندارد. در واقع، در این گونه پیشگیری سعی داریم تا با نام گذاردن افرادی تحت عنوان افراد دارای حالت خطرناک به عنوان مجرم بالقوه، تدابیر نظارتی و سختگیرانه ای نسبت به آنها برای پیشگیری از ارتکاب جرم داشته باشیم و نه با توجه به قشری خاص تحت عنوان گروه های آسیب پذیر بالقوه تلاش می کنیم تا برای پیشگیری از ضرر آن ها تدابیر حمایتی بیشتری نسبت به آنان در مقایسه با سایر افراد جامعه اعمال کنیم، بلکه اقدامات، شامل همگان صرف نظر از سن، جنس و شرایط خاص جسمانی آنان میگردد. در پیشگیری دومین یا ثانویه، هدف، گروه و قشر خاصی از جامعه است. در واقع با باور این مطلب که برخی افراد جامعه به لحاظ ویژگی های جسمی، روحی، سن و جنس و شرایط محیط زندگی خود، بیش از سایرین در معرض خطر جرم یا ضرر آن قرار دارند، تلاش می کنیم تا تدابیری خاص و متفاوت را نسبت به آنان اتخاذ کنیم و متناسب با نیازها و شرایط هرگروه به گونه ای رفتار کنیم تا احتمال وقوع جرم یا ضرر آنان کاهش یابد در واقع در این گونه پیشگیری، جمعیت مخاطب، مجرمین یا متضررین بالقوه، از جمله کودکان در معرض خطر است. پیشگیری سومین یا ثالث ناظر بر وضعیت پس از ارتکاب جرم

شیوه های تربیتی و اصلاح کننده و حمایتی در مسیر زندگی افراد، مانع از کشیده شدن آنها به سمت ارتکاب جرم شد. در واقع، پیشگیری رشدمدار، رویکرد زمان محور، کنشی و خطر محور بوده که مخاطب آن کودکان در معرض خطر جرم می باشد. این رویکرد، برخلاف پیشگیری وضعی، تنها به دنبال جلوگیری از وقوع جرم نیست، بلکه به دنبال جلوگیری از مجرم شدن افراد می باشد. از آن جایی که جمعیت هدف در پیشگیری رشدمدار، کودکان و نوجوانان در معرض خطر می باشد، از اینرو شناسایی علایم و نشانه های انحراف و جرم در آنان، از اصلی ترین ابزارهای پیشگیری رشدمدار، قلمداد می شود.

این اقدامات غالباً ناظر بر کودکان و نوجوانان و مکان های جامعه پذیری آنان (خانواده، مدرسه، گروه همسالان...) است، که با داشتن ماهیت تربیتی به دنبال شناسایی و از بین بردن یا کاهش عوامل خطری است که این افراد را در معرض خطر جرم قرار می دهد، در این راستا به تدابیر حمایتی برای افزایش مقاومت افراد در برابر پذیرش رفتارهای مجرمانه روی می آورد. نظیر تدابیر حمایتی نسبت به کودکان خیابانی یا بی سرپرست. در این راستا به عنوان یک نمونه برجسته میتوان به تمهیدات قانونگذار در برخورد با فرزندان زندانیان اشاره کرد، در عموم اقدامات پیشگیرانه ناظر بر وضعیت که از آن به پیشگیری وضعی مدار یا پیشگیری وضعی یاد میشود، یا پیشگیری وضعی یا موقعیت مدار، عبارتست از مجموعه تدابیری که به دنبال کاهش یا از بین بردن فرصت ها و موقعیت های ارتکاب

باید. اقدامات پیشگیرانه با ماهیت غیر جزایی، یا برخورد فرد اعمال می گردد یا بر وضعیت و موقعیت ارتکاب جرم. چرا که فرض بر آنست که در تعامل میان عوامل شخصی و وضعی زمینه برای وقوع جرم فراهم می گردد، از این رو تمرکز بر این دو دسته عوامل می تواند نقش مؤثری در پیشگیری یا کاهش وقوع جرم داشته باشد. گاهی اقدامات پیشگیرانه بر فرد تمرکز دارد، که از آن تحت عنوان پیشگیری فردمدار یاد شده و خود به دو گونه پیشگیری رشد مدار و جامعه مدار در ذیل تقسیم می شود:

الف) پیشگیری رشد مدار: در جرم شناسی نظری با دانشی تحت عنوان جرم شناسی رشد مدار یا جرم شناسی روند زندگی روبرو هستیم که به مطالعه تغییرات فردی در گذر زمان و مقاطع سنی مختلف می پردازد تا متغیرهای تأثیرگذار بر رفتار انسان را شناسایی کند و پیشگیری رشدمدار حاصل یافته های همین دانش است.

پیشگیری رشد مدار تلاش میکند تا با شناسایی نشانه های خطر در مسیر رشد به طور زودهنگام مداخله کرده تا از وقوع جرم یا مزمن شدن آن در فرد جلوگیری کند. این نوع پیشگیری به دنبال آنست که با اقدام در مسیر رشد افراد در سنین مختلف یا اثرگذاری بر محیط اجتماعی پیرامون وی، آنان را به گونه ای تربیت و جامعه پذیر نماید که گرفتار مسیر جرم نشوند. از این رو جرم شناسان معتقدند با مشاهده اولین نشانه های انحراف و جرم میتوان با اقدام و مداخله زودرس و با توسل به

باشد، رعایت معیارهای در اصول شهرسازی و رعایت اصول ایمنی در ساختمان ها، میتواند در کاهش نرخ جرم مؤثر باشد. اقدامات که تحت عنوان طراحی عاری از جرم یا پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی مورد بحث قرار می گیرند. (ب) پیش گیری جامعه مدار: این پیشگیری یکی از رویکردهای نوین پیشگیری از جرم در جرم شناسی است که با ترکیب اصول پیشگیری وضعی و مشارکت فعال جامعه، تلاش میکند

فرصت های ارتکاب جرایم را کاهش داده و امنیت اجتماعی را افزایش دهد. در این رویکرد علاوه بر اتخاذ تدابیر فیزیکی و محیطی برای دشوار ساختن ارتکاب جرم، بر همکاری شهروندان، نهاد های محلی، شوراهای مردمی، نیروهای

امنیتی و سایر سازمان های اجتماعی نیز تأکید میشود. هدف اصلی این پیشگیری کاهش فرصت های ارتکاب جرم از طریق طراحی مناسب محیط، افزایش نظارت اجتماعی، تقویت احساس مسؤولیت شهروندان و ارتقای همکاری میان مردم و نهادهای مسؤول است. این رویکرد بر این اصل استوار است که بسیاری از جرایم زمانی رخ میدهند که فرصت مناسب برای مجرم فراهم باشد. بنابر این، با کاهش این فرصت ها و افزایش احتمال شناسائی و دستگیری، وقوع

جرم است. در واقع در این شیوه، هدف، افزایش تهدیدات و خطرات نسبت به مجرم بالقوه و کاهش تهدیدات و خطرات نسبت به متضرر بالقوه از رهگذر تمرکز بر موقعیت و وضعیت است. به گونه ای که شرایط ارتکاب جرم برای فرد دشوار گردیده و او را از ارتکاب جرم منصرف کند. پیشگیری وضعی، نوعی از پیشگیری غیر جزایی یا کنشی است که تأکید آن بر وضعیت و موقعیت و زمان و مکان وقوع جرم است، به

گونه ای که ارتکاب جرم را برای مجرم دشوارتر ساخته یا فرصت ارتکاب جرم را از وی سلب کند یا خطر شناسایی و دستگیری وی را افزایش داده یا جذابیت و فایده ارتکاب جرم را کاهش دهد. این اقدامات از آن جهت پیشگیری کنشی یا پیشینی نامیده میشوند

که مقدم بر وقوع جرم میباشند و ممکن است ناظر بر رعایت تدابیر احتیاطی و ایمنی از سوی شهروندان مانند قفل کردن موتور، نصب دزدگیر و دروازه ضد سرقت و... یا متوجه نیروی امنیتی از قبیل اقداماتی نظیر گشت زنی (گزمه) در محله و یا قرار دادن ایست بازرسی (چک پاینت) و یا استفاده از تجهیزات فنی نظیر دوربین های مدار بسته در سطح شهر، انگشت نگاری اجباری در میدان هوای و یا حتی ناظر بر اقدامات دولت و شاروالی ها در خصوص طراحی و معماری شهری

این تفکر دانست که رفتار آدمی، هدفدار و سنجیده بوده و افراد غالباً دانسته و آگاهانه با انتخاب خویش، مرتکب جرم میشوند، هرچند ممکن است عوامل پنهان و آشکار مختلفی زمینه ساز این انتخاب شده باشند. بر اساس برخی تحلیل های اقتصادی ارتکاب جرم برای جلب منفعت و گاه دفع ضرر است. مرتکب به عنوان یک تصمیم گیرنده اقتصادی بر سر دوراهی ها همواره سود و زیان خود را محاسبه کرده و سپس دست به انتخاب میزند. انتخاب های افراد تابع حداکثر سازی سود و اجتناب از ضررهای احتمالی است. بنابر این، میتوان گفت که محاسبه سود و زیان ناشی از جرم در تصمیم به ارتکاب جرم، نقشی تعیین کننده دارد. این همان امری است که مبنای نظری پیشگیری وضعی را شکل می دهد. اساس پیشگیری وضعی، آزادی و اختیار مجرم در دست زدن به گزینش و محاسبه عقلانی وی در گذر از اندیشه به فعل مجرمانه است. بر اساس این باور، مجرم، موقعیت تحقق جرم، فرصت ارتکاب جرم و منافع حاصل از آن را با موانع موجود بر سر راه آن و زیان ناشی از مجازات را مقایسه کرده و زمانی دست به ارتکاب جرم می زند که کفه منافع و فرصت ها بر کفه هزینه ها سنگینی کند، در واقع، با تحلیل اقتصادی از پدیده مجرمانه و تصور مجرم به عنوان انسانی معقول و حسابگر که بر اساس محاسبه سود و زیان اقدام می کند، تصمیم فرد به ارتکاب جرم نوعی گزینش عقلانی خواهد بود.

ماهیت اقدامات پیشگیرانه وضعی

با پذیرش نظریه انتخاب عقلانی به عنوان مبنای انتخاب ها و

جرم نیز کاهش می یابد.

از مهمترین نوع این پیشگیری میتوان از نصب روشنایی مناسب در معابر عمومی، استفاده از دوربین های نظارتی، کنترل ورود و خروج به اماکن حساس، طراحی مناسب فضای شهری، تشکیل شوراهای محلی امنیت، توسعه برنامه های همسایه داری، افزایش حضور نیروهای امنیتی در محلات و آگاهی دهی عمومی در باره روش های پیشگیری از جرم اشاره کرد. مشارکت مردم در گزارش دهی فعالیت های مشکوک و همکاری با نهادهای امنیتی نیز از عناصر اساسی این رویکرد به شمار میرود.

این پیشگیری، دارای مزایای فراوانی است؛ از جمله کاهش هزینه های ناشی از جرم، افزایش احساس امنیت شهروندان، تقویت اعتماد میان مردم و نیروهای امنیتی، کاهش فرصت های ارتکاب جرم و ارتقای مسؤولت پذیری اجتماعی. با این حال اجرای موفق این رویکرد نیازمند برنامه ریزی دقیق، مشارکت واقعی جامعه، هماهنگی میان نهادهای دولتی و محلی و آموزش مستمر شهروندان است. در کل پیشگیری وضعی جامعه مدار یکی از موثرترین راهکارهای پیشگیری از جرم محسوب میشود که با بهره گیری همزمان از تدابیر محیطی و مشارکت اجتماعی، نقش مهمی در کاهش جرایم، حفظ نظم عمومی و ارتقای امنیت پایدار در جامعه ایفاء مینماید.

مبنای نظری پیشگیری وضعی

شاید بتوان مبنای نظری اقدامات پیشگیرانه وضعی را ثمره

محاسبات خود، ضعیف دیده و هم چنین هزینه های ارتکاب جرم از جمله احتمال دستگیری را پررنگ می بیند، از این رو با سنگینی کردن کفه هزینه ها بر منافع حاصل از جرم، میتوان انصراف وی از ارتکاب جرم را انتظار داشت. همان طور که در نمونه های ذکر شده، مشهود می باشد، کانون توجه اقدامات پیشگیرانه وضعی، فرصت و موقعیت ارتکاب جرم است و به دلایل ریشه ای ارتکاب جرم نمی پردازد.

منابع مأخذ:

۱. براندون سی. ولش و دیوی پی فارینگتون. مترجمان: حمید رضا نیکوکاری و علی حسین نجفی ابرند آبادی "دانشنامه پیشگیری از جرم آکسفورد" چاپ اول، سال ۱۳۹۴، نشر میزان، تهران.
۲. بونی اس. فیشر و استیون پی لب. مترجمان: علی حسین نجفی ابرند آبادی، "دانشنامه بزه دیده شناسی و پیشگیری از جرم" چاپ اول، سال ۱۳۹۳، نشر میزان، تهران.
۳. دهخدا، لغاتنامه.
۴. شیرین بیات، الهه لطفعلی زاده مهرآبادی "مختصر جرم شناسی" انتشارات دادبانان دانا. اول فروردین ۳۱۹۸.
۵. مقدسی محمد باقر "پیشگیری انتظامی از جرم" چاپ اول، سال ۱۳۸۸، معاونت آموزش ناجا، تهران.
۶. معین، لغاتنامه.

رفتار آدمی، می توان با کاهش فرصت ارتکاب جرم و تقویت آماج های جرم و مانع تراشی و به تعبیری دشوار ساختن ارتکاب جرم، به کاهش وقوع آن امیدوار شد. در مسیر کاهش منفعت و سود حاصل از جرم میتوان برای نمونه به حذف پول نقد در معاملات روزمره و جایگزین کردن ابزارهایی نظیر کارت های بانکی اشاره کرد. چنانچه افراد پول نقد اندکی با خود حمل کنند و معاملات روزمره خود را از طریق کارت های بانکی انجام دهند، مجرم بالقوه با محاسبه این امر که از سرقت بکس جیبی پول یک عابر، احتمالاً پول چندانی به دست نخواهد آورد، از چنین انتخابی منصرف خواهد شد. گاه تدابیر پیشگیرانه وضعی ناظر بر تقویت آماج و ناممکن یا دشوار ساختن ارتکاب جرم است. برای نمونه تدابیری چون گذاشتن دروازه ضد سرقت برای منزل، نصب دوربین مدار بسته در فروشگاه ها یا اماکن عمومی، روشنایی مناسب کوچه ها و محلات دیگر عمومی و سرباز، گشت زنی نیروهای امنیتی در نیمه های شب، گذاشتن پول و جواهرات در گاوصندوق رمزدار یا صندوق امانات در بانک، زدن قفل فرمان یا پدال و نصب دزدگیر بر موتور، اجتناب از تعیین رمزهای ساده و قابل حدس برای کارت های عابر بانک، استخدام نگهبان محله برای محلاتی که روزهای زیادی در سال خالی از سکنه می باشد، وجود ایست (چک پابنت) های تلاشی در زمان ها و مکانهای جرم خیز، همگی نمونه هایی از تقویت آماج و ایجاد مانع بر سر راه ارتکاب جرم است، به گونه ای که مجرم بالقوه احتمال موفق شدن در ارتکاب جرم را در ذهن و

نقش آموزه های دینی در کاهش جرایم

چکیده

دین و باورهای مذهبی به عنوان یکی از مهم ترین عناصر فرهنگی، تأثیر قابل توجهی بر رفتار انسان ها دارند. در افغانستان، دین اسلام نه تنها یک باور فردی، بلکه یک نظام ارزشی و اجتماعی محسوب می شود که بر تمامی ابعاد زندگی مردم تأثیر می گذارد. از دیدگاه جامعه شناسی جنایی، دین می تواند به عنوان یک عامل کنترل اجتماعی غیررسمی عمل کرده و با ایجاد هنجارهای اخلاقی، از بروز رفتارهای مجرمانه جلوگیری کند. آموزه های دینی با تأکید بر ارزش هایی مانند صداقت، عدالت، پرهیز از ظلم و احترام به حقوق دیگران، می توانند رفتارهای فردی را در مسیر صحیح هدایت نمایند. با توجه به اهمیت این موضوع، بررسی نقش آموزه های دینی در کاهش جرایم، به ویژه در جامعه افغانستان، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

الف: مفاهیم

۱. آموزه های دینی: آموزه های دینی به مجموعه تعالیم، ارزش ها و دستوراتی گفته می شود که از متون مقدس و منابع دینی استخراج شده و رفتار انسان ها را هدایت می کند.
۲. جرم و انحراف اجتماعی: جرم به رفتارهایی اطلاق می شود

جرم به عنوان یک پدیده اجتماعی، همواره تحت تأثیر عوامل مختلف فرهنگی، اقتصادی و اعتقادی قرار دارد. در جوامعی مانند افغانستان که دین نقش اساسی در زندگی مردم ایفا می کند، آموزه های دینی می توانند به عنوان یک ابزار مؤثر در پیشگیری از جرم عمل نمایند. این مقاله با رویکرد جامعه شناسی جنایی به بررسی نقش آموزه های دینی در کاهش جرایم می پردازد. یافته ها نشان می دهد که مفاهیمی چون تقوا، عدالت، مسئولیت پذیری، ترس از مجازات اخروی و ترویج ارزش های اخلاقی، نقش مهمی در کنترل رفتار های انحرافی دارند. همچنین، نهاد های دینی مانند مساجد و علما می توانند در آگاهی دهی و هدایت اجتماعی نقش مؤثری ایفا کنند. در نهایت، این پژوهش بر ضرورت تقویت آموزه های دینی در کنار سایر راهکارهای اجتماعی برای کاهش جرایم تأکید می کند.

مقدمه

جرم یکی از مسائل اساسی جوامع بشری است که عوامل متعددی در شکل گیری آن نقش دارند. در میان این عوامل،

در نبود نظارت رسمی نیز از ارتکاب جرم خودداری کنند.
(ب) ترس از مجازات اخروی: یکی از مهم‌ترین عوامل بازدارنده در دین، باور به حساب و کتاب در آخرت است. این باور می‌تواند افراد را از انجام رفتارهای مجرمانه بازدارد
(ج) ترویج ارزش‌های اجتماعی مثبت: دین با تأکید بر عدالت، کمک به دیگران، احترام به حقوق انسان‌ها و پرهیز از ظلم، زمینه‌ساز ایجاد یک جامعه سالم می‌شود.

۲ نقش نهادهای دینی در کاهش جرایم

مساجد: مساجد به عنوان مراکز تجمع دینی، نقش مهمی در آموزش ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی دارند.
علماء و روحانیون: علماء می‌توانند با ارشاد و آگاهی‌دهی، نقش مؤثری در پیشگیری از جرایم

ایفا کنند.

نهادهای آموزشی دینی: مدارس دینی با آموزش مفاهیم اخلاقی، می‌توانند در شکل‌گیری شخصیت سالم جوانان نقش داشته باشند.

مطالعات نشان می‌دهد در مناطقی که فعالیت‌های دینی بیشتر است، میزان برخی جرایم کمتر گزارش شده است (سادات، ۱۳۹۹).

۳. تحلیل جامعه شناختی نقش دین در کاهش جرم
از دیدگاه نظریه «کنترل اجتماعی»، دین به عنوان یک ابزار

که بر اساس قوانین جامعه ممنوع بوده و برای آن مجازات تعیین شده است. انحراف اجتماعی نیز شامل رفتارهایی است که با هنجارهای پذیرفته‌شده اجتماعی مغایرت دارد.
۳. پیشگیری اجتماعی از جرم: اقداماتی که با هدف کاهش عوامل زمینه‌ساز جرم و تقویت ارزش‌های مثبت اجتماعی انجام می‌شود.

۴. جامعه شناسی جنایی: شاخه‌ای از علوم اجتماعی که به بررسی علل اجتماعی جرم و راه‌های پیشگیری از آن می‌پردازد.

ب: جایگاه دین در جامعه افغانستان
افغانستان یک جامعه سنتی و دینی است که در آن آموزه‌های اسلامی نقش مهمی در تنظیم رفتارهای فردی و اجتماعی

دارند. دین نه تنها در عبادات، بلکه در روابط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تأثیرگذار است. مطالعات داخلی نشان می‌دهد که ارزش‌های دینی هنوز هم یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده رفتار در جامعه افغانستان محسوب می‌شود (حیدری، ۱۴۰۰).

نقش آموزه‌های دینی در کنترل رفتارهای اجتماعی

الف) تقویت وجدان اخلاقی: آموزه‌های دینی با تأکید بر مفاهیمی چون تقوا، صداقت و امانت‌داری، وجدان اخلاقی افراد را تقویت می‌کنند. این امر باعث می‌شود که افراد حتی

افزایش آگاهی عمومی: برگزاری برنامه‌های آگاهی‌دهی در مورد نقش دین در زندگی اجتماعی ضروری است (سازمان تحقیقات اجتماعی افغانستان. ۱۴۰۰).

نتیجه‌گیری

آموزه‌های دینی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل فرهنگی در جامعه افغانستان، نقش قابل‌توجهی در کاهش جرایم دارند. این آموزه‌ها با تقویت وجدان اخلاقی، ایجاد ترس از مجازات اخروی و ترویج ارزش‌های مثبت، می‌توانند رفتارهای فردی را در مسیر صحیح هدایت کنند. با این حال، برای افزایش اثربخشی این آموزه‌ها، لازم است که چالش‌های موجود برطرف شده و نقش نهادهای دینی تقویت گردد. همچنین، ترکیب آموزه‌های دینی با سایر راهکارهای اجتماعی و اقتصادی می‌تواند به کاهش پایدار جرایم کمک کند. در نهایت، می‌توان گفت که دین، در کنار سایر عوامل، یکی از ابزارهای مؤثر در پیشگیری از جرم در جامعه افغانستان محسوب می‌شود.

منابع:

۱. حیدری، محمدکاظم. (۱۴۰۰). «نقش دین در کنترل اجتماعی». مجله علوم اجتماعی هرات.
۲. سادات، فاطمه. (۱۳۹۹). «بررسی نقش ارزش‌های دینی در کاهش جرایم». مجله تحقیقات اجتماعی افغانستان.
۳. رحیمی، قیس. (۱۳۹۹). «چالش‌های اجتماعی و تأثیر آن بر رفتار جوانان». مجله فرهنگی کابل.
۴. سازمان تحقیقات اجتماعی افغانستان. (۱۴۰۰). «تحلیل نقش دین در کاهش آسیب‌های اجتماعی».

قوی برای ایجاد نظم اجتماعی عمل می‌کند. این نظریه بیان می‌کند که هرچه پیوندهای افراد با ارزش‌های اجتماعی و دینی قوی‌تر باشد، احتمال ارتکاب جرم کاهش می‌یابد. همچنین، نظریه «یادگیری اجتماعی» نشان می‌دهد که افراد از طریق تعامل با دیگران، رفتارهای خود را می‌آموزند. در این راستا، آموزه‌های دینی می‌توانند به‌عنوان الگوهای مثبت رفتاری عمل کنند.

۴. چالش‌ها و محدودیتها

با وجود نقش مثبت آموزه‌های دینی، برخی چالش‌ها نیز وجود دارد:

برداشت‌های نادرست از مفاهیم دینی.

ضعف در تطبیق عملی آموزه‌ها.

تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی مانند فقر و بیکاری.

کم‌رنگ شدن نقش نهادهای دینی در برخی مناطق.

این عوامل می‌توانند از تأثیرگذاری کامل آموزه‌های دینی در کاهش جرایم جلوگیری کنند (رحیمی، ۱۳۹۹).

۵. راهکارهای تقویت نقش آموزه‌های دینی در کاهش جرایم

ترویج آموزه‌های دینی صحیح: آموزش درست مفاهیم دینی می‌تواند از برداشت‌های نادرست جلوگیری کند.

تقویت نقش علما و مساجد: حمایت از فعالیت‌های دینی و فرهنگی می‌تواند تأثیر مثبتی بر جامعه داشته باشد.

ترکیب آموزه‌های دینی با برنامه‌های اجتماعی: استفاده از آموزه‌های دینی در برنامه‌های آموزشی و اجتماعی می‌تواند اثربخشی آن‌ها را افزایش دهد.

پوهنمل محمدواسع لودين

د جنتيک او رواني گډوډيو اړيکه او په جرم باندې د هغه اغېزه

نچور

راز مطالعې ښيي چې، په جرمي چلندونو کې د يو جن گډوډي هيڅ اغېزه نه لري. که څه هم ځينې د جنتيک رول نه ردوی خو ټول چاپېريالي لاملونه کولای شي د جرمي چلندونو خطر لوړ کړي خو په طبي روان درملنې او روان درملنې باندې ذهني او رواني ستونزې، چاپېريالي جرم پېښيدو لاملو جوړونه، د روزنې ميتودونو څخه د والدينو پوهاوی او سمه زده کړه، وړيا زده کړو چمتو کول، د خلکو د ژوند حالت ښه کول، د ټولنې ټولگټو برخه او کسب

کولو کې مسؤل اوسي شتون نه لري. خو اټکلأ د هغوی غټو برخو څخه د سرغړونې په کمښت او ډېریدو کې کوچني رول لري. ځينې نور يې وايي چې، جنتيک او چاپېريال هيڅ يو د جرمي چلندونو په جوړونه کې جبري لامل نه دي خو په وگړو کې ځانته دا دواړه د ارادې لورې کېدل او د جزايي مسؤليت لرلو سبب کېږي. بل دا چې، ثابته شوې ده چې، په ځينې جرمي چلندونو کې د جنتيکي لاملونو اغېزه له چاپېريالي لاملونو څخه ډېره ځواکمنه ده. همدا

په ټولنه کې د جرم په څرگندیدلو کې د مجرمينود جنتيکي لاملونو اغېزه يو له اړينو مسلو څخه ده چې، نن ورځ د ارث له اړخه د جينونو وړ مجرم د جرم په پديدې باندې ککړېږي. ځينې څېړونکي ادعا کوي له هغه جينونو سره چې، انسان زيرېږي د جرمي ژوند په برخه کې د خلکو مخه کېدلو اټکل خورا ډېر د پاملرنې وړ رول ترسره کوي. د دې څېړونکو په باور دا چې هيڅ يو جن چې، د جرمي چلند په ترسره

په دوو برخو کم بیان لامل (یعنې

په کس کې تر لږې کچې سروټونین

منځته راوړي) او هغه لامل چې،

ډېر بیانېږي (یعنې په کس کې په

ډېری پیماني سره سروټونین جوړوي)

ویشلي شو. د بیان شوو مطلبونو

په پام کې نیولو سره، دې پایلې ته

رسېږو چې، د لږ بیان لامل

هغه لامل دی چې، په کس

کې د اټکلي شخړو ځانګړتیا

شتون پورته وړي.

پوهانو نور جینونه د شخړو

لرونکو او د ټولنیز ضد

چلند سره چې، په اړیکه

کې دي کشف کړي دي. له

چلند باندې چې، جنټیک اغېزه لري

کولای شو HTTP جن ته نغوته وکړو

چې، د سروټونین لېږدونکي دي. دا

جن په ۱۷ کروموزوم شمېرۍ پر مخ

ځای لري. د خپرونکو لاسته راوړنو

څرګنده کړې ده کله چې، په مغز

کې د سروټونین کچه لږه وي، په

کولای شي په ټولنه کې د جرم کچه

راښکته کړي.

کلیدي کلمې:

جنټیک، جرمي چلند، جرمي

مسئولیت منل، جرم او جنایت

سریزه

د بیان په دې برخه کې روان ګډوډي

چې، د جنون په اډانه کې

هم راځي یا نږدې جنون ته

دي د ځینو نوم اخېستوونکو

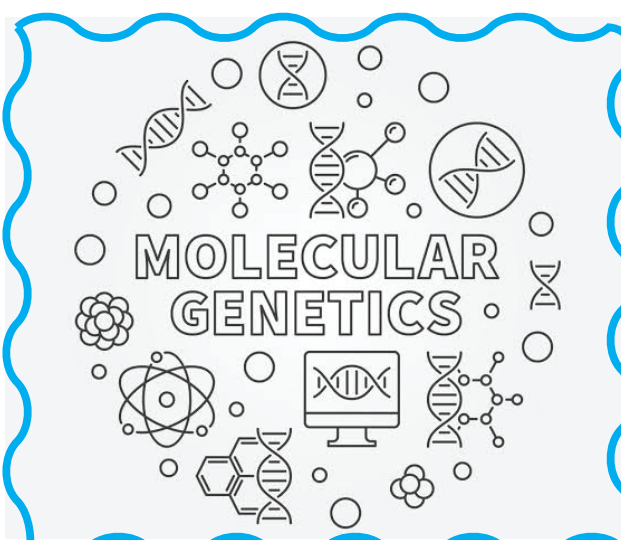
رواني ګډوډیو کې د جنټیک

رول په ګوته کوو او په پای

کې هم د جرم د پېښیدو

کچه کې او د هغو اغېزه د

مطالعې لاندې نیسو، خو

هغو برخو څخه DRD۲، DRD۴،

DAT۱ او MAOA ته نغوته وکړو.

درې لومړۍ برخې، د دوپامین

عصبي اړوند لېږدونکي جینونه دي،

د مالوماتو پر بنسټ لکه د ټولنیز

ضد شخصیت او د تاوتریخوالي چلند

کس کې د شخړه لرونکې چلند د

پېښیدو اټکل پورته ځي، که چېرته

د اړوند جن په سبب سروټونین لږ

وي له ده څخه به یو شخړه لرونکی

انسان جوړ شي. د سروټونین اړوند ګډ

لامل یې چې، پر غاړه دی کولای شو

د یاد شوو برخو څخه مخکې، په

ځانګړې توګه په جرمي چلند باندې

د جنټیک رول ته نغوته (اشاره)

کوو، تر څو په جرمي شخصیت

باندې د جنټیک اغېزو څخه په ښه

توګه پوهاوی لاسته راوړو. په جرمي

په هغه کې کس خپل فکرونه، یادونه، احساسات، چاپېره چاپېریال په منځ کې خپل چلند او پېژند له لاسه ورکوي. داسې حالت د ورځنیزو چارو په مدیریت کې د ډېرو ستونزو جوړولو سبب کېږي. اسکیزوفرنی یو ترېنکلی رواني گډوډ حالت دی چې، د هغې نښې نښانې عبارت دي له: گومان کول، اېلتي ویل، گډې وډې خبرې کول او یا په گډوډ چلندونو کې راڅرگندېږي. دا نښانې کولی شو (جنون) روان خپګانې ته هم نسبت ورکړو. اسکیزوفرنی معمولاً د ۲۵ کلنۍ څخه مخکې پیلېږي او د عمر تر پایه پاتېنده پاتې کېږي. د ټولنې یوه طبقه هم د دې ککړتیا څخه په امن کې نه ده، په ټولنه کې دا ناروغۍ نېرېدې یو سلنه وګړي رانیسي. د اسکیزوفرنی اصطلاح ارواپوه (اویګن بلویر) وضع کړې ده. هغه دا اصطلاح وټاکله چې، په دې اخته ناروغانو کې د چلند، فکر، احساس پر منځ کې د اړیکو شلیدلو گډوډي شتون لري ولیدل شي. د اسکیزوفرنی نښانې په څلورو برخو کې طبقه بندي شوي دي، مثبتي نښانو کې گومانونه، اېلتي ویل او په تفکر کې گډوډي شاملې دي. منفي نښانې، ټولنې څخه په څنګ کېدل، انګېزه نه درلودل د بې احساس هیجان سره د بیان را ښکته کېدل دي. عاطفي نښانې او پېژندلو نښانې د روحي نه درلودل، ناهيلي د لنډ مهالۍ حافظې ښکته کېدل او د

صفتونو سره په اړیکه کې دي. MAOA هغه جن دي چې د X کروموزوم پر مخ ځای لري. د MAOA د دندې پایله د A آنزیم مونو آمینه اکسید گډ څخه دي. د څېړنو پایلو څرګنده کړې ده چې، د MAOA لږه کچه هم کولای شي د تریخ او یرغلي چلند سره په اړیکه کې اوسي. د ماشومتوب پړاو کې د نورو ناوړه چلندونو برخې درلودل چې، د چاپېریال یو لامل څخه دي باید دې شخصیت جوړیدلو کې شتون ولري. د جوړه یانو د جرمي فعالیت باندې د جینونو اغېزې مطالعه په اثبات رسیدلې ده. د بېلګې په توګه په شمالي آمریکا، انګلستان او جاپان کې چې، یوه څېړنه ترسره شوه په هم شکل جوړه یانو په چلند باندې د جن نېغ په نېغه اړیکه ۹۱ سلنه او په نا هم شکل جوړه یانو کې ۷۳ سلنه اټکل شوي دي. د دې څېړنې پایلي څرګندوي که چیرته یو له دوی (هم شکل او نا هم شکل) جوړه یانو څخه مجرم اوسي، د بل جوړي لپاره د مجرمیت اټکل ډېر پورته دی. نو له دې امله، د یو کس د جن جوړښت کولای شي د ټولنیز ضد چلندونو ترسره کولو په چټکتیا کې اغېزمن اوسي او د جینونو جوړښت ډولونو په پاملرنې سره بدلون ولري.

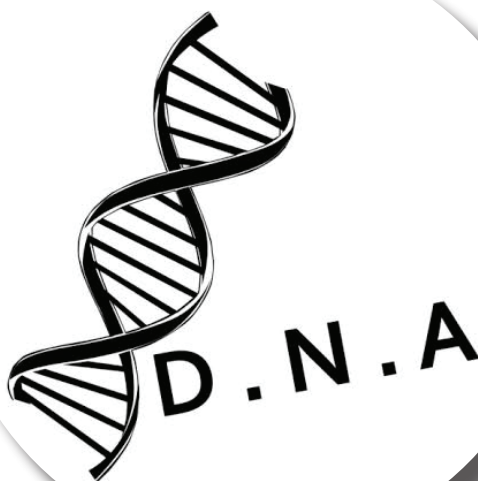
لومړۍ موضوع: (اسکیزوفرنی) روان شلېدونکي گډوډي

روان شلېدونکي گډوډي د رواني گډوډیو یو ډول دی چې،

بدی، بهرنی- خرگنده عاطفی ته
خُلُق ویل کپری. خُلُق شونې ده
طبیعی، لور او خپه اوسی په خُلُق
گډوډیو کې کس امکان لري ډېر
خپه یا عصبي او په (خناوریزو
مستی- باندې اخته) اوسی او شونې
ده تر لنډ مهاله په خپگان او په
عصبانیت اخته شي. خُلُقي گډوډي
په دوه ډلو، ژور خپگان گډوډي
او دوه قطبي گډوډیو باندې
ویشل کېږي. په ژور
خپگان گډوډۍ کې کس
په یو یا څو پړاوونو باندې
اخته کېږي، د عصبانیت یا د
اندېښنې پړاوونو مخینې پرته. په
ټولیزه توګه ویلی شو چې، خُلُقي
گډوډۍ هم تر یو بریده ډېر د
جنتیکي لاملو د اغېزو لاندې دي. د
بندیانو لور نفوس چې، د دې ډولونو
گډوډیو څخه په یو باندې اخته دي،
په جرمي چلند باندې د دې ډول

کړنه یې ترسره کړې ده، دا د هغو
اړوند ناروغۍ پورې اړه لري. معمولاً
د تاوتریخوالي اړوند احصائیه کې د
اسکیزوفرنی جوت (تشخیص) کول او
هغه جرمونه چې، عجیب او غریب
ارزښت درلود ډېر لیدل کېږي.

لومړۍ وینا: د خُلُق گډوډي

خُلُق، پاتنده او اغېزه لرونکی
احساس حال دی چې، په دننه ییزه
توګه تجربه کېږي او د نړۍ څخه د
کس پوهاوی او چلند باندې اغېزه

پاملرنې کمزورتیا شامل دي.
په روان شلېدونکي ناروغانو کې
د تاوتریخوالي چلند خرگند دي په
وژنه کې لاس وهنه شونې ده په
اسکیزوفرنی ناروغۍ باندې اخته
ناروغان د خپل گومان کولو او
اپلټو ویلو د نه وړاندوینې دلیلونو
پر بنسټ وي. وژنې ته اټکلي
وړاندوینې لاملونو ته ګام
اخیستل عبارت دي لکه:
پخوانۍ تاوتریخوالي مخینه،
د بستر پر مهال خطرناک
چلندونه او هغه گومان
کول او اپلټو ویل چې، د دې
تاوتریخوالي لرونکي اقدام تضمین
کوونکي وي. په ترېنکې تاوتریخوالي
کې چې، د اسکیزوفرنی گډوډیو د
مطالعې رول په ګوته شو دا پایله
لاسته راغله چې، ۸۲ سلنه هغه
کسان چې، په اسکیزوفرنی ناروغۍ
باندې اخته وو د تاوتریخوالي یوه

گډوډۍ د لوړې اغېزې شاهدان دي. لويه ستونزه هغه مهال را پېښېږي چې، د زندان د آزادۍ وروسته بيا هم دا وگړي په دې گډوډيو باندې اخته وي او د اټکلي جرم تکرار کېدلو کچه لوړه ده، نو له دې امله چې، دولت او کس د بندي کېدلو ترشا کوم لگښتونه کړي دي بې پايلې پاتې کېږي.

دويمه برخه: د ټکان کنټرول گډوډي

د ټکان کړنې پرته له فکر او د هغو فشارونو اغېزې لاندې چې، کس يې ترسره کولو ته اړ کړی دي او د هغه د خپلواکۍ عمل محدود وي په ځواک سره ترسره کېږي. تر هغه ځايه چې، د سترگو وړ او هيڅ ډول عاقلانه کنټرول شتون نه لري، کس د داسې کړنو پايولو ته پاملرنه نه لري او د هغې په اړه فکر نه کوي. د ټکان کنټرول برخي گډوډۍ په شپږ گډوډيو کې شاملې دي لکه، پرله پسې چاودنې گډوډي، د غلا جنون او د اور لگونې جنون د دې ډول اړينو گډوډيو څخه دي. په داسې حالت کې ناروغ خپل کنټرول له لاسه ورکوي او يوه کړنه ترسره کوي چې، د هغه ټولې برخې په ياد راوړي خو وايي چې، د هغې په مخنيوی باندې حاکم نه وم او په دې برخه کې رېښتيا هم وايي. د ټکان کنټرول گډوډيو ښکاره زيان، د کس سمدلاسه د ټولنيز ضد چلند دي. د نورو ډېرو گډوډيو پر خلاف، دا گډوډي پرته له کوم مخکينۍ انگيزې، پروگرام

گډوډۍ اغېزې درلودل ښکارندويه کوي. دا وگړي مخکې له زندان څخه درملنې ته اړتيا لري ځکه چې، زندان د دوی د گډوډۍ کچه ويجاړه نه کړي د ذهن څخه لېري خبره ده چې، په هغه حالاتو کې به د کس روغتيا په برخه شي.

لومړۍ برخه: د شخصيت گډوډي

نسبت چاپېريال ته نه نرمښت لرونکي او ناجوړښته دوامدارو چلندونو بېلگې او د چلندونو ميتودونه د ځان او چاپېريال په اړه فکر او پوهاوي ته د شخصيت گډوډي وايي. په بریتانیا کې چې، کومه پلټنه تر سره شوه څرگنده شوه چې، ۴ سلنه لوړ عمر وگړي د دې گډوډيو جوت شوې معيارونه لري. شخصيتي گډوډۍ کېدای شي د ناخوښه رواني او د اوږد مهاله کمزورتيا ټوليزه دليلونه اوسي چې، په ناروغ کې د نا مطلوبه پایلو سره نورې بنسټيزې رواني گډوډۍ يو ځای کېږي. ښه مدارک چې، د شخصيت گډوډۍ په جوړولو کې د وراثت لاملو رول په اثبات رسوي د آمريکا په رواني طب کې ۱۵۰۰۰ جوړو د گډوډيو څېړنو څخه لاسته راغلي دي. دا مطالعې څرگندوي چې، د شخصيت په گډوډۍ اخته يوه تخمي جوړه د دوو تخمي جوړو څخه په کراتو ډېره ده. په دې اړه هم د ټولنيز ضد شخصيت گډوډۍ لرونکي بنديان شوې وگړي پورته سلنۍ د دې گډوډۍ په جرمي چلندونو باندې د دې

اختلافات تر هغې کچې نه دي چې، کس د بهرنۍ نړۍ سره اړیکه پریکړي د تمیز او ارادې ځواک و نه لري. خو که چېرته په نسبي توګه د خپل د کړنو ارادې ځواک له لاسه ورکړي د ناروغۍ ډول او شدت سره تړلی مسؤلیت لږ ډیرېږي. همدا راز، د دې په پاملرنې سره سم چې، ډېری له دې ګډوډیو څخه جنټیکي ریښې لري، د افغانستان او د نورو هېوادونو جزایي عدالت سیستم کې د هغه د جنایي زیان لیدونکي مسؤلیت پېژندنه اړینه ده.

سرچینې

۱. ابراهیم زاده، (۲۰۰۹)، مطالعه ضد اجتماعی، فتالی لاواسانی، ویرایش گران، چشمه تهران، اصلاح.
۲. دلال زاده، جدیری، (۲۰۰۳)، شخصیت ضد اجتماعی، اصلاح و تربیت، تهران.
۳. فرود، محمدی، (۲۰۰۴) روان شناسی و جرم، الامینی آقایی، ویراشگر و اصلاح تربیت، تهران، میزان مطبعه.
۴. موسوي مجاب، سید درید، (۱۳۸۳). بزهکاران یقه سفید، تهران، مدارس علوم انسانی مطبعه.
۵. منصور، محمود (۱۳۹۲). روان-شناسي ژنتیک، تهران: قم مطبعه.
۶. مظلومان، رضا (۱۳۵۵). کروموزوم او جنایت، تهران: دانشگاه تهران مطبعه.

او پلان را پېښېږي چې، د هغې مخنیوی ستونزمن کار دی له دې امله د داسې خلکو کنټرول او درملنه ډېر اړین بلل کېږي.

پایلي

یو له اړینو مسلو څخه چې، اوسنۍ ټولنې له هغې سره لاس په گریبان دي د جرم مسله ده او د دې اړینې ستونزې حل له پاره اړینه ده چې، د جرمي پدیدې د کشف او پېژندلو موخې لپاره اصولي او بنسټیزې کړنې پلي شي چې، له دې لارې وکولای شو د مجرمینو د بیا رغونې، درملنې او د جرم د مخنیوي لپاره حل لارې لاسته راوړو. رواني ناروغان لکه د ځوانۍ جنون، کوم جرمونه چې، ترسره کوي مسؤلیت نه لري او د درملنې لپاره باید رواني روغتون ته واستول شي ځکه چې، د دغو ناروغانو د ارادې او تمیز ځواک لمنځه ځي پرته له شعور او قصد دي خو په هغه مهال کې چې، جرم د رواني ناروغۍ په پیل کې یعنی هغه مهال چې، د شخصیت تجزیه او جلاوالي نه وي بشپړ شوی او تر سره شي یعنی د تمیز قوه او د ارادې ځواک ټول لمنځه نه وي تللي دا ناروغان کېدای شي په نسبي توګه د خپلو کړنو مسؤل اوسي. په خفیف رواني او شخصیتي ګډوډیو باندې اخته وګړو جزایي مسؤلیت د شک وړ نه ده ځکه چې، د هغو داخلي اختلافات د دې سبب کېږي چې، په آسانه جرم ترسره کړي خو دا